ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE MİLLİ KÜLTÜR VE GENÇLİK

Zeynep TEKİN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

HAZİRAN - 2020

ankara
İBM

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE MİLLİ KÜLTÜR VE GENÇLİK

Zeynep TEKİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN 2020

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Zeynep TEKİN
30.06.2020

Küreselleşme Sürecinde Milli Kültür ve Gençlik

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep TEKİN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Haziran 2020

ÖZET

Bu tez, küreselleşme sürecinin milli kültürler ve gençlik üzerine etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Küreselleşme ile birlikte dünya genelinde yaşanan ekonomik ve siyasi ilişkilerin yanında kültürel alanda da yoğun bir etkileşim gerçekleşmektedir. Hızla gelişen teknoloji ve internet sayesinde dünya üzerindeki her nokta, iletişim ağı ile sarılmış bulunmakta; böylece farklı birçok kültüre mensup bireyler birbirleriyle kolayca haberleşebilmektedirler. Özellikle gençler tarafından yoğun kullanılan internet ve sosyal medya ile iletişim halinde olan bireyler, bu sanal alanda vakit geçirdikçe ortak paylaşım duygusu hissetmeye başlamışlardır. Tüm bu iletişim ve etkileşim küresel kültür kavramını meydana getirmiştir. Tüketimi, tüketimciliği ve Batının kültürel değerlerini temel alan küresel kültür olgusu, özellikle gençlerin yoğun kullandığı sanal etkileşim alanlarında kendini göstermektedir. Milli kültür unsurları yanına eklemlenen küresel kültür unsurları, zaman geçtikçe gençler tarafından daha çok benimsenmekte ve geleneksel değerlerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Böylece küresel kültür olgusunun ortaya çıkması ile milli kültürlerin geleceği ile ilgili tartışmalar başlamış; aynı zamanda milli kültürler silikleşme tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Küreselleşme sürecinin en çok etkisi altına aldığı kesim olan ve küresel kültür unsurlarıyla iç içe olan gençler, aynı zamanda kültür aktarımında da büyük öneme sahip olmaları nedeniyle; küreselleşme, milli kültür ve gençlik konularının araştırıldığı bu tezin, toplumumuzun geleceğine ışık tutması açısından önemli olduğu düşünülmüştür. Bu sebeplerle küreselleşme, milli kültür ve gençlik kavramları açıklanmış; bu kavramların birbirleriyle ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kavramların ifade edilmesiyle birlikte milli kültürlerin küreselleşme sürecinden nasıl etkilendiği ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olup olmadığı; gençlerin bu süreçteki konumunun ve öneminin ne olduğu gibi sorulara cevap aranmıştır. Bu kapsamda kaynak taraması yöntemiyle teorik çerçeve oluşturulmuştur. Daha sonra geçmiş yıllarda yapılmış olan gençlik araştırmaları taranmış; içlerinden küreselleşme ve milli kültür ile ilgili olan araştırmaların verileri değerlendirilmiştir. Küreselleşme ile birlikte yaşanan dönüşüm sürecinde gençliğin büyük öneme sahip olduğu ayrıca milli kültürlerin korunup geliştirilmesi için gençlere, bu süreçte daha çok sorumluluk düştüğü sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bilim Kodu	:	113808
Anahtar Kelimeler	:	Küreselleşme, Kültürel Küreselleşme, Milli Kültür, Gençlik
Sayfa Adedi	:	93
Tez Danışmanı	:	Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ
Öğrenci ORCID ID	:	0000-0002-8626-2575

National Culture and Youth in the Globalization Process
(M.Sc. Thesis)

Zeynep TEKİN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
June 2020

ABSTRACT

This thesis aims to reveal the effects of the globalization process on national cultures and youth. Along with the globalization, there is an intense interaction in the cultural field besides the economic and political relations throughout the world. Thanks to the rapidly developing technology and internet, every point in the world is surrounded by a communication network; thus, individuals from many different cultures can easily communicate with each other. Especially individuals who are in contact with the internet and social media, which are used extensively by young people, started to feel a sense of sharing as they spend time in this virtual space. All this communication and interaction has created the concept of global culture. The phenomenon of global culture, which is based on consumption, consumerism and the cultural values of the West, shows itself especially in the areas of virtual interaction used by young people. Global cultural elements added to national cultural elements were adopted more and more by young people as time passed and caused traditional values to be ignored. Thus, discussions about the future of national cultures started with the emergence of the global culture phenomenon; national cultures also faced to the threat of fading. Young people who are the most affected by the globalization process and are intertwined with global cultural elements and they also have great importance in cultural transfer; therefore this thesis, which investigates the issues of globalization, national culture and youth, is thought to be important for the future of our society. For these reasons, the concepts of globalization, national culture and youth are explained; the relationship of these concepts with each other is tried to be explained. With the expression of these concepts, how national cultures are affected by the globalization process and whether they face the danger of extinction; answers to questions such as the position and importance of young people in this process were sought. In this context, a theoretical framework was created with the method of source scanning. Then, youth researches conducted in the past years were scanned; the data of the researches related to globalization and national culture were evaluated. It has been concluded that youth is of great importance in the transformation process that is experienced with globalization, and that young people have more responsibility in this process to protect and develop national cultures.

Science Code	:	113808
Key Words	:	Globalization, Cultural Globalization, National Culture, Youth
Page Number	:	93
Supervisor	:	Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ
Student ORCID ID	:	0000-0002-8626-2575

TEŞEKKÜR

Öncelikle Sosyoloji alanında emek veren tüm hocalarıma teşekkür etmek istiyorum. Bununla birlikte; öğrettiği her kelimesiyle yaşamımı zenginleştiren Prof.Dr. Serdar SAĞLAM hocama, bilimsel hazırlık dönemimden itibaren bana yeniden düşünmeyi öğreten, birçok farklı bakış açısı kazandıran, ömrüm boyunca unutmayacağım dersler veren Prof.Dr. Erdal AKSOY hocama, tezim ile ilgili bana yeni ufuklar açan ve düşüncelerimi derinleştiren Prof.Dr. Cahit Gelekçi hocama, tez sürecimde tezimin planlanmasından yürütülmesine her daim yardımını eksik etmeyen, bazı aksaklıklar meydana geldiğinde beni bunları aşabileceğime inandıran saygıdeğer danışmanım Prof.Dr. Hayati BEŞİRLİ hocama canı gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatım boyunca bana sevgiyi, saygıyı, hoşgörüyü ve güzel değerlerimizi öğreten, karşılaştığım her zorlukta yanımda olup bana destek veren canım aileme; kahramanım canım babam İrfan TEKİN'e, biricik annem Hava TEKİN'e ve hem en yakın dostum hem de canım kardeşim Sena'ma ne kadar teşekkür etsem azdır…

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET…….. iv

ABSTRACT…….. v

TEŞEKKÜR…….. vi

İÇİNDEKİLER……..... vii

KISALTMALAR ……. x

1.GİRİŞ…….. 1

2.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ……. 5

2.1.Araştırmanın Konusu……. 5

2.2.Araştırmanın Amacı…….. 7

2.3.Araştırmanın Önemi……... 7

2.4.Araştırmanın Yöntemi…… 8

2.5.Araştırmanın Sınırlılıkları…….. 9

3.KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE…….. 11

3.1. Küreselleşme Nedir?..... 11

3.1.1. Küreselleşme Kavramı ve Tanımları…….. 12

3.1.2. Küreselleşme Sürecinin Tarihsel Gelişimi……. 20

3.1.3. Küreselleşmenin Boyutları……. 22

3.1.3.1.Ekonomik boyutuyla küreselleşme……... 23

3.1.3.2.Siyasi boyutuyla küreselleşme……. 25

3.1.3.3.Kültürel boyutuyla küreselleşme…….. 27

3.1.4. Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar…… 33

3.1.4.1.Şüpheci(kuşkucu) yaklaşım……. 33

3.1.4.2.Aşırı küreselleşmeci(radikal) yaklaşım..……..... 35

3.1.4.3.Dönüşümcü yaklaşım……... 38

3.1.5.Küreselleşme ve Yerelleşme…… 40

3.2.Kültür Kavramı…….. 43

3.2.1. Milli Kültür…… 47

3.2.2. Kültürel Çeşitliliğe Bağlı Kavramlar……. 48

3.2.2.1.Kültürel değişme……. 49

3.2.2.2.Kültürel gecikme……. 50

3.2.2.3.Alt-kültür……. 51

3.2.2.4.Karşı kültür……. 51

3.2.2.5.Halk kültürü.…… 52

3.2.2.6.Popüler kültür…….. 52

3.2.2.7.Kültürel bencillik(etnosantrizm) ve kültürel görecelilik... 52

3.2.2.8.Kültürleşme(acculturation)……... 53

3.2.2.9.Kültürleme…… 53

3.2.2.10.Kültürlenme……... 54

3.2.2.11.Kültürel asimilasyon(benzeşme)……. 54

3.2.2.12.Çokkültürlülük……... 54

3.2.2.13.Küresel kültür…… 55

3.2.3.Kültür ve Medeniyet……... 55

3.3.Milli Kültür ve Küreselleşme……. 57

3.4.Küreselleşme ve Milli Kültür Bağlamında Gençlik…….. 60

3.4.1.Gençlik Kavramı ve Önemi…… 61

3.4.2.Küreselleşme ve Gençlik……. 65

3.4.3.Milli Kültür ve Gençlik…… 71

4.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME……. 79

KAYNAKLAR……... 85

ÖZGEÇMİŞ…… 93

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
EU	Avrupa Birliği
IMF	Uluslararası Para Fonu
NAFTA	Kuzey Amerikan Serbest Ticaret Anlaşması
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UN	Birleşmiş Milletler
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
WB	Dünya Bankası
WTO	Dünya Ticaret Örgütü

1.GİRİŞ

Birçok tanımı bulunan küreselleşme kavramı, en genel haliyle yerküre üzerinde herhangi bir coğrafyada yaşanan birtakım ekonomik, siyasi ve kültürel gelişmelerin dünya çapında etki meydana getirmesi olarak ifade edilebilmektedir. Bu kavramın birçok farklı tanıma sahip olmasının nedenleri arasında küreselleşmenin çok boyutlu bir süreç olması ve bu kavrama yönelik pek çok farklı bakış açısı bulunması yatmaktadır. Bir kesime göre küreselleşme kendiliğinden gelişen bir süreci ifade ederken; diğer bir kesime göre kurgulanmış bir zihniyeti ifade etmektedir. Tanımı üzerinde mutabakata varılamamış olsa da küreselleşme, günümüzde kendini birçok alanda hissettirmektedir.

Genellikle ekonomik boyutuyla ön plana çıkan küreselleşme, son zamanlarda gelişen teknoloji ve artan iletişim hızı ile çoğalan kültürlerarası etkileşim sonucunda kültürel boyutunun ne kadar etkin olmaya başladığını gözler önüne sermektedir. Kültürel etkileşimin gerçekleşmesine olanak sağlayan internet ve sosyal medya, dünyanın her bölgesinde yoğun bir şekilde kullanılmakta; bireylerin günlük yaşantılarının rutini haline gelmiş durumdadır. Farklı kültürler arasında artan iletişim, her milli kültüre yeni unsurlar, değerler ve alışkanlıklar kazandırmaktadır. Kültürler arası iletişimin bu denli yoğunlaşmasıyla birlikte, küresel kültür kavramı ortaya atılmış bulunmaktadır. Bu kültür, Batının değerlerini esas almakta ve tüketimciliği dayatmakta; kitle iletişim araçları ve internet ile dünya üzerindeki her coğrafyaya yayılmaktadır. Bireyler küresel kültür unsurlarını benimsedikçe, milli kültür unsurlarını geri plana atmaya başlamaktadırlar.

Bu durum özellikle gençler üzerinde gözlenmektedir. Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerden en çok yararlanan kesim olan gençler, internet ve sosyal medya aracılığıyla kendilerine sanal bir kültür alanı inşa etmişlerdir. Gençler sosyalizasyon süreçlerinde ailelerinden ve okuldan aldıkları eğitimle; ait oldukları toplumun düzenini, gelenek ve göreneklerini, örf ve adetlerini, ideallerini ve değerlerini öğrenmektedirler. Böylece milli kültürlerini öğrenmiş ve benimsemiş olmaktadırlar. Lakin günümüzde gençler sosyalizasyon süreçlerini küresel kültür değerleri ile birleştirerek gerçekleştirmekte ve giderek geleneksel değerlerinden, gelenek ve göreneklerinden uzaklaşmakta; kültürlerine yeni anlayışları yerleştirmektedirler. Milli kültürlerin sürekliliğini sağlayan, bir milletin geleceği olan

gençlerin; küresel kültür unsurlarını bu denli benimsemesi, yaşanan bu değişimlere kapılıp savrulması, milli kültürlerin özünün dönüşmesine yol açmaktadır. Tüm bu gelişmelerden dolayı, küreselleşme süreciyle birlikte milli kültürlerin zayıflayıp zayıflamadığı en çok tartışılan ve neticesi merak edilen konulardan birini oluşturmaktadır.

Yaşanan tüm bu değişimler üç kavram üzerinden gerçekleşmektedir. Bunlar; küreselleşme, milli kültür ve gençlik kavramlarıdır. Küreselleşme sürecinin en çok etkisi altına aldığı kesim olan ve küresel kültür unsurlarıyla iç içe olan gençler; aynı zamanda kültür aktarımında da büyük öneme sahip olmaları nedeniyle tezin konusu olarak bu üç kavram seçilmiştir. Bu sebeplerle küreselleşme, milli kültür ve gençlik kavramları açıklanmış; bu kavramların birbirleriyle ilişkisi ifade edilmiştir. Bu bağlamda küreselleşme kavramı, özellikle kültürel boyutu üzerinde durularak izah edilmeye ve bu süreçte ortaya çıkan küresel kültürün milli kültürlere ne gibi etkileri olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Küreselleşme ve milli kültür kavramlarının birbirleriyle olan etkileşimi ortaya konulmuş; gençlerin bu etkileşimdeki yerlerinden ve önemlerinden bahsedilmiştir.

Hazırlanan tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yapılan araştırmanın metodoloji kısmı yer almaktadır. İkinci bölümde ise, tezin kavramsal ve kuramsal çerçevesi bulunmaktadır. Bu bölümde dört alt başlık bulunmaktadır. Bunlardan ilk alt başlığı küreselleşme oluşturmaktadır. Burada küreselleşme kavramının tanımlarından, tarihsel gelişiminden, boyutlarından, küreselleşmeye yönelik yaklaşımlardan ve küreselleşme-yerelleşme ilişkisinden bahsedilmiştir. İkinci alt başlığı, kültür oluşturmaktadır. Burada kültür kavramının tanımları, kültürel çeşitliliğe bağlı kavramlar, milli kültür ve medeniyet olgusu açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü alt başlık ise; milli kültür ve küreselleşmedir. Bu alt başlıkta bu iki olgunun birbirleriyle olan ilişkisi ortaya konulmuştur. Dördüncü ve son alt başlığı ise; küreselleşme ve kültür bağlamında gençlik oluşturmaktadır. Burada gençlik kavramının tanımları ve önemi, küreselleşme-gençlik ilişkisi ve milli kültür-gençlik ilişkisi yer almaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise sonuç ve değerlendirme kısmı bulunmaktadır.

Araştırmanın temel amacını, küreselleşme sürecinden milli kültürlerin ve gençliğin nasıl etkilendiği oluşturmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte milli kültürlerin zayıflayıp

zayıflamadığı; gençlerin bu etkileşimdeki rolleri ve küresel kültür karşısında milli kültürlerini geri plana atıp atmadığı gibi soruların cevaplanması, araştırmanın ortaya koymaya çalıştığı amaçları arasındadır.

Küreselleşme ve milli kültür ile ilgili çalışmalardan en önemlisi Cahit Gelekçi'nin 'Küreselleşme ve Milli Kültür(2003)' adlı doktora tezidir. Bu çalışmada küreselleşme sürecinin ulus-devlete ve milli kültüre etkileri Türkiye örneğinde ele alınarak incelenmiş ve araştırmanın evrenini Türk akademik personeli oluşturmuştur. Söz konusu tezde akademik personelin; küreselleşme, batılılaşma, modernleşme kavramlarından neler anladıkları, küreselleşme sürecinin nasıl işlediği, Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkileri, Türkiye'nin bu bölgesel bütünleşme süreci içindeki durumu ve Türk kültürü üzerindeki düşünceleri elde edilmeye çalışılmıştır.

2.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

'Küreselleşme Sürecinde Milli Kültür ve Gençlik' adlı bu tez teorik bir çalışmadır. Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmak için detaylı bir literatür taraması yapılmıştır. Bu tarama sonucu ulaşılan birincil ve ikincil kaynaklardan konu ile ilgili teorik bilgiler elde edilmiştir. Araştırmanın temel konularından olan küreselleşmenin çok yönlü ve karmaşık bir kavram olup çok sayıda kaynağa sahip olması nedeniyle, küreselleşme kavramının özünü kapsayıcı alt başlıklara bölünüp incelenmiştir. Böylece küreselleşme olgusunun temelinin anlaşılması için oluşturulan alt başlıklar çerçevesinde küreselleşmenin tanımları, tarihsel gelişimi, boyutları, küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar ve küreselleşme-yerelleşme ilişkisinden bahsedilmiştir. Küreselleşmenin boyutlarından bahsedilirken özellikle küreselleşmenin kültürel boyutu üzerinde durulmuş; böylelikle küreselleşme ve milli kültür ilişkisinin daha iyi anlaşılması planlanmıştır. Bu ilişkinin ortaya konulabilmesi için milli kültür kavramının açıklanması gerekli görülmüş ve bunun içinde öncelikle kültür kavramı ve kültürel çeşitliliğe bağlı kavramlara kısaca değinilmiştir. Daha sonra milli kültür olgusu ortaya konmuş ve küreselleşme ile milli kültür ilişkisi anlatılmıştır. Milli kültür aktarımında özel öneme sahip gençlik kavramı tezin bir başka konusu olarak ele alınmış ve gençlik tanımlarından sonra, milli kültür-gençlik ve küreselleşme-gençlik ilişkisi incelenmiştir. Oluşturulan bu teorik çerçeveyle birlikte geçmiş yıllarda yapılan gençlik araştırmaları taranmış ve bu araştırmalarda küreselleşme ile milli kültür ve gençlik ilişkisine dair elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir.

2.1.Araştırmanın Konusu

Bu çalışmanın konusunun temelini küreselleşme sürecinin milli kültür ve gençlik üzerindeki etkisi oluşturmaktadır. İçinde bulunulan küreselleşme süreci ile birlikte yaşanan değişim ve dönüşümler hayatın her alanında kendisini göstermektedir. Siyasi olarak ulus-üstü kurumların aldığı kararlara ulus-devletlerin uyum sağlamak zorunda kalması, ekonomik açıdan tüm dünyanın küresel bir piyasa ile birbirine bağlı olması, kültürel alanda ise birbirine giderek benzer hale gelen yaşamlar ve tüketilen ortak küresel kültür ürünleri; küreselleşmenin geleneksel günlük hayatlarımızı dönüştürmesinin örnekleri olarak verilebilmektedir.

Küreselleşmenin hızlandırdığı teknolojik gelişmeler ve geniş haberleşme ağı ile tüm dünya aynı anda birbiriyle iletişim halinde olabilmektedir. Bu durum dünya

üzerindeki farklı toplumları, farklı kültürlerdeki bireyleri birbirine yaklaştırmaktadır. Özellikle internet ile bireyler bilhassa gençler, kendilerine yeni bir sosyal hayat kurmuşlardır. Sanal alanda yaşanan bu sosyal hayatlar, günlük yaşamlarının bir parçası hatta tamamı haline gelmiştir. Sosyal hayatların vazgeçilmezi olan iletişim ise, sanal alan üzerinden gerçekleşmeye başlamıştır. Kültürel paylaşımlarda bulunan bu bireyler, kilometrelerce birbirinden uzak olsa dahi yan yana gibi iletişim kurmaktadır. Ayrıca ortak paylaşım hissine sahip olmaktadır. Sanal alanda gerçekleşen farklı kültürlerin bu iletişimi yanında teknolojik ve ekonomik güce sahip olan odaklar, tüketimi esas alarak Batı temelli bir küresel kültür oluşturmaktadırlar. Marka, moda gibi popüler kültür öğeleri ile desteklenen küresel kültür, bireyler arası etkileşimin gerçekleştiği sanal mekanlarda empoze edilmektedir. Bu dayatmalara maruz kalan bireyler giderek küresel kültür unsurlarını benimsemekte; bunun sonucunda geleneksel değerlerini geri plana atmaya başlamaktadır. Bu durum ise; milli kültürlerin geleceği açısından birtakım tehditleri içinde barındırmaktadır.

Milli kültürlerin korunup gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir konuma sahip olan gençler, günlerinin çoğunu bu sanal alanda geçirmektedirler. Bu esnada sıkça küresel kültür unsurlarıyla karşı karşıya gelmekte ve zaman geçtikçe bu unsurları benimsemekte; milli değerlerini arka plana atmaktadırlar. Böylece bir milletin devamlılığının sağlanmasında temel olan milli kültürler de, küreselleşme sürecindeki dönüşümlerden nasibini almaktadır. Kültürler elbette değişimi içinde barındırmaktadır; ancak bu değişim kültürün özünün korunmasıyla gerçekleşmektedir. Kültürün özü korunursa geçirilen değişim süreçlerinden sağ çıkabilmekte ve toplumun devamlılığını sağlamaktadır.

Milli kültürlerin özünün korunup, geliştirilmesinde ve gelecek nesillere aktarımında kilit noktada yer alan gençler, aynı zamanda küreselleşme sürecinden en çok etkilenen kesimi oluşturmaktadırlar. Bahsedilen bu üç olgunun –küreselleşme, milli kültür, gençlik- birbiriyle bu denli iç içe olması nedeniyle çalışmanın konusu olarak seçilmişlerdir. Çalışma boyunca öncelikle küreselleşme kavramı ele alınmış, daha sonra milli kültür ve gençlik kavramları incelenmiştir.

Bu çalışmada dört temel başlık bulunmaktadır. İlk olarak küreselleşme kavramı ve tanımları, küreselleşmenin tarihsel süreci, küreselleşmenin boyutları, küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar ve küreselleşme-yerelleşme ilişkisi ele alınmıştır. İkinci olarak

kültür kavramı, milli kültür, kültürel çeşitliliğe bağlı kavramlar ve medeniyet kavramı incelenmiştir. Üçüncü olarak küreselleşme ve milli kültür arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Son olarak da gençlik kavramı açıklanmış ve küreselleşme-gençlik, milli kültür-gençlik ilişkileri ifade edilmiştir. Bu ilişkiler açıklanırken, geçmiş yıllarda yapılan gençlik araştırmaları taranarak konuyla ilgili olan veriler alınmış, incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

2.2.Araştırmanın Amacı

Küreselleşme süreci ile birlikte gelişen teknoloji sayesinde insanlar arası iletişim oldukça artmıştır. Bu karşılıklı etkileşim esnasında farklı kültürler arasında bir benzeşme yaşanmaya ve küresel kültür kodları oluşmaya başlamıştır. Tüm bunlar sonucu milli kültürlerin bu süreçte silikleşip yok olacağı korkuları artmıştır.

Bir milletin ayakta kalması ve gelecekte varlığını sürdürebilmesi için büyük öneme sahip olan milli kültür, küreselleşme süreciyle tehdit altına girmiştir. Bu tehdidin ciddi boyutta olmasının nedenlerinden birini, kültür aktarımında kilit noktada bulunan gençlerin küreselleşme sürecinden en çok etkilenen kesim olması oluşturmaktadır. Gençler, gelişmiş iletişim ağı ve teknoloji ile oluşan küresel kültür unsurlarını benimsemekte ve geleneksel değerlerini göz ardı edebilmektedirler. Bu noktada bu çalışmanın amacını; küreselleşme kavramının milli kültür ile ilişkisinin ortaya konulması, gençlerin bu ilişki ağındaki yerlerinin ne olduğu ve küresel kültür karşısında gençlerimizin milli kültürlerine ne denli sahip çıktığının araştırılması oluşturmuştur.

2.3.Araştırmanın Önemi

Çoğunlukla siyasi ve ekonomik küreselleşme konuları üzerine çalışmalar yapılmış, kültürel küreselleşme geri planda kalmıştır. Bu çalışmanın daha çok ekonomik ve siyasi boyutuyla öne çıkan küreselleşme sürecinin kültürel boyutunu inceleyeceği için önemli olduğu düşünülmektedir. Günlük hayatta her bireyin özellikle gençlerin küresel kültür unsurlarıyla karşı karşıya kalması ve geleneksel değerlerinden uzaklaşmaya başlaması, bu durumun incelenmesinin gerekli olduğunun göstergelerindendir. Günümüzde yeni gerçeklikleri sosyal medya olan gençler, bu sanal mecralarda küresel değerler ile kendilerini gerçekleştirmektedirler. Batının değerleri ve tüketimcilik üzerine inşa edilen küresel kültür değerleri ile yetişen gençler, kendilerinden sonra gelen nesillere bu değerleri aktarmaya başlayacaktır.

Böylece uzun vadede milli, geleneksel değerler kaybolmaya yüz tutacaktır. Milletimizin ve kültürümüzün devamlılığı için bu durumun incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Toplumların devamlılığını sağlayan ve temel taşı olan milli kültürlerin, küreselleşme sürecinden nasıl etkilendiği; gençliğin bu süreçte milli kültürlerine ne kadar bağlı kalıp ne kadar küresel kültür değerlerini benimsediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca milli kültürlerin gelecek nesillere aktarılmasında özel öneme sahip olan gençlerin, küreselleşme sürecinden en çok etkilenen ve faydalanan kesim olması sebebiyle araştırılan konunun, gelecek yıllarda Türkiye'yi bekleyen bir kesit sunması öngörüldüğünden önem arz ettiği düşünülmektedir.

2.4.Araştırmanın Yöntemi

'Küreselleşme Sürecinde Milli Kültür ve Gençlik' konulu bu tez, teorik bir çalışmayı içeren, tepkisiz araştırma tekniği kullanılan nitel bir araştırmadır. Yazılı belgeler veya dokümanlarda yer alan bilgilerin incelenmesi, mevcut istatistiksel veriler üzerinden yapılan ikincil veri analizi gibi türleri bulunan tepkisiz araştırma tekniği; bir araştırmadaki katılımcıların veya birimlerin kendileri hakkındaki bilgilerin bir araştırmada kullanıldığının farkında olmadıkları, bu sebeple bilinçli tepkiler gösteremedikleri bir araştırma yöntemidir (Neuman, 2016: 67).

Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak için kaynak taraması yöntemi uygulanmış, bu tarama sonucu elde edilen birincil ve ikincil kaynakların okuması yapılmış ve konuyla ilgili teorik bilgiler elde edilmiştir. Bu kapsamda; öncelikle küreselleşme kavramı açıklanmış, küreselleşmeye dair konular özellikle kültürel boyutu ön plana alınarak incelenmiştir. Daha sonra kültür konusu ele alınmış, kavram karışıklıklarından kaçınmak için kültüre dair kavramlardan ve medeniyet kavramından kısaca bahsedilmiştir. Bu açıklamalardan sonra küreselleşme ve milli kültür ilişkisi ifade edilmeye çalışılmıştır. Son olarak da gençlik kavramı açıklanarak; gençliğin küreselleşme ve milli kültür ile ilişkisi ortaya konulmuştur.

Oluşturulan bu teorik çerçeveyle beraber, araştırılması planlanan olgu veya olgular ile ilgili bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesi (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189) yöntemiyle, geçmiş yıllarda yapılmış olan gençlik araştırmaları taranmıştır. Taranan gençlik araştırmalarında milli kültür ve

küreselleşmeyle ilgili olan veriler toplanmış ve incelenmiştir. Kuramsal kısım ve incelenen gençlik araştırmaları birlikte değerlendirilmiştir.

2.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma esnasında karşılaşılan temel güçlük, araştırmanın türünde değişikliğe gidilme mecburiyetinde kalınması olmuştur. Araştırmanın başlangıçta, teorik ve uygulama kısmı olacak şekilde iki bölümden oluşan nicel bir çalışma olması planlanmıştı. Teorik kısımda küreselleşme ve milli kültür ele alınacak; uygulama kısmında ise Türk gençliğine bu konularla ilgili bir anket uygulanacaktı. Araştırma sürecinde Çin'de başlayan ve çok kısa sürede dünyayı etkisi altına alan ölümcül koronavirüs salgını Covid-19'un ülkemizde de görülmeye başlaması, anket uygulayabilme pratiğini maalesef ortadan kaldırmıştır. Bu durum nedeniyle tezin uygulama kısmını içeren anket çalışması tezden çıkarılmak zorunda kalınmıştır. Böylelikle tezin teori kısmında küreselleşme, milli kültür ve gençlik konuları ele alınmış; saha araştırması yerine daha önce yapılan gençlik araştırmaları taranarak milli kültür ve küreselleşme ile ilgili elde edilen veriler incelenerek kuramsal kısım genişletilmiştir.

Araştırma süresince karşılaşılan bir diğer güçlük ise, küreselleşme ve milli kültür ilişkisi ile ilgili doğrudan çalışmaların çok az sayıda olmasıdır. Küreselleşme olgusu çoğunlukla ekonomik ve siyasi yönleriyle ele alınmış; kültür ile ilgili yeterli çalışma yapılmamıştır.

Araştırılan konulardan biri olan küreselleşme ile ilgili çok sayıda kaynak bulunması sebebiyle hepsinin incelenmesi mümkün olmamıştır. Ayrıca küreselleşmenin geniş kapsamlı bir konu olması ve üzerinde birçok farklı bakış açısı bulunması nedeniyle; konunun kültürel boyutu üzerinde daha çok durularak sınırlamaya gidilmiştir.

3.KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Küreselleşme sürecinin kültürel boyutu tüm dünyayı etkisi altına almış bulunmaktadır. Günümüzde gelişen teknoloji ve büyüyen iletişim ağı sayesinde yeryüzünün bir ucundan diğer ucuna insanlar birbiriyle etkileşime girmektedirler. Birçok farklı kültüre mensup bireyler özellikle gençler, teknolojinin sunduğu iletişim ve etkileşim imkanlarını yoğun bir şekilde kullanmakta ve günlük hayatlarının bir parçası haline getirmekte; ortak paylaşımlarda bulunmaktadırlar. Tüm bu etkileşim ve iletişim, küresel kültür olgusunu meydana getirmiştir. Küresel kültür ile birlikte milli kültürler silikleşme tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçte kültür aktarımının temel unsurlarından olan gençliğin önemi daha da artmıştır.

Küreselleşmenin milli kültür ve gençlik üzerine etkilerinin incelendiği bu çalışmada; bu etkilerin ortaya konulabilmesi için öncelikle küreselleşme, milli kültür ve gençlik kavramları açıklanmıştır. İlk olarak küreselleşmenin ne olduğundan, tanımlarından, boyutlarından bahsedilmiş, küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar ve küreselleşme-yerelleşme ilişkisi anlatılmıştır. Daha sonra kültür kavramına geçilmiş, kültürel çeşitliliğe bağlı kavramlara kısaca temas edilmiş, milli kültür nedir, medeniyet ile ayrımı nelerdir bu konular izah edilmiş ve küreselleşme-milli kültür ilişkisi incelenmiştir. Son olarak gençlik kavramı açıklanarak, gençliğin milli kültür ve küreselleşme ile ilişkileri ifade edilmeye çalışılmıştır.

3.1. Küreselleşme Nedir?

Küreselleşme; tanımı, boyutları ve üzerindeki görüşler açısından çeşitliliği içinde barındıran zengin bir olgudur. Bazıları için kendiliğinden gelişen bir süreç, bazıları içinse özellikle planlanmış bir senaryodur. En genel haliyle ise küreselleşme; dünya çapında herhangi bir bölgede gerçekleşen, ekonomik, kültürel, politik veya sosyal bir olayın, bambaşka bir bölgede diğer toplumlar üzerinde de etki yaratabilmesini ifade eden bir kavramdır (Çapcıoğlu, 2008).

Küreselleşmenin özünde zamanın ve mekanın algılamasında yaşanılan değişim yatmaktadır. Bu algı değişikliği sonucu fiziken sınırların ve uzaklıkların önemini kaybetmesiyle birlikte; toplumlar arası karşılıklı bağımlılık giderek artmaktadır (Koçdemir, 2005: 218). Zaman ve mekan sınırlarının ortadan kalkması ve toplumların karşılıklı bağımlı hale gelmesine, hızla gelişen teknolojik yenilikler yol açmış bulunmaktadır. Bu teknolojik yenilikler ekonomik ve siyasi değişimlerin yanı

sıra en çok kültürel alanı etkilemektedirler. Gelişmiş bilişim teknolojileri ile bu zamana dek görülmemiş bir iletişim ağı tüm dünyayı birbirine bağlamış bulunmaktadır. Bu durum sayesinde yeryüzü üzerindeki tüm bireyler birbirleriyle rahatça iletişim kurabilmekte ve yoğun bir etkileşime girebilmektedirler.

Temelini değişimin oluşturduğu küreselleşme olgusu, günlük hayatın her alanında kendisini göstermektedir. Ekonomik, siyasi ve kültürel olmak üzere üç temel boyutu bulunan küreselleşmenin spesifik özellikleri arasında şunlar bulunmaktadır (Şahin, 2010: 29):

-Dünyanın her bir köşesine tesir edebilen hızlı gelişen bir değişim süreci olması

-Geçmiş dönemlerde büyük önem arz eden milli sınırların günümüzde önemini, etkisini kaybetmesi

-Devletler arası ilişkilerin ve bağımlılıkların artması ve kurumların değişime uğradığı bir süreç olması

-Teknoloji ve bilginin güç kaynağı olarak ön planda olması

-Mesafe kavramının ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sebebiyle anlamını yitirmesi

-Toplumların birbirleriyle ilişkilerinin ve yakınlaşmalarının artması

-Dünya çapında serbest ticaret zihniyetinin yaygın hale gelmesi

-Ülkeler arası benzerliklerin artması

Tüm bu özellikler ile birlikte küreselleşme, geçmiş yıllarda hayali bile kurulamayacak bir teknolojiyle; kültürel anlamda tüm toplumları, siyasi ve ekonomik anlamda ise tüm devletleri birbirine bağlamış bulunmaktadır.

3.1.1. Küreselleşme Kavramı ve Tanımları

Küreselleşme kavramının yüzlerce farklı tanımı vardır. Kavramın birçok farklı tanımı olmasının nedenleri arasında; kavramın çok boyutlu olması ve yorumlayanların farklı ideolojilerle bu kavrama yaklaşması sayılabilmektedir. En yalın haliyle küreselleşme, ‘birtakım siyasi, ekonomik ve kültürel gelişmelerin tüm dünyada etki yaratması’ şeklinde ifade edilmektedir (Şahin, 2009: 23). Yerkürenin bir ucunda gerçekleşen herhangi bir olaydan, yerkürenin bir diğer ucunda haberdar

olunabilmekte ve olayın sonuçlarından etkilenebilmektedirler. Dünyanın her köşesi için geçerli olan bu durum küreselleşme olarak kavramlaştırılmıştır.

Tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşme, son yıllarda ortaya çıkan ekonomik, siyasi, kültürel, teknolojik ve toplumsal değişimleri tanımlamak için kullanılan bir kavramdır (Aydemir ve Acılar, 2010: 3). Günümüzde meydana gelen ekonomiden siyasete, sosyal politikadan kültüre, hemen her alanda görülmeye başlanan bu değişim sürecini ifade etmek için kullanılan küreselleşme kavramı; zaman ve mekan sınırlarının hayatın önemli bir kısmında giderek anlamını yitirmesi, devletler arası ilişkilerin ve bağımlılığın artması gibi gelişmeleri de içinde barındırmaktadır (Şahin, 2009: 22).

Genel olarak bakıldığında ise küreselleşme; kültürlerin, sermayenin, malların, hizmetlerin, bilimin ve teknolojik imkanların sınırları aştığı bir süreci anlatmaktadır. Bu süreç; fazlasıyla karışık ve çok boyutu olan, ara ara kendisiyle çelişen, etkisi altına aldığı alanlarda nelere sebebiyet vereceği, nasıl sonuçlara neden olacağı, çıkacak sonuçlardan kendisinin nasıl etkileneceği hiçbir şekilde bilinmeyen bir durumu ortaya koymaktadır (Şimşek ve Ilgaz, 2007). Bu sebeplerle küreselleşme için belirsizliklerle dolu bir süreç denilebilmektedir.

Küreselleşme kavram olarak, 1960'lı yıllardan sonra yazılı literatüre girmiş olsa da; günümüzde hemen her noktada ve her alanda konuşulmaktadır. Bu kavram ile ilgili tartışmalar özellikle 19.yüzyıl sonrasındaki döneme ve gelişmelere odaklanmaktadır. Bu döneme odaklanılmasının en önemli nedenlerinden birini; dünyanın siyasal, teknolojik, kültürel ve ekonomik alanlarda geçirdiği çok hızlı değişim ve gelişmeler oluşturmaktadır (Gelekçi, 2005). Küreselleşme kavramının ortaya çıkmasını tetikleyen bu hızlı değişim ve gelişmeler ise şu şekildedir (Çelik, 2012):

-Yeni yatırım araçlarının bulunması,

-Bu yeni araçların etkin olmasını sağlayan ve yaygınlaştıran haberleşmenin var olması,

-Bilişim ve iletişim teknolojilerinin büyük bir hızla gelişmesi,

-Rekabet ortamının yerellikten çıkıp dünyanın her köşesine yayılması,

-Uluslararası sermaye hareketlerinin serbestleşmesi.

Temelinde teknoloji olan bu gelişme ve değişimler sonucu küreselleşme, günümüzde dünya çapında yaşanan yenilik ve değişiklikleri açıklarken başvurulan temel kavramlardan biri haline gelmiş bulunmaktadır.

Yaşanan bu gelişmelerin hem olumlu sonuçları hem de olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Küreselleşmenin ortaya çıkmasını sağlayan tüm bu gelişmiş teknoloji, yeni üretim teknikleri gibi gelişmelerin olumlu sonuçları arasında; uzak mesafelere rahatça ve ucuza ulaşma, uluslararası arenada ortaya çıkan rekabet sayesinde ucuz fiyata mal alma, dünyanın her noktasında meydana gelen olaylardan anında haberdar olma yer almaktadır. Buna karşılık bu gelişmelerin olumsuz sonuçları arasında; gelişmemiş, sosyal korumadan yoksun ülkelerde emeğin sömürülmesi, sosyal devlet ilkesine uyulmaması (Mahiroğulları, 2005), milli devletlerin ve geleneksel aktörlerin etkisinin azalması, milli kültürlerin ve geleneksel toplumsal bağların zayıflaması, toplum içi veya toplumlararası yaşanan sürtüşmelerin yayılma tehlikesinin her zamankinden çok olması, sınırların önemini yitirmesi bulunmaktadır (Koçdemir, 2005: 286).

Bütün bu olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla birlikte, dünyanın daralıp küçülmesi ve ilişkilerin yoğunlaşması olarak karşımıza çıkan küreselleşme, çok yönlü bir süreçtir ve hemen hemen hayatın her alanını etkilemektedir (Kösoğlu, 2002: 104). Bugün dünyada yemekten giyime, eğlenceden dinlenmeye kadar her alanda küreselleşmenin etkilerini görmek mümkündür. Teknolojik gelişmelerle zaman ve mekan sınırlarının aşılması ve kitle iletişim araçlarının gelişmesi sayesinde; insanlar ve toplumlar birbirlerini daha önce hiç olmadığı kadar yakından tanımaya; özellikle toplumlar kültürel alanda giderek birbirine benzemeye başlamışlardır (Şahin, 2009: 29).

Hayatın her alanında etkileri görülen küreselleşme kavramı ile ilgili pek çok farklı görüş bulunmaktadır. Üzerinde henüz bir fikir birliği sağlanamayan bu kavram; kimilerine göre bir süreci kimilerine göre ise bir zihniyeti ifade etmektedir. Ayrıca bu kavramın tanımlamaya çalıştığı küresel gidişat, ciddi belirsizlikleri ve iniş çıkışları içinde barındırmaktadır (Erbay, 1998: 152). Küreselleşme kavramına yönelik bu farklı tutumlardan ilkini küreselleşmeyi bir ‘olgu’ olarak kabul edenler oluşturmaktadır. Bu tutumda olanlar küreselleşmeyi, örneğin sanayi devrimi ve ulus devlet gibi kendiliğinden gelişen bir süreç olarak, kaçınılmaz bir sonuca ulaşacak olan bir olgu olarak görmektedirler. Buna karşılık bir diğer tutumu benimseyenler

ise; küreselleşmeyi ‘kurgu’ olarak kabul ederek; uluslararası sermayenin, Batının ve Amerikan emperyalizminin dünya ölçeğinde uygulamaya koyduğu; siyasal, ekonomik ve kültürel boyutları olan bir proje olarak görmektedirler (Sadoğlu, 2010: 41).

Birinci tutumu benimseyenler için küreselleşme; gelişen teknoloji, artan bilgi, demokrasi ve insan hakları gibi yaygınlaşan insani değerler ile milli sınırların etkisinin azalarak küresel bir yaşam alanının ortaya çıkma sürecidir (Aydemir ve Acılar, 2010: 3). İkinci tutumda olanlar için ise küreselleşme; Batı’nın kendi değerlerini, kültürünü, ekonomik ve siyasi egemenliğini egemen kılmak için uygulanan bilinçli bir politikadır (Duman, 2009). Böylece küreselleşmeyi bir olgu olarak benimseyenler için, küreselleşme doğal bir süreç iken; küreselleşmenin kurgu olduğunu ileri sürenler için küreselleşme, gelişmiş ülkelerin çıkarlarına hizmet eden planlanmış bir süreçtir.

Ayrıca bu süreç iki zıt durumu içinde barındırmaktadır. Bu zıtlıklar; bütünleşmiş bir dünya hedefi ve daha fazla bölünmüşlük meydana getirme potansiyelidir (Beşirli, 2011). Küreselleşmenin temel güçlerinden biri olan gelişmiş iletişim imkanları; bir taraftan kolay ve hızlı bilgi edinme, yönetimin daha rahat bir şekilde kontrol edilebilmesi, demokrasi kültürünün gelişmesi gibi olumlu etkilere sahipken; diğer bir taraftan da bölgesel ve etnik ayrımcılığı ateşleyici, mikro-milliyetçilik akımlarını özendirici olan olumsuz etkilere sahip olabilmektedir (Talas ve Kaya, 2007).

Küreselleşme kavramı üzerine farklı tutumların olması, bu konu üzerinde mutabakata varılamaması; söz konusu kavramın varlığı ile ters orantılıdır. Küreselleşmenin etkisi altına almadığı hiçbir siyasi, ekonomik, kültürel, ekolojik alan bulunmamakta ve olumlu ya da olumsuz olsun küreselleşme, tüm bu alanları dönüşüme zorlamaktadır (Şimşek ve Ilgaz, 2007). Bunlarla birlikte küreselleşme kavramı üzerinde herkesin hem fikir olduğu hususlarda vardır. Bu hususlar; iletişim ve ulaşım alanlarında önemli değişikliklerin olması ve finansman piyasalarının ağırlığının artmasıdır (Koçdemir, 2005: 286-287). Hem fikir olunan bu konular, herkesin gündelik yaşamlarında var olan, adapte olunmuş yenilikleri içinde barındırmaktadır.

Üzerinde hem fikir olunan bu yenilik ve gelişmelerle beraber küreselleşme konusu üzerine yazılar, kitaplar yazan; teoriler üreten birçok bilim insanı bulunmaktadır. Bu

isimlerden biri olan Manfred Steger'in küreselleşmenin ne ifade ettiğine dair iddiaları şu şekildedir (Steger, 2005):

1-Küreselleşme, pazarların serbestleştirilmesi ve küresel entegrasyonu ile ilgilidir.

2-Küreselleşme kaçınılmaz ve geri döndürülemez bir süreçtir.

3-Küreselleşmeden hiç kimse sorumlu değildir.

4-Küreselleşme uzun vadede herkese fayda sağlar.

5-Küreselleşme demokrasinin yayılmasına destek olmaktadır.

6-Küreselleşme, teröre karşı bir küresel savaş gerektirmektedir.

Steger, bu noktada küreselleşmenin doğal bir süreç olup, herkesi kapsadığına işaret ederek bu sürecin olumlu olduğunu ve zamanla yerküre üzerindeki her bir bireye fayda getireceğini iddiasını dile getirmektedir. Küresel bir birliktelik ile olumsuz değerlerden uzaklaşılıp demokrasi, insan hakları gibi olumlu değerlerin yayılmasına katkı sağladığını ifade etmektedir.

Steger'ın iddialarından sonra bu konu üzerine fikirlerini sunan sosyologlardan biri olan Gordon Marshall için ise küreselleşme, coğrafyanın kültürel ve toplumsal düzenlemeler üzerinde etkisinin azaldığı, insanların da bu azalmayı giderek daha çok fark etmeye başladıkları bir toplumsal süreci işaret etmektedir. Ona göre bu süreç içerisinde küresel çapta bir kültürel sistem ortaya çıkmaktadır. Bu küresel kültür sistemini meydana getiren çeşitli toplumsal ve kültürel gelişmeleri ise şöyle sıralamıştır (Marshall, 2005: 449) :

-Dünya genelinde uydu enformasyon sisteminin var olması,

-Küresel tüketim ve tüketimcilik kalıplarının ortaya çıkması,

-Kozmopolit hayat tarzlarının gelişmesi,

-Spor dallarının dünya çapına yayılması(Olimpiyat Oyunları, Futbol Dünya Kupası, …gibi),

-Ulus devletin hakimiyetinin zayıflaması,

-Küresel bir askeri sistemin ortaya çıkması,

-AİDS gibi tüm dünyaya yayılan sağlık problemlerinin meydana gelmesi,

-Dünya çapında siyasal sistemlerin kurulması(Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler gibi),

-İnsan hakları kavramının kapsamının genişlemesi ve dünya dinleri arasındaki karmaşık etkileşimler.

Marshall'a göre küreselleşme ile mekan olgusu önemini yitirmiş; bir ülkeye ait olan ekonomik, siyasal ve kültürel sistemler küresel boyutlarda oluşturulmuş ve etkin hale gelmiş bulunmaktadır. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda ulus devletlerin kendi toplumları üzerindeki hakimiyeti zayıflamış, küresel bir kültür oluşmaya başlamış durumdadır.

Küreselleşme konusu üzerinde önemli görüşleri bulunan bir diğer sosyolog Anthony Giddens ise, küreselleşmeyi şöyle tanımlamaktadır (Giddens, 2016: 68):

'uzak yerleşim yerleri birbirlerine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması'

Bu tanıma göre küreselleşme ile uzaklık, mesafe kavramları anlamlarını yitirmiş bulunmaktadır. Herhangi bir bölgede meydana gelen bir olay, kendisinden millerce uzakta olan bir diğer bölgeyi etkisi altına alabilmektedir. Mesafe olarak birbirlerine çok uzak olan bölgeler artık birbirlerine oldukça yakındır. Bu gelişmeler sonucu dünya üzerinde toplumlar arası etkileşim giderek artmakta ve yoğunlaşmaktadır.

Giddens'a göre genel haliyle küreselleşme; zaman ve mekan uzaklaşmasının temel boyutlarının bir ifadesi şeklindedir. Küreselleşme, orada bulunanlar ile bulunmayanlar arasında dolaylı etkileşimlerin var olması ile ilişkilidir. Yani kendilerinden uzak mekanlarda gerçekleşen toplumsal olayların ve ilişkilerin, yerel bağlamlarla birleşip bütünleşmesiyle bağlantılıdır. Giddens için küreselleşme diyalektik bir olgudur. Bu diyalektik yerel ile küreselin diyalektiğidir (Giddens, 2014: 37). Yani küresel ile yerel birbirlerine zıt olgular olmakla beraber, küresel yereli içinde barındırmaktadır.

Giddens, zaman ve mekan arasındaki uzaklaşma düzeyinin, daha önceki dönemlerin hepsinden daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bu düzeyin yüksek olması nedeniyle, yerel ve uzak, toplumsal biçim ve olaylar arasındaki ilişkilerde buna uygun olarak esnemektedirler (Giddens, 2016: 67). Ona göre küreselleşme temelinde

bu esneme sürecine işaret etmektedir. Farklı toplumsal bağlamlar, bölgeler arasındaki bağlantı biçimleri; bir bütün olarak dünya üzerinde yayılmaktadır. Bunun sonucunda küreselleşme, uzak yerleşimleri birbirlerine yakınlaştırmakta; yerel oluşumların kendilerinden çok uzakta gerçekleşen olaylarla şekillendirilebilmekte ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanabilmektedir (Giddens, 2016: 68).

Giddens'a göre; küreselleşmenin dört boyutu vardır. Bu boyutlar; ulus-devlet sistemi, kapitalist dünya ekonomisi, askeri dünya düzeni, uluslararası iş bölümü(endüstriyel gelişme)'dür. Bu boyutlar birbirleriyle farklı yollarla bağlantılıdır (Giddens, 2016: 74). Bu boyutların her birini temelden etkileyen gelişmeyi; endüstriyalizmin önemli sonuçlarından biri olan iletişim teknolojilerinin biçim değiştirip, dönüşmesi oluşturmaktadır. Mekanize iletişim teknolojileri, mekanik baskı tekniklerinin Avrupa'da ilk kez kullanılmasından bu yana daha önce görülmemiş bir şekilde, küreselleşmenin tüm yönlerini önemli ölçüde etkilemiş bulunmaktadır (Giddens, 2016: 79). Böylece Giddens için küreselleşmenin aynı anda hem nedeni hem sonucu olan gelişmiş teknolojiler, hızla yenilendikçe pek çok alanı ve özellikle küreselleşmenin birbirine bağlı olan bu dört boyutunu yoğun bir şekilde etkilemektedirler. Ayrıca bu teknolojiler sayesinde mekan sınırları ortadan kalkmakta ve tüm dünya üzerinde toplumlar arası etkileşimler yoğunlaşmaktadır.

Zygmunt Bauman'a göre ise, küreselleşme üzerinde herkesin birleştiği nokta; küreselleşmenin geri dönüş olmayan ve hepimizi aynı ölçüde ve aynı şekilde etkisi altına alan bir süreç olduğudur. Bauman için küreselleşme, dünyanın kaçınılmaz olan kaderidir (Bauman, 2016: 7).

Bauman, küreselleşme ile birlikte zaman ve mekan algılamalarındaki değişikliklerin, bu alanların kullanımının hem net bir biçimde farklılaşmış hem de farklılaştırmış olduğunu öne sürmektedir. Bu noktada ona göre küreselleşme, birleştirdiği kadar da ayrıştırmaktadır. Küreselleşmenin, dünyayı birbirine tıpatıp benzer hale getirme nedenleri ile birbirinden ayrıştırma nedenleri aynıdır. İş, finans, ticaret ve enformasyon alanlarındaki akışların dünya çapında küresel boyutlara ulaşıyor olmasının yanında, bir yerelleşme süreci de işlemektedir (Bauman, 2016: 8). Böylece Bauman, küreselleşmenin tüm toplumları benzer hale getirmesinin yanında farklılıkları da ortaya çıkardığını ifade etmektedir.

Ayrıca Bauman için günümüzün küreselleşen dünyasında toplumlar, tüketim ile şekillenmektedir. Tüketim toplumunun mensupları, tüketici olma görevini yerine getirmekle sorumlu tutulmaktadırlar (Bauman, 2016: 92). Küreselleşme ile toplumların temel değeri haline gelen tüketim ve tüketimcilik sonucunda, dünya çapında toplumlar tektipleşmeye başlamışlardır.

Üzerinde bu kadar çok düşünülen, fikir beyan edilen küreselleşmenin günümüzdeki boyuta ulaşmasını sağlayan temel gelişmeler ise şu şekildedir (Şahin, 2015: 338-341):

1-İletişim, ulaşım ve bilgisayar teknolojisinde meydana gelen büyük gelişmeler

2-Serbest piyasa politikasının egemen hale gelmesi

3-Neoliberal ideolojinin popülerleşmesi

4-20.yüzyılın ikinci yarısında yaşanan büyük jeopolitik değişiklikler

5-Küresel sorunların artması ve küresel mücadele ihtiyacı

Bu gelişmeler toplumların hepsinde farklı zaman aralıklarında gerçekleşmiş olsa da, sonunda her toplumda yaşanmış ve toplumları birbirine benzer hale getirmiş bulunmaktadır.

Yaşanan bu gelişmeler sonucu tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşme sürecinin en çok üzerinde durulan temel özellikleri şunlardır (Cebeci, 2011):

-Küreselleşmenin ilk özelliğini, dünyadaki toplumlar arası ilişkilerin ve etkileşimin yoğunlaşması oluşturmaktadır. Özellikle teknolojik yenilikler sınırları aşarak, yeni toplumsal ağların ve faaliyetlerin oluşmasını sağlamıştır. Bu yenilikler, siyasi kararları etkilemiş ve sınırları aşan toplumsal düzenlemeler ortaya çıkarmıştır.

-İkinci özelliği ise; dünyadaki toplumlar arası ilişki ve faaliyetlerin bunun yanında karşılıklı bağımlılıkların artması ve yayılmasıdır. Özellikle internet ve çevrimiçi sistemler, finans piyasa ağının, dünyanın birçok noktasına yerleşmesine olanak sağlamıştır. Böylece elektronik ticaret, her gün 24 saat boyunca devamlı olarak çalışabilmektedir.

-Küreselleşmenin üçüncü özelliği, toplumsal hareketlerin ve faaliyetlerin giderek artması ve yoğunlaşmasıdır. Gelişen uydu sistemleri ve özellikle internet üzerinden

bilgi akışı, dünyanın her noktasına çok hızlı bir şekilde ulaşmaktadır. Böylece uzaktaki olaylar yakın hale gelebilmektedir.

-Küreselleşme sürecinin dördüncü özelliği ise; insanların, dünya çapındaki toplumsal etkileşimlerin ve karşılıklı bağımlılığın hızlanarak artışını fark etmesidir. Dünyanın her bir köşesinde insanlar, bu yoğun etkileşimden dolayı kendilerini küresel bütüne ait hissetmeye başlamışlardır.

Dünya çapında yaşanan tüm bu değişim ve dönüşümler, özellikle teknolojinin hızlı gelişimi ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda bütün toplumları etkilemiş durumdadır. Farklı kesimlerce olumlu ya da olumsuz; doğal ya da kurgu bir süreç olduğu ileri sürülse de küreselleşme süreci, tüm dünyayı etkisi altına almış bulunmaktadır.

3.1.2. Küreselleşme Sürecinin Tarihsel Gelişimi

Küreselleşme tanımlarındaki farklılıklar kadar, bu olgunun ne zaman ortaya çıktığına dair de birçok farklı görüş yer almaktadır. Küreselleşme kavramının yeni olduğunu söylemekle birlikte köklerinin sömürgecilik tarihine kadar uzanan bir süreçte yer aldığını ifade edenler vardır (Beşirli, 2004). Kavramın kapsamının oldukça geniş olması, birçok alanı içinde barındırması; onun tarihi gelişimi konusunda da ihtilaflara yol açmaktadır. Küreselleşmenin başlangıcı olarak medeniyetin başlangıcı, Sanayi Devrimi ve modernleşme, 19. yüzyılın ortaları, 1950 sonrası veya 1980'li yıllar dile getirilmektedir (Aktı, 2012).

Küreselleşme kendisini daha çok 20.yüzyılda hissettirmesine rağmen; küresel köy, sanayi sonrası toplumu, iletişim çağı gibi birçok kavram 1900'lerden konuşulmaya başlamıştır. Aslında küreselleşme yeni bir olgu değildir. Bu olgunun başlangıcını orta çağdaki coğrafi keşiflerle dünyanın her yerinin keşfedilmesi oluşturmaktadır. Bu olgunun ikinci ayağını ise; Birinci ve İkinci Sanayi Devrimi oluşturmaktadır (Görmez, 2005: 7).

Bu konuda çoğunlukla benimsenen görüş; küreselleşmenin başlangıcını 16.yüzyıl olarak kabul etmektedir. Bunun nedeni ise; bu yüzyılda meydana gelen coğrafi keşifler ve sömürgecilik hareketleri sonucunda, sınırları aşan karşılıklı ekonomik bağlantıların ve devletlerarası etkileşimlerin oluşmaya başlamasıdır (Şahin, 2009: 32).

Küreselleşmenin tarihsel gelişimiyle ilgili var olan görüşlerden biri Baskın Oran'a aittir. Oran'a göre küreselleşme yeni bir olgu değildir ve kabaca üç ayrı tarihte, üç ayrı kez ortaya çıkmıştır. Bu tarihler 1490, 1890 ve 1990'dır (Oran, 2009: 4-6). 1490 yılında başlayan birinci küreselleşme, Batının denizler ötesi keşiflere başlamasını temsil etmektedir. 18.yüzyılda dahi devam eden bu keşifler ile Batı'nın yayılmasına olanak veren teknoloji, denizcilikte meydana gelen gelişmelerdir. İkinci küreselleşme ise, Batının ikinci yayılmasını simgelemektedir. 1870'den sonra başlayan bu yayılma, 1890'larda kurumsallaşmaya başlamıştır. Bu yayılmanın dayandığı teknoloji ise, Sanayi Devriminin ortaya çıkardığı olağanüstü teknolojik imkanlardır. 1990'ların temsil ettiği üçüncü küreselleşme ise; 'Bilgi Çağı' olarak ifade edilen Üçüncü Sanayi Devriminin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu üçüncü küreselleşmenin ortaya çıkmasına olanak veren gelişmeler ise şunlardır (Oran, 2009: 9):

-1970'lerden itibaren, çokuluslu şirketlerin dünya ekonomisine egemen olmaya başlaması,

-1980'lerde Batı'nın optik kablo, haberleşme, uydular, bilgisayarlar, internet gibi teknolojik icatları sonucu meydana getirdiği İletişim Devrimi,

-1990'larda Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği'nin dağılarak var olan güç dengesinin ortadan kalkması ve Batı'nın yeniden tek güç odağı konumuna gelmesi.

Küreselleşmenin tarihsel gelişim süreciyle ilgili bir başka bakış açısı ise; küreselleşmenin üç evreden geçerek günümüze ulaştığını söylemektedir. Bu evreler şu şekildedir (Bayar, 2011):

1-Birinci evre 19.yüzyılın sonlarından 1914'lere kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde küreselleşme lehine gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır; bu durum özellikle ekonomi alanında kendini göstermektedir. Uluslararası ticaretin önündeki engeller kalkmaya başlamış, gümrüklerde uygulanan tarifeler azaltılmış, ulaşım maliyetleri düşmüş ve kişilerin uluslararası alanda serbest dolaşımı için kolaylıklar uygulanmaya başlamış.

2-İkinci evre 1914'lerden 1945-50'lere kadar olan dönemi işaret etmektedir. Bu evrede ise durum küreselleşme aleyhine dönüşmeye başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nı ve İkinci Dünya Savaşı'nı kapsayan bu evre, küresel entegrasyonu ciddi bir

şekilde baltalamıştır. Siyasi alanda patlak veren aşırı milliyetçilik akımları ve iktisadi alanda devletlerin, milli çıkarları gözeten, korumacı politika eğilimleri ile kendi kendine yetebilme politikaları izlemesi bu dönemde küreselleşmeyi duraksamaya uğratmıştır.

3-Üçüncü evre ise; 1945-50 sonrası ve günümüzü içine almaktadır. Özellikle 1980 sonrasında küreselleşme oldukça hızlanmış ve benzeri görülmemiş bir seviyeye ulaşmıştır. Bu durumun nedenleri arasında; uluslararası sermaye akımlarının olağanüstü bir ivme kazanması, İkinci Dünya Savaşı sonrasında böyle bir savaşın tekrar yaşanmaması adına siyasi küreselleşme adımlarının sıklaşması, teknoloji alanında dünyanın hemen her kesimine sirayet eden bir iletişim devriminin yaşanması gösterilmektedir.

İfade edilen bu iki görüşte küreselleşmenin farklı zamanlarda başlamış olduğunu ileri sürse de; ikisinde de ortak olan düşünce, günümüzde yaşanılan küreselleşmenin temelinin özellikle iletişim alanında meydana gelen devrimsel nitelikteki teknolojik gelişmeler olduğudur. Bununla birlikte günümüzde gerçekleşen küreselleşme ile 16.yüzyıldan 20.yüzyılın ortalarına kadar gerçekleşen küreselleşme arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılığın en önemli nedenini; çok hızlı gelişen teknoloji ve onun kapitalizme sunduğu imkanlar oluşturmaktadır (Şahin, 2009: 36). Bu farklılıklara yol açan diğer nedenler arasında; coğrafi sınırların öneminin azalması, zaman ve mekan algılarının değişmesi, yeni bir tüketimcilik anlayışı, uydu yayınları, yeni fikirlerin toplumlar arası serbestçe yayılması (Aktı, 2012), küresel ekonomik bütünleşme sonucu ülkeler arası ticari engellerin kalkması, siyasi, ekonomik ve birçok alanda uluslararası ve küresel kuruluşların gelişmesi, bu küresel kuruluşların devletlerin milli politikalarını uluslararası alanda organize ve disipline etmeleri yer almaktadır (Gelekçi, 2005). Temelinde teknolojik devrimler yer alan bütün bu gelişmeler büyük bir hızla gerçekleşmekte ve günümüzdeki küreselleşmeyi geçmiş dönemlerdeki küreselleşmelerden ayırmaktadır.

3.1.3. Küreselleşmenin Boyutları

Zaman ve mekan kavramlarının anlamını, coğrafi sınırların önemini yitirmesi sonucu ortaya çıkan küreselleşme kavramı, etkileri her alanda görülmekte olan bir süreci ifade etmektedir. Bu sürecin temelinde yer alan teknolojik gelişmeler sayesinde yerküre üzerinde yaşayan tüm toplumlar, hayatın ekonomik, siyasi ve kültürel

alanlarında birbirlerine bağlanmış bulunmaktadır. Bu alanlarda meydana gelen değişim ve dönüşümler küreselleşmenin boyutlarını gözler önüne sermektedir.

Çok boyutlu bir süreç olan küreselleşme, tarihsel süreç içerisinde tek boyuta indirgenerek sadece ekonomik, siyasi ya da kültürel boyutlarından biri üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak günümüzde küreselleşme olgusu hem tarihsel süreç ile birlikte hem de çok boyutlu olarak ele alınmaktadır (Gelekçi, 2005).

Tarihsel süreci boyunca küreselleşmenin etkilediği alanlar, yaşanılan o dönemin koşullarına göre değişmiştir. Geçmişten günümüze var olan küreselleşme, önceleri ekonomik boyutlu bir kavram olarak meydana gelmiş; ilerleyen yıllarda da yeni boyutları fark edilmiştir. Bu yeni boyutlar; siyasi, sosyal ve kültürel alanları etkisi altına almaya başlamıştır (Mahiroğulları, 2005). Her alanı farklı yoğunlukta etkileyen bu süreç, günümüzde özellikle kültürel alanda kendisini daha çok hissettirmektedir.

Dünya ölçeğinde hızlı bir dönüşüm sürecini ifade eden küreselleşme, üç temel boyutu içinde barındırmaktadır. Bunlar; ekonomik, siyasi ve kültürel boyutlardır (Şahin, 2010: 29). Bu boyutların genel özellikleri şu şekildedir (Çapcıoğlu, 2008):

-Ekonomik küreselleşme: Dünya finans piyasalarının gelişmesi, serbest ticaret bölgelerinin artışı, küresel düzeyde malların ve hizmetlerin akışı, ulus ötesi şirketlerin hızla büyümesi gibi gelişmeleri içermektedir.

-Siyasi küreselleşme: Milli devletler üzerinde etkileri olan Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi ulus üstü siyasi ve ekonomik örgütlenmelerin var olması ve artması, küresel politikaların yaygınlaşmasını ifade etmektedir.

-Kültürel küreselleşme: Dünya çapında bilginin, işaretlerin ve sembollerin küresel aktör olması ve bu aktörlerin sonucunda gerçekleşen çeşitli sosyo-kültürel dönüşümleri içinde barındırmaktadır.

Böylece küreselleşme, dönemler arası farklı alanlarda daha yoğun etki sahibi olsa da; her dönem ekonomik, siyasal ve kültürel bütün alanlarda etkisini göstermeye devam etmektedir.

3.1.3.1.Ekonomik boyutuyla küreselleşme

Ekonomik alanda küreselleşme, dünyadaki örgütlerin ve devletlerin ekonomik yapılarının ilk olarak benzer hale getirilmesini, daha sonra da ülkelerin ve örgütlerin

ekonomik yapılarının entegre olmasını içermektedir (Dursunoğlu, 2010: 87). Böylece en genel haliyle ekonomik küreselleşme, ülke ekonomilerinin dünya ekonomisiyle uyumlu hale gelmesini; gelişmiş teknolojik imkanlar ve serbest ticaret anlayışının dünya çapında yer elde etmesiyle dünyanın tek bir pazar haline gelmesini ifade etmektedir (Şahin, 2009: 81). Ekonomik küreselleşme ile sermaye, mal ve emek hareketlerinde artış meydana gelerek ülkeler arası ekonomik ilişkiler gelişmeye başlamış, sınır ötesi işlemler çeşitlenmiş ve ülkeler birbirlerine yakınlaşmıştır (Aytekin, 2013).

Ekonomik küreselleşme; üretim unsurlarının ve sermayenin, yerküre üzerinde serbestçe hareket edişini ve bu alanda uluslararası bir bütünleşme meydana gelme sürecini içinde barındırmaktadır. Bu sürece işaret eden başlıca gelişmeler ise şu şekildedir (Şahin, 2015: 342):

-Ülkeler arasında ekonomik yakınlaşma ve bağımlılığın oluşması,

-Uluslararası ticaret hacminin hızlı bir büyüme göstermesi,

-Dış ticaret ve uluslararası nitelikteki sermaye hareketlerinde görülen artışlar.

Bu gelişmelerle birlikte küreselleşme, ekonomik alanda ağırlığını hissettirmeye ve ulusal düzeydeki iktisadi düzeni, küresel düzeye taşımaya başlamıştır. Böylece ulusal ekonomiler dünya ekonomilerine entegre olmakta; ulus devletler, ekonomik açıdan birbirine bağımlı hale gelmektedir.

Küreselleşmenin ekonomik boyutuna ivme kazandıran olaylar arasında; özellikle 1980 sonrası dünya ekonomisinin serbestleşmesi ve Bretton Woods sisteminin çökmesi yer almaktadır. Bu olaylar sonucu, günümüzde herhangi bir ülkede yaşanan olumlu-olumsuz bir ekonomik gelişme başka ülkelerde de hissedilmeye başlanmıştır. Bu durum, ülkelerin birbirlerine ekonomi alanında bağımlı olduklarının ve dünyanın tek bir ekonomik pazar haline geldiğinin bir göstergesi sayılmaktadır (Aytekin, 2013).

Ülkelerin birbirlerine ekonomik açıdan bu denli bağımlı hale gelmesinde ve dünya ticaretinin artmasına yardımcı olan bazı uluslararası ve bölgelerarası kuruluşlar vardır. Bu kuruluşlardan bazıları; WTO (Dünya Ticaret Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu), WB (Dünya Bankası), EU (Avrupa Birliği) ve NAFTA (Kuzey Amerikan Serbest Ticaret Antlaşması)'dır. Bu kuruluşlar ekonomik küreselleşmenin

hızlanıp gelişmesine katkıda bulunurken; ulus devletlerin gücünün azalmasına yol açmışlardır (Gelekçi, 2005). Tüm bu gelişmeler ve ulus-üstü kuruluşlar ile birlikte küreselleşme, ulusal ekonomilerde büyük bir dönüşüme sebebiyet vererek, etkilerini yoğun bir şekilde hissettirmeye başlamıştır.

Ekonomik küreselleşme temel olarak serbestleşme üzerine kurulu iki aşamadan meydana gelmektedir. Bu aşamalardan ilkini ticari serbestlik, ikincisini ise finansal serbestlik oluşturmaktadır. Ticari serbestlik, mal ve hizmet ticareti üzerindeki engelleme, tarife ve kontrollerin kaldırılmasını ve uluslararası ticaretin serbest bir şekilde yapılmasını içermektedir. Finansal serbestlik ise; finans piyasalarının üzerindeki kontrol ve kısıtlamaların kaldırılarak, ulusal finans piyasalarının uluslararası piyasalara entegre edilmesini kapsamaktadır (Özel, 2011). Bu serbestleşme süreciyle beraber uluslararası piyasalar, ülke ekonomileri için esas alınarak işlemeye başlamış; ulusal ticaretler ise coğrafi sınırlarını aşarak küresel boyutlara ulaşmıştır.

Ticari ve finansal serbestlik temelinde gerçekleşen ekonomik küreselleşme süreciyle öncelikle çok uluslu firmalar kurulmuş; daha sonra ulus-üstü firmalar meydana çıkmıştır. Ulus-üstü firmalar, ulusal boyuttaki siyasal ve sosyal yapıların kendilerini dönüştürmeleri için baskı yapmaya başlamışlardır. Bu noktada ulusal siyasal iktidarların elinde iki seçenek kalmıştır. Bu seçeneklerden ilki ulus-üstü firmaların önerdiği doğrultuda karar almak; ikincisi ise, kendi işlevlerini yeni yeni oluşmakta olan uluslar üstü kurumlara devretmektir (Sayın, 2001). Hangi seçenek seçilirse seçilsin, ulusal iktidarların ekonomi üzerindeki yetkileri kısıtlanmış olacaktır.

Bütün bu gelişmelerle beraber ekonomik küreselleşmenin sonuçları arasında; uluslararası ticaretin ve yatırımın çoğalması ve yoğunlaşması, piyasa ekonomisinin gelişmesi, dünya ölçeğinde ekonomik örgütlenmelerin artması, serbest ticaretin yayılması, dış ticaret hacminin büyümesi ve çok uluslu şirket faaliyetlerinin hız kazanması bulunmaktadır (Yaman, 2019). Ekonomik küreselleşmenin en genel sonucunu ise; ulusal ekonomilerin önemini kaybederek küresel ekonomiye uyum sağlamak zorunda bırakılması oluşturmaktadır.

3.1.3.2.Siyasi boyutuyla küreselleşme

Siyasi küreselleşme yalın bir ifadeyle, ülkelerin siyasi açıdan birbirleriyle bütünleşme durumudur. Bu durumu gerçekleştiren olaylar arasında; ülkeler arasında

sınırların kalkması, bütün ülkelerin aynı yönetim sistemine sahip olmaları ve ülkelerin ortak çıkarları doğrultusunda siyasi açıdan aynı tutumu izlemeleri gelmektedir (Dursunoğlu, 2010: 51).

Siyasi küreselleşme, günümüzde meydana gelen siyasi güç, otorite ve yönetim biçimlerindeki yapısal dönüşüm olarak tanımlanmaktadır. Bu dönüşüm, geleneksel siyaset anlayışını ve etki alanını tüm dünya olarak belirlemiş olan küresel siyaset anlayışına doğru değişmesini işaret etmektedir (Bayar, 2011). Küresel siyaset, dört temel aktörün karşılıklı etkileşimi sonucunda şekil almaktadır. Bu dört temel aktör; ulus devlet, devletler üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu aktörler içinde yer alan ulus devlet, küreselleşme sürecinde temel aktör olmaya devam etmekte fakat belirli alanlarda yetki alanı belli ölçeklerde kısıtlanmaktadır (Yaman, 2019).

Ulus devletlerin iktidar alanında meydana gelen kısıtlamalar ve gücünde gözlenen gerilemelere karşın; uluslararası alanda karşılıklı bağımlılıklar ve küresel düzenlemeler artmış, uluslararası kuruluşlar bu arenada aktif rol almaya başlamışlardır. Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler antlaşmalarının esas ilkelerinden biri olan devletlerin iç hukuklarına dokunulmayacağı ilkesinin varlığının devam ettiği halde; gelişmekte olan ülkeler iç hukuk düzenlemelerini çoğunlukla, bu uluslararası toplulukların kararlarına göre yapmaya başlamış, politikalarını bu toplulukların değerleri doğrultusunda biçimlendirmeye yönelmişlerdir (Şahin, 2009: 102). Ülkelerin iç hukuk düzenlemelerini bu ulus-üstü kurumlara uygun şekilde düzenlemesi bile küresel siyasetin günümüzdeki gücünü ortaya koymuş bulunmaktadır.

Böylece siyasi alanda gerçekleşen küreselleşme ile devletlerin, ülkeleri üzerindeki mutlak hakimiyet sağlama gücü azalmış; dil, din, etnik köken, bayrak, toprak, gibi semboller üzerine inşa edilen ulus devletin yerine uluslararası kuruluşlar öne çıkmış; demokrasi, insan hakları ve özgürlük gibi değerler üzerinden bir devletin iç işlerine müdahaleler yoğunluk kazanmıştır (Aytekin, 2013). Örneğin bir birey kendi ülkesinde mahkemelere başvurup istediği sonucu alamadığında hala hakkının yendiğini düşünüyorsa Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine(AİHM) başvurabilmektedir. Buradan çıkan karar, o devletin mahkemelerinin verdiği kararın karşısında da olsa; AİHM'in kararı geçerli olacaktır. Böylece insan hakları

bağlamında uluslararası bir kuruluş, ulus-devletin kararını çiğneyerek müdahalede bulunabilecektir.

Geleneksel, yerleşik siyasal kurum ve süreçlerde meydana gelen bu dönüşümler; dünya çapında benzer siyasal süreçlerin meydana gelmesine yol açmıştır. Bu benzerlikler; demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, çevrecilik, insan hakları, katılımcı olma gibi değerler üzerinde ortaya çıkmaktadır. Böylece hayat standartlarını yükseltmeyi öncelik olarak benimseyen yeni bir siyaset anlayışı da küresel geçerlilik kazanmıştır (Şahin, 2015: 346).

Siyasi küreselleşme ile yaşanan bu değişiklikler sonucu uluslararası sistemin yeni aktörleri arasında bulunan bölgesel birlikler, uluslar üstü yapılar gibi oluşumlar, devletin mutlak gücünü kullanmasını kısıtlamış bulunmaktadır. Ayrıca küreselleşme ile birlikte evrensel nitelik kazanan demokrasi, insan hakları, özgürlük, çevrenin korunması gibi temel değerler, ulus devletleri; demokratikleşme, yerelleşme, saydamlık, katılım, esneklik, hesap verilebilirlik gibi noktalar üzerinden yeniden şekillenmeye zorlamaktadır. Bu nedenle devletin küçülmesi, özelleştirme, siyasal reformlar, sosyo-ekonomik politikaların dönüşümü gibi stratejiler, ülkelerin temel politikaları haline gelmiş bulunmaktadır (Kıvılcım, 2013). Böylece siyasi alanda küreselleşme ile ulus-devletler, değişimi zorunlu olarak benimsemek ve uyum sağlamak durumda kalmışlardır. Küresel siyasete uygun bir şekilde hareket eden ulus devletler, evrensel değerlere ulusal politikalarında öncelikle yer vermeye başlamışlardır.

3.1.3.3.Kültürel boyutuyla küreselleşme

Kültürel alanda küreselleşme, dünyanın herhangi bir köşesinde üretilen bilgi, mal ve imgelerin küresel etkileşime girerek uluslar ve bireyler arasındaki kültürel farklılıkları düzleştirme eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Varol ve Tayanç, 2017). Diğer bir ifadeyle farklı toplumlar arasındaki kültür farklılıklarının ortadan kaldırılarak birbirine benzer hale getirilmesine kültürel küreselleşme denilmektedir.

Küresel bir pazar, uluslararası moda kuralları, uluslararası işbölümü, paylaşılan bir ekosistem gibi dünya çapında yaşanan yoğun etkileşim ve bağlantılılık, yerküre üzerinde yaşayan tüm insanları yerel olan gündelik eylemleri ile birbirlerine bağlamakta ve bu eylemlerinin sonuçları birbirlerini etkilemektedir. Etkileşim içinde meydana gelen gündelik eylemler, insanların kültürel olarak anlam yüklediği bir

bağlamda gerçekleşmektedir. Bu kültürel eylemlerin sonuçları ise küresel olmaktadır. Bu nedenle kültür, küreselleşme için oldukça önem taşımaktadır (Tomlinson, 2017: 46).

Küreselleşme sürecinin belirgin bir özelliğini, ülkelerin kendi coğrafi sınırlarını aşarak bilgi, bilim, bilişim ve teknoloji alanındaki göz kamaştırıcı gelişmelere, yaratıcılık yönleri ile katılmaya çalışmaları oluşturmaktadır. Bu süreç, bilişim ve iletişim sistemlerinde meydana gelen büyük ilerlemelerle dünyanın dört bir yanını sadece ticaret ve ekonomi açısından değil; temelde kültürel açıdan da birbirine bağlamaktadır (Korkmaz, 2006). Gelişen teknoloji ile birlikte, ekonomik alışverişin yanında kültürel alışverişler başlamış ve kültürler arası etkileşimler çoğalmış durumdadır.

Geçmişten günümüze kültürler arası etkileşimler farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Kültürel küreselleşme ise, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren araç değiştirerek ivme kazanmıştır. Güçlü devletler kendi kültürlerini bu dönemden itibaren misyonerler ile değil, iletişim araçlarını kullanarak daha kolay bir şekilde tanıtıp yaymaya başlamışlardır. İletişim araçları sayesinde dünya, zaman ve mekan sınırlarından kurtulup küçülmekteyken; insanlar, devletler ve kültürler arası ilişkiler dünya ölçeğinde giderek yoğunlaşmaktadır (Mahiroğulları, 2005). Geçmişte misyonerlik faaliyetleri ile hakim olmaya çalışan güçlü devletler, günümüzde iletişim araçlarıyla kendi kültürlerinin egemenliğini sağlama çabasına girmiş bulunmaktadırlar.

Kültürler arası etkileşimde görülen bu yoğunluk üzerinde en dikkat çeken gelişme; iletişim teknolojileri sayesinde tek bir kültürün dünyanın birçok bölgesini etkisi altına almasıdır. Bu kültür Anglo-Amerikan kültürüdür. Bu kültürden kaynaklı kültürler arası benzeşmeler meydana gelmektedir. Bu benzeşmeler daha çok kaynağını Anglo-Amerikan kültüründen alan; giyim-kuşam, beslenme tarzı, eğlenme usulleri, davranış kalıpları, İngilizcenin yaygınlığı gibi alanlarda kendini göstermektedir (Şahin, 2009: 93). Bu noktada küreselleşme, uluslararası yelpazedeki kültür ürünlerine erişimi sağlamakta; ama aynı zamanda, büyük aktörler ve güçlü devletler etrafında bu kültür ürünlerinin içeriklerinin standartlaşmasını da teşvik etmektedir (Bonet ve Negrier, 2015: 179).

Küreselleşmenin kültürel alanda değişimlere ve dönüşümlere neden olduğu bu süreç, medyanın küreselleşmesi ile birlikte yürümektedir (Varol ve Tayanç, 2017). Yeni iletişim teknolojilerinde, özel olarak sosyal medya alanındaki tekelci yaklaşım kültürler üzerinde etki yaratmaktadır. Dünyanın hemen her yerinde tüketilen burgerler, Adidas marka giysiler, izlenen CNN ve BBC gibi kanallar, herkes tarafından kullanılan Apple marka telefonlar, bilgisayarlar kültürel küreselleşmenin göstergeleri arasında sayılmaktadır (Ahmadov, 2019). Böylece küresel kültürün yayılmasına yardımcı olan gelişmiş iletişim teknolojileri ve medya gibi araçlar sayesinde küresel bir iletişim ağı kurulmuş ve coğrafyalar birbirlerine yakınlaşmıştır (İçmeli, 2003: 307). Dünya üzerindeki her noktayı kapsayan bu iletişim ağı üzerinden etkileşim içinde olan bireylerin sayısı arttıkça küresel kültür alanını genişletmekte ve daha çok insanı etkisi altına almaktadır.

Kültürel küreselleşme üzerine iki ayrı görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilkini kültürel homojenleşme, ikincisini ise kültürel melezleşme oluşturmaktadır. Kültürel homojenleşme Batı kültürünün yayılıp, yerel kültürlerin reddedilmesini ya da geri çekilmesini, dünya genelindeki kültürel farklılıkların Batılılaşan tüketim kültürü içerisinde erimesini ifade etmektedir (Ahmadov, 2019). Homojenleşmeyi meydana getiren unsurlar olarak karşımıza; sermayenin küreselleşmesi, teknolojik gelişmeler, medya ve internet aracılığıyla görselliğin egemen bir konuma yükselmesi ve küreselleşmenin Batı merkezli dili çıkmaktadır. Homojenleşmenin yayılmasına olanak sağlayan temel araç ise, popüler tüketim kültürüdür (Çapcıoğlu, 2008).

İletişim devrimi sonucunda günümüzde, tüm dünya üzerinde bireyler ve toplumlar arasındaki etkileşim oldukça ileri bir seviyeye ulaşmış bulunmakta ve gelişmeye devam etmektedir. Bu bireyler ve toplumlar arasındaki etkileşim sayesinde daha önceden birbirlerine yabancı gelen yaşam tarzları; günümüzde zevkler, ilgi alanları gibi konularda ortak bir paydada bütünleşmiş bulunmaktadır. Böylece küresel bir kültür ve birikim meydana gelmektedir (Bayar, 2011).

Bu görüşe göre küresel bir kültür gerçekten vardır ve hem kökeni hem de içeriği açısından Amerika ağırlıklıdır. Yükselen küresel kültürün en önemli aracı olan popüler kültürler; çok çeşitli şirketler (örneğin Adidas, McDonald's, Disney, MTV gibi) tarafından yayılmaktadır. Bu şirketlerin denetimi elitlerin elinde olmasıyla

birlikte, popüler kültür dünyanın her tarafında geniş kitleleri etkisi altına almaktadır (Berger, 2003: 10-15).

Küresel kültür, bu şirketlerin desteğiyle ürettiği kültürü, kitle iletişim araçları ile özellikle de uydu televizyonlarıyla her yere ulaştırmaktadır. Bu kültür, popüler hayatın, eğlencenin ve dinlenmenin yeniden inşasına doğrudan katkıda bulunmaktadır (Aktı, 2012). Böylece günlük yaşamların kültürel alanlarına, küresel kültür her an erişebilmekte ve yerel kültürleri etkileyebilmektedir.

Bu etkileşime yardımcı olan kitle iletişim araçları ise; güçlü iletişim teknolojilerine sahip küresel medya imparatorlukları tarafından oluşturulmakta ve yönlendirilmektedir. Gücü elinde bulunduran bu şirketler, insanların kimlikleri ve kültürleri üzerinde etki kurmakta; kendi istek ve arzuları temelinde insanların yönelimlerini biçimlendirmektedirler (Çapcıoğlu, 2008). Küresel medya pazarına hakim olan bu şirketler, oldukça az sayıdadır ve yeni tüketim kalıpları oluşturarak yerel tüketim kalıplarını etkisi atına almakta ve bağımsız bir kültür üretimini gerçekleştirerek yerel ve milli kültürleri tehdit etmektedirler (Varol ve Tayanç, 2017).

Küresel ölçekte popüler hale gelmiş televizyon yapımları, patent hakları satın alınarak yerel televizyonlarda da taklit edilerek, küresel kültür zihniyeti yerel alanlara işlenmektedir. Küresel kültürün unsurları, yerel kültür unsurlarına katılarak kültürel alanda büyük bir değişime yol açmakta ve yeni kültür ürünleri ortaya çıkarmaktadır (Çapcıoğlu, 2008). Bu noktada küresel kültür, yerele ait farklı biçimleri tamamen ortadan kaldırmak yerine, onları özümseyip yeniden şekillendirmeyi hedeflemektedir. Böylece küresel kültür bu farklılıkları özümsemekte; yerel kültürlerde bir süre sonra kendi kültürleri içinde ortaya çıkan bu küresel kültür unsurlarını kendi kültürlerinin bir parçası olarak görmeye başlamaktadırlar (Aktı, 2012).

Bu küresel kültür, Batı kültürünün zihniyetini ihtiva etmekte ve gelişmekte olan ülkelerin kültürleri üzerinde güçlü bir etki bırakmaktadır. Hatta bazı ülkelerde baskın kültür konumuna ulaşmış olup ve bu ülkelerin milli kültürlerini aşındırmaktadır (Mahiroğulları, 2005). Küresel kültürün Batı kaynaklı değerleri(çoğulculuk, serbest pazar anlayışı gibi) evrensel hale dönüşerek; küresel kültürün kodlarını ortaya çıkarmaktadır (Şahin, 2009: 93).

Küresel kültürün özellikleri arasında; yaşanan teknolojik gelişmeler, sermayenin küreselleşmesi, teknik gelişmeler üzerindeki yoğunlaşma, sürekli anlatılan Batı toplumlarının öyküleri ve görselliği, Batı merkezli dili sayılabilmektedir (Aktı, 2012). Özünü Batının değerlerinden alan küresel kültür, ayrıca tüketim merkezli bir toplum modeli çizerek insanları ihtiyaç dışı tüketime yönlendirmektedir (Talas ve Kaya, 2007). Böylece küresel kültür, tüketim kültürüne dönüştürülmektedir.

Dünya üzerinde yaşayan toplumların birbirlerine benzeşmesi ve homojen hale gelmesi ile ilgili en çok kullanılan kavramlardan biri de George Ritzer'ın 'Mcdonaldlaşma' kavramıdır. 'Toplumun McDonaldlaştırılması' adlı kitabında Ritzer, McDonaldlaştırmayı bir süreç olarak ele almakta ve tanımını şöyle yapmaktadır (Ritzer, 2011: 23):

'fast-food restoranlarının temelindeki ilkelerin, Amerikan toplumunun ve dünyanın geri kalan kısmının gitgide daha fazla kısmına egemen olma süreci.'

Ritzer'e göre McDonaldlaştırma; verimlilik, hesaplanabilirlik, öngörülebilirlik ve denetim gibi dört ilkesi olan ve yalnızca restoran sanayisini değil birçok alanı kapsayan bir süreçtir. Bu alanlar; eğitim, iş, sağlık, seyahat, zevk, rejim, politika, aile ve toplumun diğer tüm alanlarını içermektedir. McDonaldlaştırma, dünyanın etkilere kapalı görünen kurumlarına ve bölgelerine de yayılarak toplumun her kesimini etkilemiş ve değiştirilemez bir süreç haline dönüşmüştür (Ritzer, 2011: 23-34).

Bu ilkelerin dünyanın her köşesinde ve her alanında etkin olması sonucu, dünyanın homojenleştirici güçler tarafından ele geçirildiği iddia edilmektedir. Fakat bu iddiaların eksik noktaları olduğunu ve bu homojenleşmenin yüzeysel olduğunu ifade edenlerde vardır (Robertson, 2003). Homojenleşmeye karşı çıkan bu grup ise, kültürel melezleşmeyi savunmaktadırlar.

Kültürel melezleşme görüşünü benimseyenler için küreselleşme, bir melezleşme sürecini içinde barındırmaktadır. Kültürel melezleşme küreselleşmenin ve üretimin bir sonucu olarak, küresel ile yerelin ya da yeni ile melez kültürlerin karışarak tek bir yerel veya küresel kültüre indirgenemeyen bütünleşmesini ifade etmektedir (Ritzer, 2012: 455).

Kültürel melezleşme; kültürlerin birbirine karışmasını, kaynaşmasını, süreklilik içinde başka biçimlere dönüşmesini, yeni kültürel formların oluşmasını içinde

barındırmaktadır. Böylece dünyada var olan kültürel formlara yenileri eklemlenmekte, bu da kültürel çeşitliliğin artmasına ve zenginleşmesine ön ayak olmaktadır. Ayrıca bu süreçte yerel alanlar sahne önüne çıkmakta ve etki yaratmaktadır (Ahmadov, 2019). Kültürel melezleşme ile yerel olan kültür ortadan kaybolmamakta, küresel kültür unsurlarıyla birleşerek bir sentez oluşturmaktadır.

Kültürel melezleşmeyi en iyi anlatan kavram Roland Robertson'ın 'küreyerelleşme(glocalization)' kavramıdır. Küreyerelleşmeyi kısaca 'evrenselin yerelleşmesi ve yerelliklerin evrenselleşmesi' olarak tanımlamak mümkündür (Robertson, 2003). Küreyerelleşme, küresel olan ve yerel olanın farklı coğrafi alanlarda eşsiz ürünler ortaya koyarak iç içe geçmesi durumudur (Ritzer, 2012: 455). Böylece hem yereli hem küreseli kapsayan yeni kültür unsurları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kültür politikalarının çoğunluğu küresel ve yerel arasındaki kültürel ayrılıkları benzeştirmekte ve ulusal kimliğin yönetebileceği şekilde düzenlemeler yapmaktadırlar (Lacarrieu, 2015: 27).

Kültürel küreselleşme üzerine ortaya konan görüşlerden biri de Arjun Appadurai'ye aittir. Appadurai için, dünya homojenlikten ziyade melezleşmeye daha yakındır. Yerküre üzerinde meydana gelen kültürel akışlar arasında bağlantısızlıklar vardır ve bu durum sonucu benzersiz kültürel ürünler meydana gelmektedir. Bu da kültürel melezleşmenin varlığına işaret etmektedir (Ritzer, 2012: 456). Appadurai'ye göre, kültürel küreselleşmeyi gerçekleştiren kültürel akışlar beş alan içinde gerçekleşmektedir. Bu alanların hepsi kendi dinamiklerine sahip olmakla beraber birbirlerine de bağlıdırlar. Bunlar arasındaki çeşitlilik gibi, kültürel küreselleşme de çeşitlilikleri ve karmaşıklığı içinde barındırmaktadır. Bahsi geçen bu alanlar şöyledir (Kivisto, 2008: 232):

1-Etnik alanlar(ethnospaces): Göç eden insanların etkisini ifade etmektedir. Göçmenler, turistler ya da mültecileri kapsamaktadır.

2-Medya alanları(mediaspaces): Yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla bilginin yayılması oluşturmaktadır.

3-Teknolojik alanlar(technospaces): Siyasi sınırları aşan teknolojik akışı anlatmaktadır.

4-Finans alanları(financespaces): Küresel sermayenin akışını içermektedir.

5-İdeolojik alanlar(ideospaces): Bir dünya görüşünün içeriğini oluşturan simgeleri kapsamaktadır.

Birbirine bağlı olan bu beş alan içinde kültürel etkileşimler gerçekleşmekte ve kültürel çeşitliliği oluşturmaktadır.

Toparlayacak olursak kültürel küreselleşme üzerine iki farklı görüş vardır. Kültürel homojenlik, ortak kodların ve pratiklerin uluslarüstü yayılmasını işaret ederken; kültürel melezleşme, içinde birçok küresel ve yerel kültürel girdinin etkileşim içinde olduğu, çeşitli kültürel melezlere yol açan bir süreç olarak görülmektedir (Ritzer, 2012: 442). Bunlarla birlikte toplumların kültürel değerlerindeki benzerliğin giderek artması, göz ardı edilemez bir gerçektir. Gelişen iletişim teknolojileri, kitle iletişim araçları ve medya küresel kültürün yayılmasına aracı olurken; ekonomik gücü elinde bulunduran birkaç şirket de küresel bir tüketim kültürü oluşturmakta ve kültürler üzerinde egemenlik sağlamayı amaçlamaktadır.

3.1.4. Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar

Günümüzde küreselleşme ile ilgili yaklaşımlar üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar; küreselleşme karşıtları 'kuşkucular(şüpheciler)'; küreselleşme yanlıları 'aşırı küreselleşmeciler(radikaller)' ve küreselleşme karşısında ulus-devletlerin yeniden biçimlendirilmesi gerektiğini savunan 'dönüşümcüler'dir (Tanrıverdi, 2017: 30). Küreselleşmeye ilişkin bu üç yaklaşım, bu süreci etkileyen temel unsurları farklı farklı ele almaktadır. Böylece her bir yaklaşım kendi küreselleşme tanımını yapmaktadır.

3.1.4.1.Şüpheci(kuşkucu) yaklaşım

Küreselleşme karşıtları olarak anılan şüpheciler için, küreselleşme yeni bir olgu değildir. Şüpheciler, küreselleşmenin yüzyıllardır süregelen bir olgu olduğuna inanmaktadırlar. Onlara göre yaşanan bazı gelişmeler, küreselleşmenin, sadece yoğunluğunu ve kapsadığı alanı değiştirmiştir. Şüpheciler için küreselleşme, evrimsel bir çizgiye sahip olan; kültürel, ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik gelişmeleri anlatan bir olgudur (Cebeci, 2011).

Şüpheci yaklaşımı benimseyen teorisyenler arasında; Samir Amin, Noam Chomsky, Jeremy Fox, Samuel P. Huntington, Hans P. Martin ve Harald Schuman, Immanuel Wallerstein yer almaktadır (Şahin, 2009: 70-71).

Şüpheciler için küreselleşme, aşırı küreselleşmeciler tarafından abartılmaktadır. Onlara göre küreselleşme diye bir olgu yoktur. Bunun nedeni olarak, dünyanın büyük bir kısmının küreselleşme ile ilişkilendirilen süreçlerden etkilenmemesini göstermektedirler (Yaman, 2019). Ayrıca onlar için yaşanan gelişmeler, kapitalizmin küreselleşmesini işaret etmektedir (Kaya, 2009).

Kültürel açıdan şüpheciler, herkesi içine alan, ortak bir küresel kültür tezini reddetmektedirler. Özellikle de Amerika tarafından biçimlendirilen küresel kültür anlayışına karşı çıkmaktadırlar. Bununla birlikte milliyetçilik ve milli kimliğin son dönemlerde yeniden canlanmasıyla, milli kültürlerin küresel kültürün yıkıcı etkilerine karşı dik durduğunu savunmaktadırlar (Yaman, 2019). Ayrıca şüpheciler için küreselleşme, çokuluslu şirketlerin de isteği doğrultusunda standartlaştırılmış bir tüketim kültürü yaratmakta, bunun sonucu olarak da kültürel çeşitlilik yok olmaktadır (Özel, 2011).

Şüphecilere göre, küreselleşme sürecinde dünya bütünleşerek küresel bir uygarlık haline gelmemekte; aksine yeni fikirler ışığında bölünmeye doğru gitmekte ve farklı kültürler, bölgeler arasında yeni çatışmaları, bölünmeleri beraberinde getirmektedir (Tanrıverdi, 2017: 34). Böylece şüpheciler, kültürel küreselleşmenin olumsuz bir olgu olduğunu ileri sürmektedirler.

Ekonomik açıdan şüpheciler, kapitalist ülkelerin ideolojilerini yaymak için küreselleşmeyi yarattıklarını ileri sürmektedirler. Şüpheciler için küreselleşme, refah devletini ortadan kaldırarak devlet harcamalarını azaltmaya yönelik liberal iktisatçıların ortaya attığı bir ideolojidir. Onlara göre, ekonomik alanda bir küreselleşme meydana gelmemektedir. Ülkeler gelirlerinin sadece küçük bir kısmını dış ticaretten sağlamaktadır. Ayrıca bu ülkelerin yaptıkları dış ticaret, dünya çapında değil, komşu ülkelerle yapılmaktadır (Özel, 2011).

Şüpheciler, küreselleşmenin eski dönemlerinde de önemli derecede para ve mal hareketlerinin gerçekleştiğini ifade etmektedirler. Günümüzde birçok ülkenin oldukça sıkı bir şekilde uyguladıkları sınır kontrollerine karşın, 19.yüzyılda insanların pasaport dahi kullanmadıklarını iddia etmektedirler. Şüpheciler için, günümüzde ekonomik küreselleşme sürecinde meydana gelen dünya ekonomisinin bütünleşmesi gibi gelişmeler, 100 yıl öncesine benzer bir duruma geri dönüşten başka bir şey değildir (Çelik, 2012).

Şüpheciler için küreselleşme süreci, kapitalizmin yeni bir sömürgeciliğe dönüşme sürecidir. Toplumsal ve siyasi yapılanmaların küresel bir hale gelmesine hayal gözüyle bakmaktadırlar (Şahin, 2009: 64). Onlara göre, bu süreçte sömürü ve emperyalist politikalar küreselleşmekte, zenginlerin lehine işleyen bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu da adaletsizliğe yol açmakta olup; gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir dağılımı farkını oldukça arttırmıştır (Tanrıverdi, 2017: 34).

Şüphecilerin, küreselleşme süreci ile ilgili iddiaları şu şekildedir (Şahin, 2009: 72-74):

-Bu süreçte yoksulluk artmış ve yaygınlaşmıştır.

-Gelişmekte olan ülkelerin mili egemenlikleri ve bağımsızlıkları tehdit altına girmiştir.

-Serbest ticareti ortaya çıkaran gelişmiş ülkeler, kendi sanayi ve ticaretlerini korumak için serbest ticaret ilkelerini çok rahat göz ardı etmekte; fakat gelişmekte olan ülkelere bu ilkeleri dayatmaktadır.

-Bu süreçle öngörülen küresel bir uygarlık düşüncesi gerçekçi değildir.

Böylece şüpheciler için küresel bir dünya sadece ütopik bir düşünceden ibarettir. Bununla birlikte birçok olumsuzluğa neden olan küreselleşme, gelişmiş kapitalist ülkelerin emperyal amaçlarına hizmet etmektedir.

3.1.4.2.Radikal(aşırı küreselleşmeci) yaklaşım

Radikal yaklaşımı benimseyenler için küreselleşme; toplumları refaha çıkaracak, insanları zenginliğe ve özgürlüğe götürecek, ulus temelli kurumsallaşmayı arkada bırakarak küresel bir uygarlık meydana getirecek bir süreci ifade etmektedir (Şahin, 2009: 64). Onlara göre küreselleşme; kendiliğinden gelişen, apolitik ve karşı konulamaz bir süreçtir ve bu süreç, tüm insanlığa refah ve mutluluk getirecektir (Şahin, 2015: 350). Ayrıca küreselleşme, desteklenmesi gereken bir süreçtir. Bu süreç dünya çapında yarar sağlayacak bir sürece işaret etmektedir (Özel, 2011).

Radikaller, küreselleşme sürecine olumlu yaklaşmaktadırlar. Radikal yaklaşımı benimseyenler arasında; Arjun Appadurai, Francis Fukuyama, Michael Hardt ve Antonio Negri, Roland Robertson, Kenichi Ohmae, Eric J. Hobsbawm, Peter F. Drucker yer almaktadır (Şahin, 2009: 65-66).

Kültürel açıdan radikaller, küreselleşmenin küresel bir kültür yarattığını ve çoğu insanın bu kültürü benimsediğini ileri sürmektedirler. Var olan siyasi kimliklerine katı şekilde bağlı olan insanların sayısının giderek azalmakta olduğunu; bağlılık duygusunun azalmasıyla küresel kültüre daha sıcak bakmaya başladıklarını savunmaktadırlar (Yaman, 2019). Küreselleşme ile kültürler arası ilişkilerin artmasıyla ortak paylaşım duygusunun meydana geldiğini ve insanların küresel bir topluma bağlanmaya başladıklarını ifade etmektedirler.

Radikallere göre yaşanılan dönemin en ayırt edici olgusunu küresel bilgi akışlarıyla insanların birbirlerine bağlanması oluşturmaktadır. Farklı kültürlerden insanlar, kendilerinden farklı kültüre sahip insanların hangi koşullarda yaşadıklarına, hangi tür ürünleri satın aldıklarına, onların tüketici olarak zevk ve tercihlerinin nasıl değiştiğine şahit olmaktadırlar. Bireylerin küresel alanda aynı bilgiye, aynı kültürel ikonlara, aynı reklamlara hedef olmanın sonucunda Levi's kotları, Nike spor ayakkabıları gibi tüketici ürün piyasalarının küreselleşmesindeki ilerleyişin hızlanmasıyla; dünya çapında bireyler neleri tüketeceği üzerinden benzer kültürel beklentiler geliştirmeye başlamışlardır. Bu durumu 'zevkin kaliforniyalılaşması' olarak adlandıran Kenichi Ohmae, gün geçtikçe bu yakınlaşmanın daha hızlı ve derinden ilerlediğini ifade ederek bireylerin zevklerinin ötesinde, dünya görüşleri, düşünce yapıları gibi oldukça temel olan alanlarda etki yaratacağını ifade etmektedir (Ohmae, 1996: 31). Kenichi'ye göre zevkin kaliforniyalılaşması olarak adlandırdığı bu yakınlaşma süreci sonucu, günümüz küresel tüketicileri pek çok bakımdan birbirlerine, babalarına veya dedelerine oranla çok daha benzer hale gelmektedir. Özellikle yeni teknolojiler ve medyanın etkisine açık olan toplumlarda çocukların ve gençlerin, duyarlılık ve dünya görüşlerinin derinliklerindeki seviyelerde, aynı medyadan etkilenen farklı toplumlardaki yaşıtlarına; kendi kültürlerindeki yaşlı kuşaklara oranla daha çok benzemeye başladıklarını ileri sürmektedir (Ohmae, 1996: 44-47).

Radikaller için siyasi açıdan küreselleşme; ulus-üstü örgütlerin, çokuluslu ve ulus-ötesi şirketlerin egemen olduğu ve ulus-devletlerin sona erdiği bir yapıya işaret etmektedir (Gelekçi, 2005). Radikallere göre, küresel ve bölgesel hükümetler daha büyük roller talep ettikçe ulusal hükümetler sınırlarını kontrolde güçlük çekmektedir. Bu durumda, ulus-devletlerin egemenliğinin aşınmasına yol açmaktadır (Kaya,

2009). Böylece ulus-üstü yapılar küresel arenada egemen güç haline gelmekte ve ulus-devletlerin gücünü azaltmaktadırlar. Onlar için ulus-devletlerin varlığının anlamını yitirmesi temelde ekonomi üzerinden gerçekleşmektedir. Radikaller, dünya çapında ekonomik alanda meydana gelen köklü değişimler günümüz dünyasını sınırsız hale getirdiğini; küresel çapta ekonomik faaliyetlerdeki gerçek akışlar sonucu, geleneksel siyasi haritalardaki sınır çizgilerinin anlamını yitirdiğini ve ulus-devletlerin önemsiz aktörler haline geldiğini ileri sürmektedirler (Ohmae, 1996: 26-27).

Radikaller için ekonomik açıdan küreselleşme, ülkelerin sınırlarının ortadan kalktığı ekonomik bütünleşmeyi işaret etmektedir (Gelekçi, 2005). Radikallere göre küreselleşme süreci, ekonominin farklı parçalarını bir araya getirmekte ve bu parçaların birbirine uyum sağlaması sonucu ekonomi kendi dinamiğini kazanmaktadır. Ekonominin kazandığı bu dinamik her geçen gün ulus-devletin kontrolünden daha fazla çıkmaktadır (Özel, 2011). Tümüyle küreselleşen piyasaların işleyişi, ulus-devletlerin döviz kurlarını kontrol etme ve kendi paralarını koruma becerilerini sınırlandırmaktadır. Bununla birlikte kontrol edemedikleri yerlerdeki bireylerin ve kurumların yaptıkları ekonomik tercihler sonucunda ulus-devletler daha da kırılgan hale gelmektedirler (Ohmae, 1996: 27). Böylece küreselleşme süreci içerisinde önemini kaybeden ulus-devletlerin yerini küresel piyasa almaktadır. Bunun nedenini ise, piyasa mekanizmasının hükümetlerden daha rasyonel çalışması olarak açıklamaktadırlar (Çelik, 2012). Siyasi alanda ulus-devletlerin egemenliğini aşındıran küreselleşme, ekonomi alanında da küresel piyasalar ile ulus-devletlerin hakim gücünü azaltmaktadır.

Radikaller, artan ekonomik bağımlılık üzerinden yeni bir dünya düzeni oluştuğunu ileri sürmektedirler. Bu yeni düzende; küresel kurumlar yükselmekte, ulus-devletler güç kaybetmekte, kültürel benzeşmeler artmakta ve küresel bir uygarlığa doğru ilerlenmektedir. Onlar için gelecekte, evrensel değer ve kurumlar giderek yerleşecek ve en sonunda küresel bir medeniyet doğacaktır (Şahin, 2009: 67). Radikaller bu noktada küresel bir uygarlık fikrine inanmakla birlikte zaman geçtikçe, dünya çapında insanların tek bir vatandaşlık altında toplanacağına inanmaktadırlar.

Küresel medeniyet inancının yanında radikallere göre küreselleşme, ekonomik sistemde temel nitelikte bazı değişimlere neden olmaktadır. Bu değişimler arasında;

ulus üstü sermayenin artması, ülkelerin yeni küresel finans sistemine uyum sağlayıp bütünleşmesi, yeni ulus üstü kapitalist bir sınıfın doğması, ulus üstü organizasyonların artması ve küresel toplumda yeni güç ilişkilerinin ve eşitsizliğin ortaya çıkması yer almaktadır (Özel, 2011). Radikaller için yaşanılan ve yaşanılacak olan bu dönüşümlerde de ulus-devletlerin rolü azalarak kaybolmaktadır.

Radikaller için küreselleşmenin sağlayacağı yararlar ise şöyledir (Tanrıverdi, 2017: 32):

-Küresel ekonomik büyüme yaşanacak; bu büyüme yeni gelir ve servet artışları yaratacak; böylece ekonomik büyüme daha iyi yaşam koşulları sunacak ve siyasi istikrara katkıda bulunacak,

-Uluslararası sermaye piyasaları ile bütünleşen istikrarlı ekonomiye sahip ülkeler, hızlı bir ekonomik büyüme sürecine girecek,

-Eğitim ve teknoloji geliştirme altyapısı güçlü olan ve sosyal sermaye ile nitelikli işgücüne sahip ülkeler rekabet gücü kazanacak,

-Dünya çapında yaratıcılık ve teknolojik gelişmeler hızlanacaktır.

Böylece radikaller tamamen olumlu baktıkları küreselleşme sürecinin getirdiği büyük değişikliklerin oldukça faydalı sonuçlar doğuracağına, insanların refah seviyelerini arttıracağına inanmaktadırlar.

3.1.4.3.Dönüşümcü yaklaşım

Dönüşümcü yaklaşımı savunanlar küreselleşmenin gerçekte var olduğunu kabul etmektedirler. Bununla birlikte, siyasi anlamda radikal değişiklikler meydana getirdiği iddialarını ve küresel bir medeniyete ulaşılacağı yönündeki inançları paylaşmamaktadırlar (Şahin, 2009: 64). Dönüşümcüler, birçok alanda dünyayı kuşatan küreselleşmenin yadsınamaz bir gerçek olduğunu ve neredeyse tüm yaşamımızı etkisi altına aldığını söylemektedirler. Eski kurumların, özellikle yetki ve işlevleri giderek azalan ulus-devletlerin eski gücüne kavuşabilmesi için küresel yasalarla uyumlu hale getirilmesi gerektiğini düşünmektedirler (Tanrıverdi, 2017: 35).

Dönüşümcüler; küreselleşmeyi modern toplumları ve dünya düzenini tekrardan şekillendirerek yapılandıran; yeniden yapılandırma esnasında meydana gelen sosyal,

politik ve ekonomik değişimlerin hızını belirleyen temel güç olarak görmektedirler (Cebeci, 2011). Onlara göre; içinde bulunulan bu aşama yepyeni değildir; ancak modernitenin devamı denilebilecek bir geçiş dönemini işaret etmektedir. Onlar için, hemen her şey gibi ulus-devlet de yeniden yapılanma içine girmiştir ve kendini yenileyerek temel aktör olmaya devam edecektir (Şahin, 2009: 80).

Dönüşümcüler küreselleşmeye ılımlı yaklaşmaktadırlar ve küreselleşmeyi, ekonomiden kültüre, dünya düzenini yeniden şekillendirecek önemli bir güç olarak görmektedirler. Dönüşümcülere göre küreselleşme, sermayenin; siyasal, ekonomik ve kültürel alanlara yeni anlamlar katarak, dünyayı tek bir pazara dönüştürme sürecidir (Özel, 2011) ve bu sürece işaret eden dört emare vardır. Bunlar (Habermas, 2018: 63-64);

1- Özellikle sanayi malları ticareti üzerinden uluslar arası ticaretin, yerküre üzerinde geniş alanlara yayılması sonucu milli ekonomilerin, küresel ekonominin bir şubesi haline gelmesi,

2- Mali piyasaların küresel çapta birbirlerine bağlanması ve milli hükümetlerin uluslararası borsaların baskısına maruz kalması,

3- Çok uluslu ortaklıkların yükselişi ile başka ülkelere yapılan yatırımların artması ve bu ortaklıkların kendi kararlarını alırken milli mevzilere olan bağımlılıklarının gün geçtikçe hızla azalması,

4- Yeni sanayileşmiş ülkelerin ihracatlarının hızla artması sebebiyle Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü(OECD) ülkeleri üzerindeki rekabet baskısının artması ve bu ülkelerin ekonomilerini ileri teknoloji gerektiren alanlara aktarmak mecburiyetinde kalmasıdır.

Dönüşümcü yaklaşımı benimseyenler arasında; Thomas Friedman, Anthony Giddens, Jurgen Habermas, Paul Hirst ve Grahame Thompson yer almaktadır (Şahin, 2009: 77-78).

Dönüşümcüler, hem radikallerin ‘ulus-devletlerin sonu geldi’ iddialarını, hem de şüphecilerin ‘hiçbir şey değişmedi’ tezini reddetmektedirler. Onlar için, ulus-devletler hemen her alanda gerçekleşen dönüşümler gibi yeniden yapılanma içerisinde olacaktır (Kaya, 2009). Onlara göre dünya çapındaki ticaret, küresel mali piyasalar, çok-uluslu şirketler, yeni iletişim ağları, artan iltica akınları ve yeni melez

kültürler gibi meydana gelen oluşumlar; ekonomi, toplum ve kültür arasındaki sınırları muğlak hale getirmiş ve yerleşik ulus-devlet sisteminin var olma şartlarını derinden etkilemiştir. Lakin bununla beraber dünya üzerinde siyaset sahnesinin en önemli aktörleri hala ulus-devletlerdir (Habermas, 2018: 26).

Dönüşümcüler için, küreselleşme sürecinde meydana gelen en önemli gelişmeler arasında; ekonomilerde hizmet sektörünün giderek ön plana çıkması ve kitle iletişimi alanında gerçekleşen büyük ilerleme yer almaktadır. İletişim ve ulaşım alanında sağlanan olağanüstü gelişmelerle toplumsal alanda değişim ve etkileşim oldukça hızlanmıştır (Şahin, 2009: 79). Bilgi, eğlence, iletişim, elektronik ve finans ekonomisini içine alan hizmetler, ekonomideki en önemli sektör haline gelmektedir. İletişim alanında gerçekleşen devrim niteliğindeki gelişmeler, insanlar ve toplumlar arasında etkileşimi oldukça arttırmaktadır. Bu durumda eski yapılar dönüşmeye, eski alışkanlıklar unutulmaya ve kültürler de istediği zaman anında diğer kültürlerle temas edebilmektedir (Çelik, 2012).

Dönüşümcülere göre; moderniteye ait yaklaşık iki asırlık toplumsal yapı ve kurumların çoğu; küresel bağımlılık ve etkileşim ortamı içinde dönüşerek varlığını sürdürmeye devam edecektir (Şahin, 2015: 352). Böylece dönüşümcüler, değişimin zaten var olduğu bu dünyada, meydana gelen değişiklilere uyum sağlayarak ve kendilerini geliştirerek toplumsal yapı ve kurumların varlığını güçlenerek devam ettireceğine inanmaktadırlar.

3.1.5.Küreselleşme ve Yerelleşme

Yerelleşme kavramı da küreselleşme kavramı gibi, farklı toplumlara, farklı bakış açılarına göre değişik anlamlar kazanmaktadır. Küreselleşme bağlamında ise, yerelin iki anlamı vardır. Bunlardan ilkini küresel düzeye göre yerel oluşturmaktadır. Burada yerel ile ulus-devletler kastedilmektedir. İkincisi ise; ulus-devletlere göre yerel. Burada ise yerel ile etnik gruplar ve mikro milliyetçilikler kast edilmektedir (Gelekçi, 2005).

Kimilerine göre bu iki kavram birbirine düşman iken; kimileri için ise birbirinden ayrı düşünülemeyecek olan iki kavramdır. Bu noktada karşımıza Roland Robertson'un 'küreyerelleşme' kavramı çıkmaktadır. Robertson, küreselleşme ve yerelleşmenin iç içe olduğunu anlatmak için küreyerelleşme kavramını kullanmaktadır. Bu kavram küreselleşmeyi 'yerelliğin yaratılması, sonra da

içerilmesi' şeklinde küresel ile yerel olanın ilişkisini anlatmaktadır (İçli, 2001). Roland Robertson için, küreselleşme ve yerelleşme kaçınılmaz olarak aynı yöne doğru yol almaktadır. Bu nedenle bu iki kavram, çoğunluğun iddia ettiği gibi, birbirinin karşıtı kavramlar değildir (Robertson, 2003).

Robertson, küreselleşmenin yerelleşme bağlamında ele alınması gerektiğini ifade etmektedir. Bu sayede küreselleşmenin, yerel çevrelerce uyarlanan dünya üzerindeki süreçleri de içine alan bir kavram haline geleceğini vurgulamaktadır. Onun için küreselleşme kendi sınırlarını kendisi belirleyen bir süreçtir ve bunu sağlayan da yerellikle birleşmesidir. Böylece yerellikle bir olarak ele alındığında küreselleşme, zorunlu olarak kendi sınırına çekilecektir (Robertson, 2003).

Robertson, küreyerelleşme kavramının üstünde bu denli durmasının nedeni olarak, yapılan küreselleşme tanımlarının eksik ve zayıf olmasını göstermektedir. Bu kavram sayesinde küreselleşme ile yerelleşme kavramlarını birbirine zıt şekilde anlatmak isteyenlerin bu yönelimini aşmaya çalışmaktadır. Böylece yerelliği üreten küreselleşmenin, aynı zamanda onu içermesi gerektiğini, bununla birlikte küreselleşmeyi özellikle geniş ölçüde şekillendiren süreçlerin kapsanmış olacağını ifade etmektedir (Gelekçi, 2005). Bu durumda da küreselleşme kavramının tanımlanması üzerindeki eksiklikler giderilecek ve tüm bu sürece bir bütün olarak bakılabilecektir.

Yerelleşme, küreselleşmenin zıttı değil, doğal bir sonucudur. Dünya üzerinde her alanda gerçekleşen küreselleşme sebebiyle, insanlar kendilerini tanımlama ihtiyacı hissetmektedirler. Bu noktada yerelleşmenin esas nedenini, insanların teknoloji sayesinde küçülen dünyada kendi köklerine ihtiyaç duyması oluşturmaktadır (Görmez, 2005: 15). Küreselleşme, kaçınılmaz olarak ve paradoksal bir şekilde yerelin rolünü gözler önüne sermektedir (Lacarrieu, 2015: 26). Bu durumda bu iki kavramın birbiriyle ne denli iç içe olduğunu göstermektedir.

Küreselleşme sürecinin ivme kazanmasını sağlayan gelişen teknolojik olanaklar ve yeni iletişim ağları; farklı kültürlerin kolayca etkileşim içine girmesine olanak sağlamaktadır. Böylece kültürler arası etkileşimler; görüntüler, semboller aracılığıyla hızlı bir biçimde gerçekleşmektedir (İçli, 2001). Bu kültürel akışlar üzerinden, teknolojik üstünlüğe sahip olan Batı dünyası, kendi değerleri ve kültür kalıplarını evrenselleştirerek bir küresel kültür oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak diğer

taraftan bu etkileşim karşılıklı olduğu için, geleneklerin yeniden canlanmasına ve yerel kimliklerin kendilerini göstermesine zemin hazırlamaktadır (Aktı, 2012).

Teknoloji bir yandan küresel kültürün yayılmasını sağlayarak yerel kültürleri tehdit ederken, aynı zamanda onlara kendilerini ifade için iletişim ve bilgi ağlarını kurma imkanı da sağlamaktadır (Erbay, 1998: 149). Bu noktada, Batının değerlerini içeren evrensel tek bir kültürün hakim olması istenen dünyada, yerel-milli kültürler güçlenebilmektedir (Koçdemir, 2005: 219). Ancak yerel-milli kültürler canlanıp dinamizmlerini arttırırken, dinsel ve geleneksel değerlere dönüşebilmekte ve hatta etkisini kaybetmiş olan marjinal etnik kültürler de yeniden dirilebilmektedir. Böylece bütünleşme sürecinde olan dünyanın meydana getirdiği küresel toplum, aynı süreçte ayrışma tohumlarını da ekmektedir (Erbay, 1998: 149).

Küreselleşme süreciyle; teknolojinin zaman ve mekan algısını değiştirip anlamsız hale getirmesi, ekonomi alanında gerçekleşen üretim ve tüketim süreçlerindeki benzeşmeler, ulaşım sektöründeki gelişmeler sayesinde seyahat ve göçlerdeki artış, bilgiye ulaşmanın kolay ve hızlı olması gibi gelişmeler; dünya çapında iki temel süreci tetiklemektedir. Bu süreçleri; küresel kültürün meydana gelip yayılması ve buna bir tepki olarak yerel-milli kültürlerde görülen canlanmalar oluşturmaktadır (Şahin, 2015: 343).

Küreselleşme her kültürde farklı biçimde konumlanmaktadır. Aynı şekilde yerel alanda küresel düzene farklı şekillerde girmektedir. Yerel değerlerin küresele ya da küresel olanın yerel hale dönüşmesi; iletişim sanayileri tarafından ortaya çıkarılmakta ve araç haline getirilmektedir. Küreselleşme, yerele duyduğu ihtiyaç sonucu onu hiçbir çatışma içine girmeden benimsemiş; araçsallaştırmış ve özellikle kültür alanında kendi çıkarları doğrultusunda istediği şekilde kullanmaktadır (Lacarrieu, 2015: 27). Bu noktada önemli olan, kendi kültürünü küresel kültüre katma amacıyla ortaya ürün çıkarmak ve yerel ile küresel kültür değerlerini uyumlu hale getirebilmektir (Özkul, 2013: 14).

Bunların yanı sıra yerelleşme; milletler açısından kendi kültürünü ayakta tutabilmenin bir aracı olurken diğer yandan da etnik mikro-milliyetçilik akımlarının önünü açarak milli devlet anlayışını tehdit etmektedir (Görmez, 2005: 15). Bazı kapalı toplumlarda geleneksel düzende çözülmeler meydana gelmekte ve bu çözülmeler sonucu, bu toplumlarda bir toplumsal çöküş yaşanmasına sebep

olmaktadır. Adetlerin, geleneklerin, yerel ve milli alanın tehdit altında olması, çeşitli kesimlerde tepki yaratmakta; bu tepkiler de, yeni sosyal sorunları ortaya çıkarmasına yol açmaktadır (Talas ve Kaya, 2007).

3.2. Kültür Kavramı

Kültür kavramının etimolojik kökeni Latince 'colere' fiiline dayanmaktadır. Bu fiil işleme, düzenleme, yetiştirme gibi pek çok anlamı içinde barındıran zengin bir sözcüktür (Kulak, 2018: 26). Bu fiilden türetilen 'cultura'; ekin ekmek, yetiştirmek, terbiye etmek anlamlarına gelmektedir (Aman, 2012). Bu dönüşümlerden geçerek 'kültür' sözcüğü günümüzdeki anlamına ulaşmış bulunmaktadır.

Kültür, toplumsal olay ve olguların açıklanmasında kullanılan; insanların değer yargılarını, düşünme yöntemlerini, kendilerini ifade ederkenki eylemlerini ve çevreleriyle ilişki kurma biçimlerini kapsayan temel bir kavramdır (Yahyagil, 2019: 17).

İnsan ve toplumla ile ilgili olan bu temel kavram, farklı alanlarda farklı anlamlar taşımaktadır. Bu alanlar ve anlamlar şu şekildedir (Güvenç, 2018: 125):

1-Bilim alanında kullanılan kültür kavramı, uygarlığı ifade etmektedir.

2-Beşeri alanlarda kullanılan kültür kavramı, eğitim sürecinin meydana getirdiği ürünleri anlatmaktadır.

3-Estetik alanda kullanılan kültür kavramı, güzel sanatlara işaret etmektedir.

4-Maddi(teknolojik) ve biyolojik alanlarda kullanılan kültür kavramı; üretim, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme olgularını içine almaktadır.

Birçok alanda kullanılan kültür kavramı, bir insan ürünüdür; doğada kendiliğinden keşfedilmemektedir. Bu açıdan, ilkel ya da gelişmiş tüm insan toplumlarının kültürü vardır; kültürsüz bir insan topluluğu bulunmamaktadır (Özakpınar, 2013: 42).

İnsanbilim çevreleri, yaklaşık yüzyıldan bu yana, İngiliz antropoloğu Edward Tylor'ın kültür tanımını büyük ölçüde benimsemişlerdir. Bu tanım şu şekildedir (Güvenç, 2019: 54):

'Kültür ya da uygarlık, toplumun üyesi olarak, insan türünün öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek-görenek, ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bütündür.'

Tylor için kültür, insanların sosyal hayatlarının bütününü ifade etmektedir. Ona göre kültür; kolektiftir, biyolojik kalıtımdan bağımsız ve sonradan kazanılmıştır. Lakin, sonradan kazanılmış olsa da, kökenini ve yapısını büyük ölçüde bilinçdışı oluşumlar belirlemektedir (Cuche, 2013: 25).

Bir başka kültür tanımı Bronislaw Malinowski'ye aittir. Malinowski, 'Bilimsel Bir Kültür Teorisi' adlı eserinde kültürü; insanların tüketim malları ve araçlarını, farklı sosyal grupların hukuki koşullarını, insanların sahip olduğu beceri, tasarı, inanç ve geleneklerin hepsini içine alan bir bütün olarak tanımlamaktadır. Onun için, ele alınan kültür ister çok yalın, ilkel bir kültür olsun, isterse son derece karmaşık, gelişmiş bir kültür olsun; bu kültürlerin insani ve ruhani içerikleri oldukça fazladır. İnsanlar bu insani ve ruhani olgular aracılığıyla belirli somut sorunlarla baş edebilmektedir. Bu sorunların ortaya çıkmasına ise, çeşitli ihtiyaçlara sahip olan insan bedeninin gerçeklikleri neden olmaktadır. İnsanların bu temel, bedensel ihtiyaçlarını giderme biçimleri ise; her kültürü etkileyen temel unsurları oluşturmaktadır (Malinowski, 2016: 41-42).

Malinowski için kültürü oluşturan kurumlar; kısmen özerk, kısmen bir bütün olarak ele alınmaktadır. Üreme üzerinden ele alınan kan bağı gibi ilişkiler; komşuluk ve işbirliği ilişkileri; yapılan faaliyetlerde uzmanlaşma; politik örgütlenme yapılarındaki güç kullanımı gibi kurumlar kendi aralarında bütünlük oluşturmaktadır. Bu kurumlar ile birlikte her kültürün; temel, araçsal ve bütünsel ihtiyaçlarını gidermek için, kendi başına yeterli olması gerekmektedir (Malinowski, 2016: 45).

Erol Güngör'e göre ise kültür; bir topluluğun kendi hayati problemlerini çözmek için denediği ve uzun yıllar içerisinde standart hale getirdiği usulleri ve araçları kapsamaktadır. Böylece bir topluluğun kültürünü; tüm maddi ve manevi unsurlarıyla beraber gereksinimlerini karşılamak için benimsediği yaşam tarzı oluşturmaktadır (Güngör, 2006: 68).

Mümtaz Turhan'a göre kültür, en basit toplumdan en gelişmiş topluma kadar her yerde ortaya çıkmaktadır ve ortak bir mekanizma ile belli bir içeriğe sahiptir. Ona göre kültür bir cihaza benzemektedir. Bu cihaz; her toplumda belirli maddi ihtiyaçları tatmin etmek amacıyla meydana getirilen kaba veya incelmiş, işlenmiş bir tekniğin, bilginin yanında; insan ilişkilerini düzenlemeye yarayan nizamlar, kaideler, örf ve adetler, iman, kanaatler, fikirler ve görüşlerden oluşmakta ve bir bütün halinde

işlemektedir. Turhan için kültürün ortaya çıkmasına, insanların ilk ve temel ihtiyaçları sebep olmuş; daha sonraları ise kültür, yeni yeni ihtiyaçların doğmasına olanak sağlamıştır (Turhan, 2018: 32). Turhan'a göre kültür, bir toplum içinde var olan tüm çeşitli bilgileri, ilgileri, alışkanlıkları, kıymet ölçülerini, görüşleri, zihniyetleri ve her çeşit davranış şekillerini kapsayan; toplumun sahip olduğu tüm maddi ve manevi değerlerden meydana gelen bir bütündür (Turhan, 2018: 37).

Bozkurt Güvenç'e göre bilimsel anlamda kültür; dini, sanatı, yapıp ettiğimiz her şeyi içine alan karmaşık bir varlık alanını ifade etmektedir. Bu karmaşık alan içindeki her unsur birbirine bağlı ve bağımlıdır. Soyut olan bu bağları, insanlar eğitim yoluyla öğrenmekte; dil ve iletişim yoluyla kurmakta ve sürdürmektedir. Böylece kültür, bir toplumun üyesi olan insanın, öğrendiği ve aktararak öğrettiği maddi manevi her şeyi içine alan karmaşık bütünü ifade etmektedir (Güvenç, 2019: 14). Kültür, toplum, insanoğlu, eğitim süreci ve kültürel muhteva gibi değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir işlevidir (Güvenç, 2018: 129).

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1984 yılında yayımladığı 'Milli Kültür Raporu'nda ise kültür kavramının kapsamına; sanat, ilim, teknoloji, felsefe gibi sahaları; toplumsal teşkilatlanmaları ve bunların şekli ile kuralları, kısaca toplumun bütün yaşam tarzı dahil edilmiş bulunmaktadır (Devlet Planlama Teşkilatı, 1984).

Tüm bu tanımlarda görüldüğü üzere kültür oldukça kapsamlı bir kavramdır. İnsanlar arasındaki her çeşit etkileşim, insanların her türlü alışkanlıkları, tüm manevi ve maddi yapıt ve ürünler kültürün kapsamına girmektedir. Bu kapsamın içindekiler arasında; insanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, ne istediği; kendisine nasıl baktığı, kendini nasıl gördüğü; değerlerini, ülkülerini, isteklerini nasıl düzenlediği, nasıl bir hayat tarzı istediği gibi ögeler bulunmaktadır (Uygur, 2018: 18).

Böylece kültür en genel haliyle, bir toplumdaki tüm nesne ve fikirleri kapsamaktadır. Buna türküler, halk oyunları, ideolojiler, küfür ve argo, binalar ve kentleşme, yemek tarifleri, düşünme biçimleri ve benzerleri dahildir (Aksoy, 2015: 73).

Tüm bu tanımlarla birlikte kültürün genel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (Erdem, 2016: 157):

-Kültür paylaşılmaktadır, özel bir olgu değildir. Ortaklaşa olarak deneyimlenir ve paylaşılır.

-Kültür öğrenilmektedir.

-Kültür tarihidir ve süreklililiğe sahiptir.

-Kültür toplumsaldır.

-Kültür, ideal veya idealleştirilmiş kurallar sistemidir.

-Kültür, ihtiyaçları karşılayan ve doyum sağlayan bir olgudur.

-Kültür değişmektedir.

-Kültür bütünleştiricidir.

-Kültür soyut bir olgudur.

-Kültür görelidir.

Kültürlerin en temel özelliğini ise; değişim ve süreklilik oluşturmaktadır. Tarih boyunca bireyler, topluluklar, kavimler ve devletler gelip geçmiş; ama kültürler ve uygarlıklar sürekliliklerini korumaktadırlar. Bu durum; kültürlerin değişime tabii olmalarından kaynaklanmaktadır. Sürekli değişen çevre koşulları altında değişemeyen, değişmelere ayak uyduramayan canlılar elenmektedirler. Değişemeyen kültürlerde, doğadaki canlı türler gibi tükenmekte; değişen kültürler ise hayatta kalmaktadır (Güvenç, 2019: 25).

Kültürler her nesilde bir takım değişmelere uğramaktadırlar; çünkü her nesil kendi hayat tecrübesiyle eskilerden işine yaramayacak olanları atmakta ve kendi keşfettiklerini kültüre katmaktadır. Böylece toplumlar gelişmektedirler. En ilkel kabilelerin kültürlerinde dahi değişimler olmaktadır (Alakuş, 2004). Böylece toplumların gelişebilmeleri ve hayatta kalabilmeleri için değişim, temel bir koşulu oluşturmaktadır.

Kültür, insan zihninin görüş, bakış, tasarım, hayal etme, duygulanma, anlayış ve değerlendirme tarzını içermektedir (Özakpınar, 2013: 43). Kültür, insanın doğaya kattığı değerleri ve kazandırdığı anlamları ifade etmektedir. Bir renkli beze ‘bayrak’ adı verilerek yüklenen anlam, o renkli bezi uğrunda ölümü göze alacak değer haline getirmektedir. Bu noktada kültür; değerlerini, anlamlarını insanların görüşlerinden ve anlayışlarından almakta olup; değer sıralamasını bu insanların yaptığı kavramları ve kabulleri kapsamaktadır (Kösoğlu, 2018: 92-93).

Kültür maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Maddi kültür, bir toplumun eli ve beyni ile işleyerek geliştirdiği, her türlü maddi eşyaları ve teknik araç gereçleri içermektedir. Binalar, fabrikalar, her türlü motorlu araçlar, yollar, limanlar, hava meydanları, tüneller, barajlar, silahlar ve dini mekanlar maddi kültür ürünlerine örnek verilebilmektedir (Arslanoğlu, 2001). Manevi kültür ise, bir milleti diğer milletlerden ayıran; örf ve adetler, ortak davranışlar, değerler, ahlaki anlayış, toplumsal normlar ve zihniyeti anlatmaktadır (Sezgin ve Sezgin, 2011).

3.2.1. Milli Kültür

Milli kültür kavramı, 19. yüzyılda Avrupa'da yaşanan modernleşme süreci ile ortaya çıkmış; ulus-devlet inşa süreçleri ile de belirgin hale gelip önem kazanan bir olgudur (Aksoy, 2015: 84).

Milli, bir millete veya milliyete ait olmak demektir. Kültür ise; en temelde hayatın biçimlenişini anlatmaktadır. Bu biçimleniş sürecinde birçok kültür unsurları, tavırlar, değerler farklı kültürler arasında ortak olabilmektedir. Millilik bu ortak faktörlerin, her kültürde farklı olarak biçimlenerek, değişik üsluplarda ortaya çıktığını ifade etmektedir. Şöyle ki, her millet eğlenir; oyunları, musikisi, görgü kuralları vardır; ama hepsi farklı biçimlerde meydana gelmektedir. Böylece bu farklılıklar milli kültürü işaret etmektedir (Kösoğlu, 2018: 86). Bir milleti diğerlerinden ayıran, kendisine özgü yaşam ve davranış tarzı ile milletlerin dini, dili, gelenek ve görenekleri milli kültürü yansıtmaktadır (Mahiroğulları, 2005).

Milli kültür olgusu, toplumların etnik kökenleri, üretim ve tüketim kalıpları, dilleri, dinleri, sanat anlayışları ve bu gibi unsurların tarihi süreç içerisindeki gelişimini ifade etmektedir (Gökçe, 1998: 286). Milli kültürü oluşturan unsurlar arasında; bir milletin kendi varlık sebebi ve eseri olan dil, edebiyat, resim, mimarlık, müzik, el sanatları, gelenek, görenek… gibi milli kültürel faktörler yer almaktadır (Göçgün, 2010: 1).

Milli kültür üç ayrı alanı kapsamaktadır. Bunlar (Türkdoğan, 2014: 26);

1-Felsefe, din, edebiyat ve ilim gibi alanlarda elde edilen milli başarılar ve kültürel ürünler,

2-Milli ölçekte faaliyet gösteren iktisadi, dini, idari toplumsal kurumlar,

3-Bir milletin üyesi olan tüm bireylerin sergilediği ortak davranış kalıpları.

Bu üç ayrı alanın birleşmesi sonucunda milli kültür olgusu ortaya çıkmaktadır.

Milli kültür, maddi ve manevi tüm unsurları ile millet hayatının bütününü ifade etmektedir. Yaşamış her kültür özgündür; kendine has bir kimliğe sahiptir. Farklı milli kültürler arasında; ortak inanç, coğrafya veya ekonomik gelişmeler yaşanması sonucu benzerlikler olabilmekte ama hiç bir zaman ayniyet olmamaktadır. Çünkü kimlik farklılıkları kaybolmamaktadır (Kösoğlu, 2002: 136).

Milli kültür kavramına subjektif ve objektif olarak iki açıdan yaklaşılmaktadır. Subjektif bakış açısı; temel olarak ideolojiktir ve genellikle bir ülkede büyük değişmeler yaşandığında gündeme gelmektedir. Bu bakış açısında sahip olanlar; milli kültürü tanımlarken onun nasıl olması gerektiği üzerindeki düşünmektedirler ve gerçek durum hakkında da tartışarak birtakım değerlendirmeler yapmaktadırlar. Böylece milli kültür tanımlarına eklemeler ve çıkarmalar yapmaktadırlar. Objektif bakış açısına sahip olanlara göre ise, milli kültür, herhangi bir anda toplumun herhangi bir kesiti ele alındığında büyük çoğunluğun benimsemiş olduğu kültür unsurları ve kompleksleridir. Buna göre; milli olan ile millete mal olan demektir (Aksoy, 2015: 85).

Nurettin Topçu'ya göre milli kültür; bir milletin bütün bireylerinin sahip olduğu, yaşanan olayları karşılama şekilleri ve milletin kendi tarihi içinde meydana getirdiği değer hükümlerini kapsamaktadır. Topçu, bu değer hükümlerinin; ilim, felsefe, sanat ve din tarafından yaşatıldığını söylemektedir. Her toplum, her millet kendi içinde birçok mesele paylaşmakta ve bunları kendi ruh kabiliyetleri, iradeleriyle yoğurmakta, toplumun her bireyi birbirine kendi karakterini vermektedir. Böylece milli kültür, onu yaratmış olan milletin malı olmaktadır (Topçu, 2018: 20).

En temel haliyle milli kültür, bir ülkenin kendi tarihsel ve toplumsal yapısı içinde belirlenmiş, uygulanmış maddi ve manevi ögelerden ve değerlerden oluşan, bütünleşmiş bir yaşam biçimini anlatmaktadır (Tezcan, 1997: 73). Bir millete ait olan bütün unsurları kapsayan milli kültür, toplumların yaşamlarına devam edebilmeleri için en önemli ögeyi oluşturmaktadır.

3.2.2. Kültürel Çeşitliliğe Bağlı Kavramlar

Geniş bir kapsama sahip olan kültür kavramı, içinde pek çok alt kavramı barındırmaktadır. Kültürel çeşitliliği ortaya koyan bu kavramlar; kültürü tamamlayan

temel kavramlardır. Bu kavramlar; kültürel değişme, kültürel gecikme, alt kültür, karşı kültür, halk kültürü, popüler kültür, kültürel bencillik(etnosantrizm) ve kültürel görecelilik, kültürleşme(akültürasyon), kültürleme, kültürlenme, kültürel asimilasyon(benzeşme), çokkültürlülük ve küresel kültürdür.

3.2.2.1.Kültürel değişme

Aynı dil gibi kültür de canlı bir niteliğe sahiptir; bu sebeple değişimi ve sürekliliği kaçınılmazdır. Ancak bu değişim ve süreklilik çok yönlü bir şekilde gerçekleşebilmektedir. Bu değişimler hem ileriye doğru gelişme halinde, hem de geriye doğru bir kültürel çözülme biçiminde meydana gelebilmektedir. Her kültür sistemi, hızlı veya yavaş muhakkak değişim sürecini yaşamaktadır. Bu nedenle değişim, kültürün temel niteliğini oluşturmaktadır. (Özkul, 2013: 89). Geçmişten günümüze kültürler, birbirleriyle etkileşim içindedirler. Bu etkileşim sayesinde kültür alışverişinde bulunmaktadırlar. Kültür alışverişleri de beraberinde kültür değişimini getirmektedir. Bu değişimler daha çok başka kültürlerle temas sonucunda ortaya çıkmaktadır (Alakuş, 2004).

Kültürel değişimler, farklı etkenler sebebiyle meydana gelebilmektedirler. Bu etkenlere örnek olarak; savaşlar, coğrafi şartların farklılaşması, nüfus hareketleri, salgın hastalıklar ve afetler gibi durumlar verilmektedir. Bu durumların etkisi sonucunda pasif ya da aktif olarak toplumlar kültürel değişime maruz kalmaktadırlar (Özkul, 2013: 89). Değişim, hızlı ya da yavaş bir şekilde tüm kültürlerde ortaya çıkmaktadır. Genel olarak kültürel değişim üç şekilde gerçekleşebilmektedir. Bunlar; yayılma, alıntılama ve taklit etmektir (Türkdoğan, 2014: 63). Yayılma sonucu gerçekleşen kültürel değişimde pasif kalan toplumlar; alıntılama ve taklit etme yoluyla gerçekleşen kültürel değişimlerde aktif bir rol oynamaktadırlar.

Mümtaz Turhan, kültür değişmelerini serbest ve mecburi(empoze) değişmeler olarak ikiye ayırmakta ve bu iki kültür değişmesini şöyle tanımlamaktadır (Turhan, 2018: 39):

> ‘Serbest kültür değişmesinden, bir içtimai grup veya cemiyetin, yabancı bir kültüre sahip grup veya cemiyetle temasa geldiği zaman hiç bir dahili veya harici tazyik altında bulunmaksızın münferit unsurlar yahut o kültürün muayyen bir kısmını alıp benimsemesi neticesinde bünyesinde husule gelen tahayyüller kast olunmaktadır.

> Mecburi veya empoze kültür değişmesi diye, ayrı kültürlere sahip iki içtimai grup veya cemiyetten biri kendi kültürünü veya muayyen bazı unsurlarını kabul etmesi için diğerini tazyik eder veya idari bir nüfuz ve iktidara sahip bir zümre yabancı bir kültürü veya bunun muayyen bazı unsurlarını ekseriyetin arzusu hilafına kendi cemiyetine zorla kabul ettirmeye çalışırsa neticede meydana gelen değişmelere denir.'

Daha yalın haliyle serbest kültür değişmesi, bir toplumun yabancı bir kültür ile karşılaştığında o kültürün bazı unsurlarını isteyerek alıp benimsemesi halinde meydana gelen kültür değişmesini ifade etmektedir. Zorunlu kültür değişmesi ise; farklı iki toplumdan birinin kendi kültürünü veya bu kültürün bazı unsurlarını, diğer topluma zorla kabul ettirmeye çalışmasını anlatmaktadır.

Temel olarak zaman, sürekli değişme demektir ve canlı bir kültürün bu değişmeleri sürekli gözlemleyerek, değişimler karşısında kendini sürekli yeniden değerlendirmesi, kurumların biçimlerini ve işlevlerini yenilemesi, yeniden yapılandırması gerekmektedir. Değişimler esnasında bunu başaramayıp, kendini yenileyemeyen kültürler, geleneksel kalıplara takılı kalarak yozlaşmaya, anlamlarını yitirmeye ve en sonunda çağ dışı kalıp bir kenara atılmaya mahkum olmaktadırlar. Değişim karşısında kendini yenileyen kültürler ise; ayakta kalmakta ve yaratıcılığına devam etmektedirler (Kösoğlu, 2002:107).

Bir milletin kültürü hayatta kalmak için değişmek zorundadır. Önemli olan, kültürünün kendine özgü bütünlüğünü, istikrarını ve seçiciliğini korumak; kültür değişmesini, çağının amacına ve gereklerine uygun olarak yapmaktır (Özakpınar, 2015: 261). Böylece kültürel değişim sürecinden güçlü bir şekilde çıkabilmek için milli kültürlerin özü korunmalı ve çağa uygun bir biçimde gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

Kültür değişmelerinin en zayıf noktasını ise; kendi kültürüne olan inancını yitirirken, bir başka kültüründe bakış açılarına ve ölçülerine sahip olamamak oluşturmaktadır (Kösoğlu, 2002: 49). Bu zayıf nokta milletlerin devamlılığı için büyük tehlike arz etmektedir. Arafta kalan kendi kültürlerine sırt çeviren bu kültürler, başka bir kültürün değerlerini de benimseyemedikleri için zamanla yeryüzünden silinme ihtimaliyle karşı karşıya kalmaktadırlar.

3.2.2.2.Kültürel gecikme

Kültürel gecikme kavramı William F. Ogburn tarafından geliştirilmiştir. Ona göre, kültürün bazı unsurları aynı hızda değişemeyebilmekte, bazı unsurlar diğerlerine oranla daha hızlı değişebilmektedir. Özellikle kültürün maddi kısmı, manevi kısma göre daha hızlı değişmektedir. Manevi kültür, maddi kültürü geriden takip etmektedir (Aksoy, 2015: 81).

Bir toplumda yeni bir kültür unsurunun meydana çıkması, o toplumun maddi veya manevi kültür unsurlarında bir değişimi zorlamaktadır. Böylece önceki kültür unsuru ile yeni kültür unsurunun kabullenilip benimsenmesi arasında bir geçiş dönemi yaşanmaktadır (Özkul, 2013: 97). Bu geçiş döneminde değişen kültür unsuru ve önceki kültür unsuru birbirine uyum sağlamaya çalışmaktadır; ancak bu durum vakit alabilmektedir. Bu birbirine uyum sağlama vaktine kültürel gecikme denmektedir. Bu süreçte uyumsuzluk kaynaklı toplumsal gerginlikler yaşanabilmektedir (Türkdoğan, 2014: 63).

3.2.2.3.Alt-kültür

Alt-kültür, bir toplumun genelindeki biçimlerden farklı adetleri, görenekleri ve değerleri olan toplum kesiti olarak ifade edilmektedir. Alt-kültürün üyeleri, hem egemen kültüre katılmakta hem de kendilerine özgü farklı davranış biçimleri sergilemektedirler (Erdem, 2016: 162).

Büyük bir kent yerleşmesine ait farklı ilçe ve mahallelerinde dahi farklı alt-kültürler bulunmaktadır. Bu farklı alt-kültürler, bazı kültürel özellikleriyle birbirlerinden ayrılmakta; farklı sentezlere doğru yönelmektedirler. Günümüzdeki modernleşme çabaları, milli sınırlar içindeki farklı alt-kültürleri milli bir senteze doğru yöneltmekteyken; bu çabaların yol açtığı nüfus hareketleri, kentleşme, endüstrileşme, tabakalaşma ve sınıflaşma eğilimleri kültürel birimlerin sınırlarını sürekli olarak değiştirmekte, birleştirmekte ve ayırmaktadır (Güvenç, 2018: 144).

3.2.2.4.Karşı kültür

Karşı kültür, alt-kültürlerden farklı olarak egemen kültürel değerleri reddetmekte; bunun yerine alternatif kültürel sistem oluşturmaya çalışan kültürel yapıdır. Karşı kültürler daha çok gençler arasında ortaya çıkmakta ve yayılmaktadır (Aksoy, 2015: 82).

Geleneksel davranış tarzına ve değerlere karşı çıkan bu kültür türü, yeterli toplumsal temelden yoksundur. Karşı kültür deyimi, radikal öğrenciler, hippiler ve kimi entelektüeller tarafından benimsenmektedir. 1960'lı yılların sonlarına doğru popüler hale gelen karşı kültür; özellikle geleneksel aile hayatının kısıtlayıcı ve baskılayıcı yönlerine karşı çıkma, insanlara kendi hayatlarını yaşamaları konusunda ısrarcı olma gibi düşüncelerin savunuculuğunu yapmayı içermektedir (Özkul, 2013: 53).

3.2.2.5.Halk kültürü

Halk kültürü, göreceli olarak kendini soyutlamış, teknolojik olmayan ve özgün topluluklar tarafından oluşturulan toplumların ürünüdür. Halk kültürü, folklora ilişkin kültürel pratikleri içermektedir (Aksoy, 2015: 83). Bu kültürel pratikler halkın kendiliğinden, doğa ve toplumsal çevresi ile gerçekleştirdiği etkileşimlerin sonucu ürettiği, yaşattığı ve katıldığı uygulamalardır (Erdem, 2016: 165).

3.2.2.6.Popüler kültür

Popüler kültür, en basit şekliyle; geniş halk kesimlerinin beğendiği ve benimsediği kültür şeklinde tanımlanmaktadır (Varol ve Tayanç, 2017).

Popüler kültür, kitle iletişim araçları yardımıyla dünyanın her tarafına yayılan, profesyonel kültür üreticileri tarafından üretilen ürünlerin güçlü bir pazara ve tüketici kitlesine sahip olduğu kültür ürünleridir (Erdem, 2016: 166).

3.2.2.7.Kültürel bencillik(etnosentrizm) ve kültürel görecelilik

Kültürel bencillik(etnosentrizm) kavramı ilk kez Amerikalı sosyolog William G. Summer tarafından kullanılmıştır. Bu kavram, insanların kendi kültürlerini merkeze alarak, diğer bütün kültürleri kendi açısından ölçüp değerlendirmesini ifade etmektedir. Bu kavrama göre, her insan kendini üstün görmekte ve yüceltmekte, buna karşın yabancıları küçümsemektedir. Her toplumda kendi kültürünün iyi olduğunu düşünmektedir, ama başka kültürlere yukarıdan bakmaktadır (Cuche, 2013: 32).

Kültürel bencillik, bireylerin kendilerini kültürlerine bağlı olmaları ve milli kimliklerin inşa süreci gibi durumlarda olumlu bir işleve sahipken; bazı durumlarda yanlış anlaşılarak ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi sorunlara neden olması sebebiyle olumsuz bir işleve sahip olmaktadır (Aksoy, 2015: 82).

Kültürel görecelilik ise; bir kişinin başka kültürleri değerlendirilirken, bu değerlendirmeyi kendi kültürel özelliklerine göre değil; o kültürün özelliklerine göre incelemesini ifade etmektedir (Erdem, 2016: 162).

Kültürel görecelilik görüşüne göre; kavramlar toplumsal düzlemlerde kurulmaktadır ve farklı kültürlere göre değişmektedirler. Bu farklı kültürlerin içinde, doğru olan, ahlaki olarak geçerli sayılan, hatta gerçekliğin kendisini oluşturan temel kavramlar bulunmaktadır. Bu nedenle her kültür kendi içinde değerlendirilmelidir (Marshall, 2005: 445).

3.2.2.8.Kültürleşme(acculturation)

Kültürleşme, iki ya da daha çok sayıdaki kültür grubunun, birbirleri ile sürekli ilişki ve etkileşim içinde bulunması sonucunda; gruplardan birisinin ötekine ait kültürel ögeleri kabul edip, benimsemesi ve böylece ortaya yeni bir kültür bileşiminin çıkması sürecidir (Güvenç, 2018: 164).

Kültürleşme süreci, iki farklı kültürel sistem arasındaki ilişki ve kültürel alışverişi içermektedir. Egemen olan kültür sistemi, kendine ait anlam ve değerleri diğerine aktarmaktadır. İki yolla gerçekleşmektedir. Bunlardan ilkini fetihle dayatma oluşturmaktadır. İkincisini ise; tabi olan kültürün aktarıcılarının, egemen olan kültüre karşı derin bir hayranlık beslemesi sonucunda egemen kültürün ajanı gibi davranması oluşturmaktadır (Erdem, 2016: 164).

Günümüzde yeryüzünde var olan bütün çağdaş kültürler, kültürleşme sürecinin ürünüdürler. Kültürleşmede, kültürlerin veya o kültürlerde yaşayan bireylerin doğrudan etkileşim içinde olması gerekmemektedir. Yazılı basın, radyo, televizyon yayınları, sinema, sanat ve moda akımlarının da uzun solukta, birbirleriyle yüz yüze gelmeden kültürleşmeleri mümkündür (Güvenç, 2019: 87). Özellikle küreselleşme süreciyle birlikte internet üzerinden etkileşim halinde olan bireyler, sanal alan üzerinden kültürleşmektedirler.

3.2.2.9.Kültürleme

Kültürleme, toplumların kendilerini oluşturan bireylere belli bir kültürel aktarım yapması ile toplumun istediği insanı eğitip yaratması ve bu insanı denetim altında tutarak, kültürel birlik ve beraberliği sağlama sürecidir. Böylelikle toplumsal barış ve huzuru da sağlanmış olacaktır (Güvenç, 2019: 85). Kültürleme süreci, bireyin

doğumundan ölüme kadar, toplumun istek ve beklentilerine uyacak şekilde etki altında olması ve eğitilerek değiştirilmesini içermektedir (Güvenç, 2018: 159).

3.2.2.10.Kültürlenme

Kültürlenme; kültürleme ve kültürleşme süreçleriyle yetişmiş ya da yetişmekte olan birey, grup ve toplulukların, birbirleriyle etkileşim içinde bulunarak yeni kültür bileşimleri araması, kendi geleneksel kültürlerine özgün katkılar sağlaması, yeni öz ve biçimlerin denenip sınanması, toplumların kendi kendilerini yenileme süreci içinde olmasını anlatmaktadır (Güvenç, 2018: 373). Kültürlenme sürecindeki toplumların kendi içinde yaşadığı bu etkileşimler sonucu ortaya çıkan yeni unsurlar, kültürlerine eklenmekte ve onu geliştirmektedirler.

Kültürlenme, farklı alt-kültür bölgelerinden kalkıp belli yer ve zamanlarda bir araya gelen ve birbirini etkileyen akran grupları arasındaki kültür etkileşimidir. Kültürlenmenin en çarpıcı örnekleri; yeni yerleşmelerde, toplu konutlarda, yeni eğitim kurumlarında, gençlik hareketlerinde, siyasal partilerde, sanat akımlarında görülmektedir. Ayrıca kültürlenme, kültürel değişim sürecinin ana kaynağıdır. Kuva-i Milliye, 68 Kuşağı gibi akımlar başlıca kültürlenme dönemlerinin adlarıdır (Güvenç, 2019: 86).

3.2.2.11.Kültürel asimilasyon(benzeşme)

Kültürel asimilasyon, göreli olarak daha zayıf bir kültürün veya daha azınlıkta bulunan bir toplumsal grubun kültürünün, daha güçlü ve hakim bir kültür içerisinde eritilmesi ve yok edilmesi anlamındadır. Böylece zayıf kültürün tüm özellikleri, güçlü kültür içerisinde eritilip, yok edilmeye çalışılmaktadır (Özkul, 2013: 98). Zayıf olan kültür, güçlü olan kültüre tamamen benzeyene dek asimilasyon süreci devam etmektedir. En sonunda zayıf kültürün tüm özellikleri yok edilince, asimilasyon süreci tamamlanmış olacaktır.

3.2.2.12.Çokkültürlülük

Çokkültürlülük kavramı; toplumlarda etnik grupların değer yargıları, algılayış tarzları, tutum ve davranışlarındaki farklılıkların çeşitli müdahalelerle en aza indirgenmesidir. Lakin bununla birlikte, toplumdaki egemen kültürün üstünlüğünün her koşulda kabullenilmesini içermektedir. Çokkültürlü bir toplumda, toplumsal yaşam alt-kültürlerle birlikte uyum içinde sürdürülmektedir (Yahyagil, 2019: 37).

Çokkültürlü toplumların meydana gelmesine yol açan olaylar arasında; kölelik, göç ve sömürgeci yaklaşımlar yer almaktadır (Erdem, 2016: 164). Günümüzde özellikle artan göç olayları sonucu çokkültürlü toplumlar çoğalmaktadır. Çokkültürlü topluma örnek olarak Kanada verilebilmektedir.

3.2.2.13.Küresel kültür

Genel anlamıyla küresel kültür, yerküre üzerindeki herkesi içine alan tek bir kültürü işaret etmektedir ve şimdiye kadar meydana gelen kültürel sistemlerin çeşitliliğinin yerini almakta olan bir kültürü anlatmaktadır (Tomlinson, 2017: 110).

Küresel kültür, küreselleşmenin getirdiği gelişen iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırıcı gücüyle birlikte, batı kültürü temelinde evrensel ve homojen bir kültür yapısını işaret etmektedir (Koçdemir, 2005: 294). Dünyanın her köşesini etkileyen küresel kültür, özellikle kapitalizm aracılığıyla tüketim üzerinden şekillendirilmektedir. Ekonomik gücü elinde bulunduran birkaç şirketin desteğiyle küresel kültür, tüketim kültürü biçiminde tüm dünyaya yayılmaktadır (Aktı, 2012).

Küresel kültür ile farklı kültürler içerisinde bilinçli olarak yeni ihtiyaçlar yaratılmakta ve bireyler tüketime yönlendirilmektedir. Küresel ölçekte yaratılan bu yapay arz ve talep hareketliliği sonucunda hemen hemen her toplumda yeni tüketim biçimleri, boş zaman aktiviteleri ve büyük ölçüde ortak yaşam tarzları oluşturulmaktadır (Yahyagil, 2019: 103). Bu yeni tüketim biçimleri, bizim geleneklerimizde yer almayan fakat günümüzde benimsenen yeni adetler olarak ortaya çıkabilmektedir. Bebek doğmadan önce verilen ‘hoşgeldin bebek’ partileri ya da bebekler altı aylıkken kutlanan ‘half birthday(yarım doğum günü)’ günleri bu duruma örnek olarak verilebilmektedir. Bu yeni adetler, küresel kültürün tüketim esası özelinde tüm dünyaya yayılmakta ve geleneksel değerlere eklemlenmektedirler.

3.2.3. Kültür ve Medeniyet

Kültür ve medeniyet kavramlarının tanımları üzerine farklı bakış açıları mevcuttur. Kimilerine göre bu iki kavram aynı anlama gelirken; kimilerine göre ise birbirinden farklı anlamlara gelmektedirler.

Kültür ve medeniyet ayrımını ülkemizde ilk olarak Ziya Gökalp ele almıştır. Gökalp’e göre kültür; bir toplumun bütün üyelerini birbirine bağlayan ve bu bireyler arasındaki uyumu sağlayan kurumların tümüdür. Medeniyet ise; bir toplumun üst

tabakasını başka toplumların üst tabakasına bağlayan kurumların tamamını içine alan bir bütündür (Gökalp, 2018: 17).

Gökalp, kültür ve medeniyetin birleştiği ve ayrıldığı noktaların olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre, kültür ile medeniyetin birleştiği nokta; ikisinin de tüm toplumsal hayatları içine almasıdır. Bu toplumsal hayatlar şunlardır; dinsel hayat, ahlaksal hayat, hukuksal hayat, kurgusal hayat, sanatsal hayat, iktisadi hayat, dilsel hayat, bilimsel hayat. Bu sekiz toplumsal hayatın hepsine hem kültür hem de medeniyet denmektedir (Gökalp, 2018: 55).

Gökalp' göre kültür ve medeniyetin ayrıldığı noktalardan ilkini; kültürün ulusal, medeniyetin uluslararası oluşu meydana getirmektedir. Kültür, sadece bir ulusun toplumsal hayatlarını kapsarken; medeniyet ise aynı gelişmişlik düzeyindeki birçok ulusun toplumsal hayatlarının toplamını kapsamaktadır (Gökalp, 2018: 55). Kültür ve medeniyetin ayrıldığı noktalardan ikincisi ise; medeniyetin bireysel istekler üzerine teknik aracılığıyla oluşturulan bilgilerden ve bilimlerden meydana gelirken; kültürün bireysel istek ve teknik ile değil, kendiliğinden oluşmasıdır. Böylece Gökalp için, kültür duygulardan meydana gelirken, medeniyet bilgilerden meydana gelmektedir (Gökalp, 2018: 56-66).

Erol Güngör ise, Ziya Gökalp gibi kültür ve medeniyet ayrımı yapmamakta; ikisinin iç içe olgular olduğunu düşünmektedir. Güngör, Gökalp'in bu iki kavramın arasındaki kesiksiz devamlılığı gözden kaçırdığını, hatta ara ara bu ikisini birbirine zıt gördüğünü söyleyerek Gökalp'i eleştirmektedir (Güngör, 2006: 90).

Erol Güngör için; kültür, medeniyetlerin toplumlara geçiş tarzı ve onlarca benimseniş halidir. Böylece ortak medeniyet unsurları, her milletin kendi şartları içinde kendisine mahsus bir kimliğe kavuşmakta ve her millet medeniyeti kendi tarzında benimsemektedir. Aynı medeniyetin unsurları da, farklı toplumlarda birbirinden farklı şekil ve içerikler kazanmaktadır (Güngör, 2006: 90).

Güngör'e göre medeniyet ise; kültürlerarası öğrenme yoluyla birbirine geçen ve bu şekilde ortak hale gelen unsurlara denmektedir. Bu noktada medeniyet, milletlerin birbirine benzer veya aynı olan taraflarını; kültür ise, onları birbirinden ayıran tarafları temsil etmektedir (Güngör, 2006: 68).

Böylece birbirleriyle ister aynı ister farklı anlam taşısınlar; her kültür ve medeniyet, düzgün bir şekilde devamlılığını sağlayabilmek için iki temel şeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bunlardan ilkini; toplumun üst ve alt tabakaları arasında yabancılaşma meydana gelmemesi, bir ikilem doğmaması ve halk dayanışmasının devam etmesi oluşturmaktadır. İkincisini ise; medeniyetin bir kültürü aşarak başka kültürlerle ortak bir paylaşım halini aldığında; kendisini yürüten kültürleri yalnız bırakmaması meydana getirmektedir (Sezen, 2012: 142). Bu temel koşulları sağlayamayan, halka mal olmamış bir kültür ve medeniyet varlığını devam ettirememekte ve silikleşerek yok olmaya mahkum kalmaktadır.

3.3.Milli Kültür ve Küreselleşme

Küreselleşmenin kendisinin bir kültür ürünü olması, aynı zamanda kültürlerin küreselleşmeden etkilenerek değişime uğraması, kültür ile küreselleşme arasında karşılıklı bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır (Talas ve Kaya, 2007). Bu ilişki içerisinde, iki olgu birbirlerini karşılıklı olarak etkilemektedir. Küreselleşme süreci içinde gerçekleşen büyük dönüşüm ve değişiklikler kültürü etkilemekte; aynı zamanda kültür, bu dönüşüm ve değişikliklerin meydana gelmesine katkı sağlamaktadır (Talas, 2003).

Günümüzde sınır tanımaz şekilde gelişmekte olan teknoloji ile her çeşit bilgi, yerküre üzerinde yaşayan tüm insanlara anında ulaşmakta ve bu küçülen dünyada, uzak mesafedeki insanlar arasında iletişim oldukça kolaylaşmakta ve artmaktadır. Böylece küreselleşme ile dünya ölçeğinde insanlar arasında yakınlaşma gerçekleşmekte ve bunun sonucunda insanlar ortak değerler etrafında birleşmektedir. Milliyet ve coğrafi sınır tanımayan bilgi sayesinde insan toplulukları yeni bilinçler altında toplanmakta, birbirlerinin yüzlerini görmeseler bile kurdukları iletişim ile paylaşma duygusu yaşamaktadırlar (Özkul, 2013: 13).

Küreselleşme ve milli kültür arasındaki ilişkiye yönelik iki bakış açısı bulunmaktadır. Bu bakış açılarından ilki, milli kültürlerin bu süreç içinde yozlaşması ve kaybolma riskini barındırmasıdır. İkinci bakış açısı ise; küreselleşme sürecinde gerçekleşen dünya çapındaki iletişim ve etkileşim sayesinde milli kültürlerin canlanarak kendilerini yerküre üzerinde tanıtma ve yayma imkanının doğmasıdır.

Küreselleşmenin meydana getirdiği her alanda gerçekleşen dönüşümler; geleneksel pek çok değerin, yapının, kurumun, hayat tarzının kaybolmasına veya bunların

işlevlerinin ve içeriklerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Ticari ve ekonomik bütünleşmenin de etkisiyle milli kültürler, kitle kültürüne dönüşerek birbirine benzemektedir. Egemen güçler; medya, moda gibi araçlarla milli kültürleri, küresel kültür yolunda tektipleştirmekte; en küçük toplumsal yapıları dahi etkilemektedir (Arslan, 2006).

Küreselleşmenin devlet ve milli egemenlik kurumlarının zedelenmesi, milli kültürün karakteristiğini kaybedip evrenselleşmesi ve silikleşmesi, yerel ve alt kültürlerin desteklenerek milli kültürlerin parçalanması, milli birlik hissini ve bilincini çağdışı değerler olarak sunması gibi tehditler barındırması; ulus-devletlerin bu sürece olumsuz bakmasına yol açmaktadır (Kösoğlu, 2002: 68). Ayrıca küreselleşmeyle etkileşime giren farklı kültürden insanların ortak bir paylaşım duygusu etrafında toplanması da, ulus-devletler için gelecekte tehlike oluşturabilecek bir başka durumdur.

Günümüzde küreselleşme sürecinde birçok ülke kültürü özellikle Batı kültürünü benimseyerek yeni adetler ve alışkanlıklar edinmektedir. Milli kültürlerde 'görenek' adı verilen adetler ve alışkanlıklar; yeni kuşağın önceki kuşakta gözlemlediği tutum ve davranışları kapsamaktadır. Adet ve alışkanlıkların kazanılmasında yeni kuşak için tek kaynak olan önceki kuşağın tutum ve davranışları; küreselleşme süreci ile birlikte iletişim teknolojisindeki gelişmeler sayesinde 'küresel kültür' adıyla yeni bir kaynak daha kazanmaktadır. Böylece günümüzde yeni adetler kazandıran küresel kültür; ilk başta milli kültürleri zayıflatarak melezleştirmekte; daha sonra da egemen kültür olabilmek için çalışmalarını hızlandırmaktadır (Mahiroğulları, 2005).

Bu süreç içerisinde küresel kültürel kodların giderek gelişmesi ve yayılması, gün geçtikçe milli kültür ögelerini günlük hayatın dışına itme riskini içinde barındırmaktadır. Bu durumun böyle devam etmesi sonucunda, toplumlar milli kültürü aktarıp yeniden üretememe sorunuyla karşılaşabilme ve gelecek nesillerin bambaşka bir kültürün insanı olabilme ihtimalleri artmaktadır (Şahin, 2009: 97). Özellikle küresel kültür ögeleri bilinçli bir şekilde benimsendikçe geleneksel kültür unsurları hayattan daha hızlı bir şekilde çıkarılacak ve bu durum karşısında milli kültürler zamanla yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklardır.

Gelişmiş teknoloji ve kitle iletişim araçlarının desteğiyle büyüyen ve yayılan küresel kültür, milli kültürleri ortadan kaldırmak isterken bu isteğinin insanlığın yararına

olduğunu, insanlığın bu dönüşüme ve benzeşmeye mahkum olduğunu dile getirmekte; ayrıca dayatmacı ve değerlerden bağımsız olarak giderek dünya çapında yükselmektedir. Bu küresel kültür tüketimin arttırılması temeline dayanmaktadır (Koçdemir, 2005: 295). Ekonomideki malların ve sermayenin serbest dolaşımı sayesinde birçok Batılı firma, kar elde etmek ve kendi kültürlerini yaymak amacıyla dünya ölçeğinde işletmelerini kurmakta ve kitle iletişim aracılığıyla reklam kampanyaları düzenleyip tüketicilerin davranışlarını ve kültürlerini etkilemektedir. Tüketimin arttırılmasına dayanan bu küresel kültür; fast-food tipi yemek ve marka alışkanlığını da içinde barındırmaktadır (Yaman, 2019).

Bu gelişmeler esnasında kendi değerlerinden ve ölçülerinden uzaklaşan kültür, yabancı kültüre, onun kurumlarına ve değerlerine hayranlık duymakta; fakat bu yabancı kültürü kendi bütünü içindeki yeri ve işlevi ile kavrayıp değerlendirememektedir. Yabancı kültürü kendi kültürüne katmaya çalıştığında da yabancı kültürün milli kültürü içinde alacağı yeri ve işlevi çok iyi belirlenmeli ve gerekirse biçim ve işlevlerinde değişikliğe gidilmelidir. Ancak bu belirlemeler yapılamazsa milli kültürün üslubu bozulmakta ve tahrip edici sonuçlara yol açabilmektedir (Kösoğlu, 2002: 51). Bu nedenlerle dikkat edilmeden hareket edilerek yapılan kültürel değişimler toplumsal sorunlara neden olmaktadır. Önce zihinde başlayan bu değişim, sözcükler ve pratiklerle maddi hayattaki yerini almakta; ayrıca düşünce yapılarına doğrudan tesir etmektedir. Böylece düşünülmeden alınan yabancı kültür unsurları, zamanla milli zihniyetleri dönüştürerek kendilerine yabancılaştırmakta ve büyük çapta toplumsal bunalımlara yol açmaktadırlar (Sezgin ve Sezgin, 2011).

Tüm bu küreselleşme gelişmeleri, milli kültürleri yıpratıp zayıflatmakta, milli duyarlıkları törpüleyerek küresel kültürün önünü açmaya çalışmaktadır. Milli duyarlıklarını kaybeden toplumlar ise, kendi varlık bilincini, tarihi, ekonomik ve manevi değerlerini kaybetme noktasına gelerek, sadece kişisel ve güncel çıkarlarının peşinden gidecektir (Kösoğlu, 2002: 80). Bu durumda milli birliklerin önemi giderek azalacak ve bağlılık duygusu ortadan kalkmaya başlayacaktır.

Tüm bu kültürler arası benzeşmenin yanında küreselleşme süreci, farklılaşmayı da içinde barındırmaktadır. Bu durum milli ve yerel kültürlerde canlanma yaşanmasına olanak sağlamakta ayrıca batılı olmayan kültürlerin yeniden ortaya çıkmasına aracı

olmaktadır (Şahin, 2015: 344). Ayrıca küresel kültür karşısında milliyetçi hareketler meydana gelebilmekte ve milli değerler hatırlatılarak canlı tutulması için ekstra çalışmalar yapılmaktadır.

Ulus-devletlere kültürel açılım şansı sağlayan küreselleşme; sabit bir biçimi olmayan milli kültürlerin, küresel kültürle karşılaşarak yeniden üretilmeleri için fırsat sağlamaktadır. Milli kültür ögeleri, egemen toplumların kültür ögeleri ile etkileşime girmekte ve yeni kültürel uygulamalara ve fikirlere ulaşılmaktadır. Ayrıca, yerelleşme bağlamında ortaya çıkan etnik mikro-milliyetçilik akımları aynı zamanda milli kimliklerin, kültürlerin korunmasına veyahut güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bunlara ek olarak dünya çapında etkileşim sağlayan gelişmiş teknoloji; milli kültürlerin kendilerini ifade etmesine, tanıtmasına ve bu kültürlere yayılma yolları açılmasına imkan vermektedir (Şahin, 2009: 98). Böylece küreselleşmeyle milli kültürler bir noktada yozlaşma problemiyle yüzleşseler de; bir noktada da kendilerini gelişmiş teknoloji yoluyla rahatça ifade edebilmekte ve tanıtmaktadırlar.

3.4.Küreselleşme ve Milli Kültür Bağlamında Gençlik

Genç kendi geleceği için hayallerini, hedeflerini ortaya koyarken; toplum da gençliği kendisinin devamlılığını sağlayacak bireyler olarak görmektedir. Genç ve toplum birbirine hem haklar hem de sorumluluklar açısından bağlanmaktadır (Baran, 2013). Bu bağlılık toplum üyelerinin sosyalizasyon süreçlerinde meydana gelmektedir.

Bireyin doğuşuyla beraber başlayan sosyalizasyon süreci, içine doğduğu toplumun üyeliğini kazanıncaya dek geçirdiği aşamaları kapsamaktadır. Kültürün kazanılması ve genç nesillere aktarılması ise, bireyin sosyalizasyon sürecindeki eğitim ve öğretim faaliyetleri ile gerçekleşmektedir. Eğitim sürecinde kültür korunarak genç kuşaklara aktarılmakta ve toplumsal gelişme içinde ortaya çıkan yeni kültür unsurları da milli kültüre ilave olmaktadır (Erkal, 2014: 108-129). Böylece kültür aktarımı ile toplumsal yaşamın sürekliliği sağlanmakta ve bu aktarımın sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinde gençler, merkezi bir konumda bulunmaktadırlar. Sosyalizasyon sürecindeki genç, sosyo-kültürel değerlerini yeteri kadar benimseyemezse; hem sosyalleşme sürecini yarım bırakmış hem de ait olduğu toplumla bütünleşmeyi gerçekleştirememiş olacaktır (Beşirli, 2013: 63). Bu durum ise, toplumsal çözülmeyle sonuçlanabilecek kadar büyük sorunlara yol açabilecektir.

Nesiller arası kültür aktarımı günümüzün küreselleşen dünyasında çok daha kıymetli hale gelmektedir. Gelenek, görenek ve adetlerimizin, hoşgörü, yardımseverlik gibi güzel değerlerimizin milletimizin devamlılığı için sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca gençlerimizin küreselleşme süreci içinde nasıl yer alacağı ve küresel aktörlere nasıl tepki vereceği de toplumumuz açısından önemli olmaktadır. Bu sebeplerle gençlerimiz küreselleşme ve milli kültür ilişkisinde özel öneme sahip durumdadırlar. Küreselleşen dünyada milli kültürüne sahip çıkmak ve onu geliştirmek gençlerimizin görevleri arasında yer almaktadır.

3.4.1.Gençlik Kavramı ve Önemi

Üstünde görüş birliğine varılamamış olan 'gençlik' kavramının; biyolojik, demografik, psikolojik ve sosyolojik temelli birçok tanımı bulunmaktadır. Görüş birliği oluşamamasının en önemli nedenlerinden birini ise; her ülkenin sahip olduğu kurumsal, kültürel ve siyasal farklılıklar oluşturmaktadır (Murat ve Şahin, 2011). Toplumların kültürlerinin ve yapılarının ayrışması sebebiyle farklılık gösteren gençlik tanımı, buna karşın tüm toplumlarda bazı noktalarda buluşmaktadır. Bu ortak noktalara; gencin sevgi arayışı ve beklentisi, kimlik arayışı, idealizmin yarattığı çatışmalar, yetişkin değerlerini kabul etme konusunda yaşanan problemler ve otorite ile ilişkide yaşanan zorluklar örnek verilmektedir (Şahin, 2007).

Genel olarak gençlik dönemi, bireyin birçok yönden gelişimini sağladığı bir dönemdir. Gençlerin sosyal, kültürel, ahlaki, bedensel, duygusal, zihinsel ve ekonomik yönden gelişimini sağladığı bu dönem; çocukluk ile yetişkinlik arasında yer almaktadır. Gençlik dönemi içindeki birey; duygu, düşünce, davranış ve tutum bakımından kişiliğini oluşturarak hızlı bir gelişme göstermekte ve sosyal olgunluğa hazır hale gelmektedir (Güçlü, 2013). Belli bir yaş aralığını kapsayan bu geçiş dönemi, toplumlar arası hatta ülke içindeki kurumlar arası değişmektedir.

Gençlik tanımlarındaki tarihsel, kültürel ve toplumsal farklılıklar sebebiyle yapılan çalışmalarda farklı yaş aralıkları bulunmasına rağmen; ülkelerin gençlik döneminin alt sınırı konusundaki ortak görüşü, zorunlu eğitimin son bulduğu yaş iken; üst sınırı ülkelere göre değişmektedir (Murat ve Şahin, 2011). Kimi çalışmalar, 12–24 yaş grubunu, kimi çalışmalar ise 12–26 yaş grubunu, kimileri ise 15–24 ya da 15–30 yaş grubunu genç olarak ele almaktadırlar. Birleşmiş Milletler(UN), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) ve Dünya Bankası (WB), 15–24 yaş

aralığındaki kişileri genç olarak tanımlamaktadır (Gür, Dalmış, Kırmızıdağ, Çelik ve Boz, 2012: 15).

Ülkemizde kurumlar arası gençliğin yaş aralığı farklılık göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'na göre gençlik, 12-24 yaş aralığı arasındaki bireyleri kapsamaktadır. Bunun yanında Gençlik ve Spor Bakanlığı gençliği, 14-29 yaş aralığında bulunan bireyler olarak kabul etmektedir (T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2013: 1). Kalkınma planlarında ise gençlik yaşı dönemler arasında değişkenlik göstermektedir. II. Beş Yıllık Kalkınma Planında 14-24 yaş, III. Beş Yıllık Kalkınma Planında 12-22 yaş, V. Beş Yıllık Kalkınma Planında 12-24 yaş, X. Beş Yıllık Kalkınma Planında ise 15-24 yaş aralığı genç olarak kabul edilmiş bulunmaktadır. Ulusal Ajans ise yaş aralığını biraz daha geniş tutarak 15-30 yaş grubunu genç olarak ele almaktadır (Baş, 2017).

Kurumlar gençlik politikaları üretip, uygulayabilmek için belirli bir yaş aralığına ihtiyaç duysalar da, gençlik, sadece belirli bir yaş aralığında olmak demek değildir. Gençlik, toplumların temelini oluşturan toplumsal bir aktördür. Gençlik dönemi süresince birey, kendi içinde ve çevresinde birçok yenilikle karşılaşarak kişiliğini yerleştirmeye çalışmakta ve hayata karşı bakış açısı kazanmaktadır. Bu dönem toplumlar arası değişiklikler gösterse de; günümüzde gençlik, çoğunlukla öğrenim gören, hayatını kazanmak için bir işte çalışmayan ve ailesinden ayrı evi bulunmayan kişileri anlatmaktadır (Okumuş, 2017).

Marshall'a göre gençlik kavramı üç şekilde kullanılmaktadır. Bunlar (Marshall, 2005: 264);

1-İlk olarak en genel haliyle, hayat döngüsünde bebekliğin ilk dönemlerinden yetişkinliğe geçişten önce yaşanılan evreleri kapsamaktadır.

2-İkinci olarak, on ile yirmi yaş arasındaki 'teenager(genç)' denilen, gençlikle ve yetişkinliğe geçişle ilgili olarak kuram ve araştırmalarda kullanılmak üzere, tatmin edici olmayan ergenlik terimine karşı tercih edilen bir kavramı anlatmaktadır.

3-Üçüncü ve son olarak da, günümüzde az kullanılan endüstriyel kent toplumunda yetişmenin getirdiği iddia edilen toplumsal ve duygusal sorunları anlatmak için kullanılmaktadır.

Gençlik kavramının ortaya çıkışı, Batılı tarih araştırmacılarının elde ettikleri bulgulara göre; modernite, sanayileşme ve kentleşme üçlemesinin bir sonucudur. Çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak adlandırılan gençlik dönemi, geleneksel toplumlarda bugünkü gibi geniş zaman dilimine yayılmadan, kısa süre içinde gerçekleşmiştir (Baş, 2017). Toplumlarda gençlik süresinin uzaması ise, 19.yüzyıl sonrası modernite ile birlikte, kentleşme, sanayileşme ve okullaşma gibi sosyal süreçlerin meydana gelmesi sonucu gerçekleşmiş ve bunun sonucunda gençlik, bir toplumsal kategori olarak meydana gelmiştir (Şahin, 2007). Böylece modernleşme süreciyle beraber gençlik döneminin süresi uzamaya başlamış ve geniş zaman dilimine yayılmış bulunmaktadır.

Gençlik ile ilgili farklı sınıflandırmalar mevcuttur. En genel olan sınıflandırmalardan biri, okuyan(örgün eğitime devam eden) ve okumayan(okul dışı) gençlik grubudur. Okuyan gençliği kendi içinde; ilköğretim ikinci kademedeki gençlik, ortaöğretim gençliği ve yükseköğretim gençliği olarak sınıflandırılmaktadır. Okul dışı gençlik ise; çalışan, işsiz, köyde yaşayan ve askerliğini yapan olarak sınıflandırılmaktadır (Kulaksızoğlu, 1990).

Geçmiş dönemlere ait bu sınıflandırma, modern dönemlerde yetersiz kalmış ve yeni bir sınıflandırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Günümüzde var olan bu yeni sınıflandırma ise; gençlerin farklı sosyolojik konumlarına göre yapılmaktadır. Bu sınıflandırma şu şekildedir (Şahin, 2007):

1-Eğitim sürecinde olan öğrenci gençlik:

a) Ortaöğretim gençliği,

b) Yükseköğretim gençliği.

2-Eğitimin dışında bulunan okul dışı gençlik:

a) Kırsal alan gençliği: Köy ve kasaba gençliği,

b) İşçi gençlik,

c) Asker ve askerliğini yapmakta olan gençlik,

d) Çalışan gençlik,

e) İşsiz gençlik,

f) Gecekondu gençliği,

g) Farklı isimler altında ortaya çıkan alt kültür gençliği.

3-Özel duruma sahip gençlik:

a) Bedenen veya zihnen özrü bulunan gençlik,

b)Suçlu-hükümlü, tutuklu gençlik.

4-Yurt dışı gençliği:

a) İkinci kuşak gençlik,

b) Yurt dışından dönen gençlik.

Var olan bu sınıflandırmaların dışında, Orhan Türkdoğan ise gençlik için beş kategorili bir sınıflandırma önermektedir. Bu sınıflandırma şöyledir (Türkdoğan, 1985: 127; Aktaran, Beşirli, 2013: 24):

1-Siyasi alanda duyarsız olan gençlik

2-Yabancılaşmış gençlik: Otoriteye isyan halinde bulunan ve geleneksel toplum düzenini reddeden gençlerdir.

3-Bireyci gençlik: Siyasi konularla ilgilenen, statükoyu kabul edip itaat eden fakat isyankar gençlerdir.

4-Eylemci gençlik: Siyasal ve toplumsal olaylarla ilgilenen; otorite yapılarını reddeden gençlerdir.

5-Yapıcı gençlik: Her türlü toplumsal ve siyasi konularla ilgili olan; içinde bulundukları toplumun mevcut düzeninde çalışmayı savunan gençlerdir.

Hangi sınıflandırmaya tabi olursa olsun gençlik, her toplum için özel öneme sahiptir. Toplumların geleceği olan gençler, nüfus grubunun içindeki en yaratıcı ve dinamik kesimdir; ayrıca devletler için önemli bir potansiyel güçtür (Aksoy, 2019). Gençler, bir toplumun devamlılığı ve geleceği için oldukça önemlidir. Fizyolojik, zihinsel, psikolojik ve sosyal açıdan sağlıklı gençler, sağlıklı bir toplumu işaret etmektedir. Bu nedenlerle gençlik, milletlerin ve devletlerin hayatlarını devam ettirmesi açısından büyük önem arz etmektedir (Yıldız ve Çoban, 2020: 24).

Geçmiş ve gelecek neslin ortasında bulunan gençlik, geçmişle geleceği birbiriyle buluşturmaktadır. Moderniteyle beraber insanların birçok değer, tavır, ahlak

anlayışları, tutum ve pratikleri değişime uğramış ve değişmeye devam etmektedir. Bu değişimlerin merkezi konumunda da gençler bulunmaktadır. Gençlerin saygı, sevgi, konuşma, ziyaret, yeme, içme, giyinme…gibi pek çok ahlaki değeri değişmektedir (Okumuş, 2017).

Bu değişimlerin yanı sıra gençler, modernleşme sürecinde küreselleşmenin sunduğu fırsatları en iyi değerlendirebilecek kesimdir (Baran, 2013). Küreselleşme ile teknolojik gelişmelere ve bilgiye ulaşmanın kolaylaşması gençler tarafından iyi değerlendirilebilecek fırsatlardandır. Bu fırsatlardan yararlanıp, ülkelerinin gelişimine katkı sunmaları gençlerden beklenen davranışlardandır.

Toplumun diğer kesimlerine göre, yaşamın erken evrelerinde bulunan gençler günümüzde sosyalizasyon süreçlerini teknolojik dünyanın değerler sistemi ile birleştirerek gerçekleştirmektedirler. Böylece dönemin gençlik kültürleri ve eğilimleri, gençlerin kendilerine yüklediği teknik bilgi ve becerilerle harmanlanmaktadır (Önür, 2007). Bu durum milli devletlerin geleceği açısından ayrıca önemlidir. Böylece kendini yetiştiren ve geliştiren bir nesil, zamanı gelip devletine hizmet edeceği zaman donanımlı olacak ve gelişmiş devletlerle rekabet halindeyken geri planda kalmayacaktır.

Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) 2019 yılı verilerine göre, 15-29 yaş aralığındaki genç nüfus sayısı 19,322,983'dir (TÜİK, 2020). Bu gençler on-on beş yıl sonra ülkenin çalışan kesimini oluşturacaklardır. Ülkemizin gelişimine katkı sağlayabilmeleri açısından bugün verecekleri emekler büyük önem arz etmektedir. Küreselleşen dünyada kaybolmamak ve gelişerek ilerlemek açısından gençlerimiz, toplumumuzun geleceği açısından oldukça kıymetlidirler.

3.4.2.Küreselleşme ve Gençlik

Küreselleşme olgusu, yeni bir olgu değildir ancak; yeni iletişim araçları ile aşırı biçimde hızlandırılmış olan bir süreçtir. Burada yeni olan internet ağı ile meydana gelen küresel çaptaki iletişim imkanlarıdır (Yıldız, 2006). Bu süreçte hızlı yaşanan kültürel ve toplumsal değişmelerden en çok etkilenen; aynı zamanda bu değişimlere en hızlı uyum sağlayan bireyler, gençlerdir (Bayhan, 2013).

Küreselleşmenin temel bileşimlerinden olan gelişmiş iletişim ağları ve internet teknolojilerinin günümüzde, zaman ve mekan algılamasında yarattığı değişiklikler ile

birlikte insanların gündelik yaşam rutinlerinde farklılaşma meydana gelmektedir. Küreselleşmenin yarattığı toplumsal hayattaki hızlı değişimler ve kurumsal dönüşümler, geleneksel değerler ve insanların yaşamları üzerinde etkili olmaktadır (Önür, 2007). En çok da gençlerin gündelik yaşam rutinlerinde değişimler meydana gelmektedir.

Günümüzdeki genç nesiller, bu baş döndürücü teknolojik gelişmelerin içine doğmaktadırlar. Böylece teknolojiyi daha iyi tanıyıp kullanabilmektedirler. Özellikle gelişmiş uydu teknolojisinin sınırları ortadan kaldırması; genç nesillerin, geleneksel değer ve kurumları değiştirme potansiyellerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Bu teknoloji ile genç nesiller, siyasi ve kültürel hayatın üzerinde daha etkin olmaya başlamaktadırlar (Özkul, 2013: 129).

Küreselleşmenin hızlanmasıyla iletişim ve bilgisayar teknolojileri önemini arttırmış ve internet, küresel sistemin kültürel mecrası haline gelmiş bulunmaktadır. Geleneksel kitle iletişim araçlarının önüne geçerek, kültürel alanı ve gündelik yaşamı hızlı bir biçimde dönüşüme uğratan internet; teknik özelliklerinin getirdiği kolaylıklar sayesinde küresel ölçekte rahat, hızlı ve kapsayıcı bir yayılma gücüne sahiptir. Böylece diğer kitle iletişim teknolojileriyle birlikte internet, küresel kültür değerlerinin temel taşıyıcısı ve dağıtıcısı konumunda bulunmaktadır (Güzel, 2006). Küresel sistemin kendi değerlerini meydana getirip, yaydığı en temel ortamı internet oluşturmaktadır.

TÜİK'in hazırlamış olduğu 'İstatistiklerle Gençlik' adlı haber bültenlerine göz attığımızda 2019 yılına ait bültende gençlerde internet kullanım oranının %93 olduğu ifade edilmektedir. 2012 yılında yayımlanan bültende bu oran %65,8'dir (TÜİK, 2020). 2004 yılına ait verilerde ise; o dönemin gençlerinin internet kullanım oranı %26,6'dır (TÜİK, 2020). Kısa zaman aralıklarıyla hızlı bir artış gösteren internet kullanım oranlarına baktığımızda, günümüz gençliğinin internete olan ilgilerinin ne denli yoğunlaştığını da gözler önüne sermektedir. Gençlerin internet kullanımları özellikle sosyal medya üzerinden gerçekleşmektedir.

Sosyal medya tanımına göz attığımızda küreselleşme tanımlarında ön planda ve belirleyici olan zaman ve mekan kavramları; burada da yer almaktadır. Bu noktada sosyal medya, zaman ve mekan sınırlaması olmadan bilgi paylaşımının yapıldığı internet teknolojisi tabanlı bir platformu ifade etmektedir. Genç nüfus tarafından

etkin kullanılan teknolojinin sağladığı kolaylıklar, sosyal medyanın etkisini arttırmasında önem teşkil etmektedir (Beşirli, 2013: 145-146).

Küreselleşme sürecinde ekonomik, teknolojik ve politik üstünlüğe sahip olan ve bu üstünlüğünü etkin kullanan ülkeler; sosyal medya yönetimi desteğiyle yeni toplumsal-kültürel değer ve normları, diğer ülke insanlarına dolaylı yoldan aşılamaktadırlar. Günümüzün Facebook, Twitter, Tumblr, Instagram, YouTube gibi etkin ve oldukça popüler medya platformları yaptıkları yayınlar ve paylaşımlarla özellikle genç nüfusu yönlendiren bir güce sahip olmaktadırlar. Böylece gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelerin gençlerini ve insanlarını etkilemekte; kendi ekonomik politikaları doğrultusunda yeni bir toplumsal ve kültürel yapılandırmayı gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar (Yahyagil, 2019: 99-100).

Küreselleşme çağında sosyal paylaşım ağları, özellikle gençler tarafından yoğun kullanılmaktadır (Bayhan, 2013). Buna örnek olarak 2019 yılında Büyükbaykal ve Temel'in Güngören Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 14-17 yaşları arasında 80 öğrenci ile yüz yüze görüşme tekniği kullanarak yapmış olduğu araştırmada (Büyükbaykal ve Temel, 2019), gençlerin çoğunluğunun günde ortalama üç saatini sosyal medya platformlarında geçirdiği ortaya konulmuştur. Bununla birlikte en çok kullanılan sosyal medya platformu sorusunun cevabı 'İnstagram' olmuştur. Gençlerin yarısından fazlası ise; sosyal medyanın kullanılış amaçlarıyla ilgili 'Hayata bakış açımı değiştiriyor' sorusuna katılmakta olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum, gençlerin hayatlarında öncelik verdiği değerlerin zamanla dönüşmesine yol açabilmektedir.

Sosyal medya aracılığıyla geleneksel yaşamlarından başka hayatların varlığına şahit olan gençler, kendi değerlerinin dışında olan bu farklı hayatlara özenmekte ve geleneksel değerlerini önemsiz bulmaya başlamaktadırlar. Özellikle küresel kültürün sunduğu tüketimciliği esas alan hayatlar, gençlere cazip gelmekte ve milli kültürlerini dışlamaya yönlendirmektedirler.

Internet, mobil teknolojiler ve telekomünikasyon imkanlarının gelişmesinin meydana getirdiği zaman ve mekan algıları üzerindeki değişiklikler; gençlerin küresel yeniliklere, yaratılan yeni fırsatlara ve yeni ilişki kurma biçimlerine açık hale gelmesini sağlamaktadır. Hatta onları daha önce var olmayan yeni etkileşimlere sürükleyebilmektedir (Önür, 2007). Bu etkileşimlerin gerçekleşmesine katkı sunan

durum ise; internet ve cep telefonlarının kullanımına, gençlerin istediği her an ulaşabilmesidir. Böylece gençler interneti ve sosyal medyayı yoğun şekilde kullanarak, günün her saat diliminde sosyalleşebilmektedirler (Bayhan, 2014). Bunların sonucunda da gençlerin geleneksel mekanları genişlemekte, yeni bir toplumsal çevre ile yeni toplumsal aidiyetlere açık hale gelmektedirler (Önür, 2007). İnternet ve sosyal medya sayesinde geleneksel mekanlarının dışına çıkan gençler, burada vakit geçirdikçe kendilerini bu sanal alana daha çok ait hissetmektedirler.

Sanal alanda her geçen gün daha çok vakit geçiren gençler gelenek ve göreneklerinden daha çok uzaklaşmaktadırlar. Toplumu bir arada tutan en önemli unsurlardan olan gelenek ve görenekler, sosyal medya vasıtasıyla ihraç edilen Batı kültürü (Bayhan, 2014) nedeniyle ciddi anlamda aşınmakta ve yıpranmakta, yenilenemeyen yanları da yok olmaktadır. Geçmişten günümüze kültürümüzün parçası olan gelenek, görenek, töre gibi olguların yerini yepyeni olgular almaktadır (Yorgancılar, 2018). Küreselleşme süreciyle toplumların kültürlerinde büyük dönüşümler meydana gelmektedir. Etkileşimin yoğunlaşması ile toplumların, özellikle genç nesillerin yaşam biçimleri gittikçe benzeşmekte hatta Amerikanlaşmaktadır. Genç nesiller; düşünce şekilleri, ilişkileri, eğlence anlayışları, giyim tarzları gibi kısaca bir bütün olarak hayata bakış açıları özelinde Amerikan kültürüne özenmekte ve giderek tüm dünyadaki gençlerle benzeşmektedirler (Talas, 2003). Amerikan kültürüyle birlikte gençlere, küreselleşmenin esas aldığı tüketimcilik ilkesi dayatılmaktadır.

Bu noktada günümüz toplumunda artan tüketimin, tüketimciliğin en çok etkisi altına aldığı kesimi gençler oluşturmaktadır (Okumuş, 2017). Küreselleşmenin tekdüze tüketim kültürünün egemenliğini arzulayan kültürel boyutu, dünyamızda hiç sınır tanımadan her yere yayılmış bulunmaktadır. Moda, marka ve yabancı müzik üzerine ilgi ve eğilimler arttırılarak, maalesef ki ülkemiz ve özellikle Türk gençliği, tüketime ve küresel dünya düzenine uymaya zorlanarak kendi milli değerlerinden ve eğilimlerinden uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır (Tuncay, 2009).

Teknolojik dünya aracılığıyla gençlere dayatılan tüketim kültürü ile tektipleştirilmiş bir küresel kültür meydana getirilmeye çalışılmaktadır. Standardize olmuş küresel kültür, çeşitli gençlik eğilimleri ve tarzları olarak dışlaşmakta ve teknoloji yardımıyla küresel öğrenme ve uygulama süreçlerinden geçerek yaygınlık kazanmaktadır. Bu

küresel kültür, çeşitli kültür endüstrisi ürünlerinin sürekli tekrarlanan içeriklerine benzer olan, gerçekte modernleşmiş ve medya yoluyla güncelleşmiş olan Batı kültürünü içermektedir. Örneğin, Hollywood sineması, MTV kanalı gibi iletişim teknolojilerinin kurduğu dünyanın ürettiği çeşitli kahramanların ürünleri, çeşitli hayat tarzları ve pratikleri bir sembole dönüşerek, küresel eğilimlerle gençleri buluşturmaktadır (Önür, 2007).

Batı kültürünü içeren ve medya yoluyla gençlerle buluşan bu iletişim teknolojilerinin kurduğu dünyanın yanı sıra yeni sanal mecralarda meydana çıkmaya başlamış bulunmaktadır. Örneğin, son yıllarda Youtube, NetFlix gibi sanal mecralarda yayınlanan diziler aynı anda onlarca ülkede vizyona girmektedir. Böylece birçok farklı ülkede, aynı ilgi ve beklentiler giderek yaygınlaşmaktadır. Bu durum farklı ülkelerde yaşayan insanları bir noktada homojenleştirmektedir. Pek çok ülke gençliğinin tükettiği kültürel ürünlerin önemli bir bölümünü, ülke sınırlarının dışından gelen ürünler oluşturmaktadır (Ahmadov, 2019). Bu görüntü bize; kültürel ve ekonomik küreselleşmenin gençler üzerinden nasıl milli alanlara yansıdığını göstermektedir.

Son zamanlarda dünya üzerinde yaşanan bunca hızlı ve çarpıcı dönüşüm, gençlik deneyimlerinde de önemli değişikliklere yol açmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle gençliğin hayat tarzları ile deneyimleri de gitgide birbirine benzemektedir (Şentuna ve Çelebi, 2010). Dünyanın her yerinde gençler Coca Cola içip, McDonald's'dan hamburger yemek, Nike/Reebok/Adidas giyinmek ve internet üzerinde aynı sanal mecralarda gezinmek gibi birbiriyle aynı hareketleri sergilemektedirler. Böylece küresel bir gençlik kültürü oluşmaktadır. Bu süreçte Türkiye'deki gençlerde küresel kültür; yerel kültür unsurlarıyla kırılmaya uğramakta ve milli kültürüne, toplumsal hafızasına göre biçimlenmektedir. Gençlerin kültürü, geleneksellikten modernliğe oradan da günümüzün küresel maddeci ve hazcı gençlik kültürüne doğru değişmektedir (Zorlu, 2009).

2016 yılında Sosyal Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi(SEKAM) tarafından, Türkiye genelinde oldukça kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma, Türkiye genelinde 15-28 yaş aralığında bulunan 5541 genç ile yapılmıştır (Sosyal Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi, 2016). Araştırmaya katılan gençlerin %72,2'si kendilerini 'biraz modern biraz geleneksel' olarak tanımlamıştır.

Bu da küreselleşen dünyada Türk gençlerinin modern ile geleneksel arasında net bir seçim yapmak istemediğini ve her ikisini de benimsediklerini ortaya koymaktadır. Bununla beraber 'Nasıl olursa olsun değişime ayak uydurmak gerekir' ifadesine %58,6 katılmıştır. İki ifadeyi birlikte değerlendirirsek gelenekseli dışlamayan gençler bununla birlikte değişime açık olduklarını dile getirmişlerdir. Böylece gençlerimiz hem geleneksel yaşamlarının bir kısmını devam ettirmekte hem de değişime açık bir şekilde yenilikleri hayatlarına almakta olduklarını belirtmişlerdir.

Günümüzde görsel ve işitsel medyalar, mobil teknolojiler ve internet gibi iletişim teknolojileri gençler tarafından çok tercih edilen ve içinde yaşanılan bir dünyayı ifade etmektedir. Gençler dünya çapında bu yeni teknolojiye katılmakta ve birbirleriyle kurdukları iletişim ile küresel bir kültür oluşturmaktadır (Önür, 2007). Küreselleşme ile ABD, İngiltere, Almanya, Japonya gibi gelişmiş ülkelerde yaşayan gençler, iletişim teknolojileri ve özellikle sosyal medya ile aynı olayları, eğilimleri ve gelişmeleri paylaşmaktadırlar. Dünyanın diğer ülkelerindeki gençlerde, gelişmiş ülkelerdeki gençlerin bağlantılarını paylaşmaktadırlar. Günümüz gençleri aynı internet sitelerine girmekte, aynı filmleri izleyip, aynı müzikleri dinlemekte ve aynı markaların etkisi altında kalmaktadırlar (Bayhan, 2014). Bu durumda küreselleşmenin gençler üzerinde oldukça etki sahibi olduğunu gözler önüne sermektedir.

Tüm dünyada aynı internet ağına bağlı olan gençler, bilgi ve iletişimin yanında eğlence adına da aynı ağdan faydalanmaktadırlar. Bu noktada bilgi ve iletişim endüstrisinin içine eğlence endüstrisi de dahil edilmektedir. Özellikle internet ve video oyunları oldukça yaygın olan bir eğlence türü halindedir (Önür, 2007). İnternet üzerinden çevrimiçi oynanan pek çok oyuna gençler yoğun ilgi göstermektedir. Bu oyunlarda dünyanın herhangi bir yerinden birçok farklı kültürdeki insanlarla tanışmakta ve arkadaş olmaktadırlar.

Günümüzün küreselleşen dünyasında milli bilince dair değerler hızla tüketilmektedir. Bu süreç, kültürel yozlaşmayı beraberinde getirirken; bireysel ve toplumsal davranışlarda, siyasal ve ekonomik yönelimlerde kendisini belli etmektedir. Küresel sermayenin medya ile yönettiği küreselleşme, özellikle marka, moda ve müzik faaliyetlerinde görülmektedir. Bu faaliyetler birbiriyle örtüşen bir popüler kültür

yaratmaktadır (Tuncay, 2009). Bu popüler kültürün en büyük alıcısı da gençler olmaktadır.

Küresel tüketim kültürünün yaygınlaşma sürecinde Türk gençliği de, gerek yeni beslenme, gerekse yeni giyim alışkanlıkları edinmektedir. Özellikle Türk firmalarının genç kuşaklar için ürettikleri ürünler, kumaşı küresel markalı ürünle aynı, hatta daha iyi de olsa markası olmadığı için satmak oldukça güç duruma gelmiş bulunmaktadır. Genç kuşak; Adidas ya da Nike gibi marka giyinmenin, McDonald'slarda hamburger yemenin kendisine imaj kazandıracağına inanmış gözükmektedir (Mahiroğulları, 2005). Günümüzde küreselleşmeyle birlikte tüketim aracılığıyla, tüm ülkelerde benzer yaşam stilleri oluşmakta ve küresel tüketim markaları, tüm dünya ülkelerinde statü aracı olarak görülmektedir (Bayhan, 2013). Özellikle gençler, içine doğdukları bu küresel sistem sebebiyle tüketimciliği benimsemekte ve marka kullanımı ile kendilerini özel hissetmektedirler.

3.4.3.Milli Kültür ve Gençlik

Gençlik ve milli kültür kavramları birbirleriyle iç içe bir ilişkiye sahiptirler. Genç, çocukluk döneminde sosyalizasyon sürecinden geçmektedir. Sosyalizasyon sürecinde kendi toplumuna ve kültürüne göre sosyalleşmektedir. Böylece, kendi toplumunun milli kültürünü öğrenmek ve benimsemek durumunda kalmaktadır. Bu durum, gencin hem doğal eğitimi, hem de örgün eğitimi sırasında elde edilen bir süreçtir (Tezcan, 1997: 73).

Milli kültür, bir toplumun ihtiyaçlarına cevap vermek üzere bizzat toplumun kendisinin meydana getirdiği değerleri ve kurumları ifade etmektedir. Bir insanın yaşamı için gereksinimleri ne ise, bir toplum için de kültürü onu ifade etmektedir. Bu noktada nesiller arası kültür aktarımı büyük önem teşkil etmektedir. Bir toplumun geleceği olan gençliğe, mevcut kültür değerlerinin korunup geliştirilmesi için, kültürel aktarımın düzgün yapılması gerekmektedir. Özellikle toplumsal değişmenin hızını arttırdığı ve köklü değişimlerin yaşandığı günümüzde gençler ve kültür aktarımı çok önemli bir noktada yer almaktadır (Türker, 1994).

En basitinden en gelişmişine tüm toplumların, kültür içeriklerini bir nesilden ötekisine aktaran bir araca ihtiyaçları vardır. Bu araç eğitim sistemidir. Genç nesiller, toplumun düzenine, örf ve adetlerine bu sistem sayesinde alıştırılmakta ve onun ideallerine, kıymetlerine, görüş ve zihniyetine göre yetiştirilmektedir (Turhan, 2018:

33). Kültür aktarımını gerçekleştiremeyen toplumlar zamanla yok olmaya mecbur kalacaklardır.

Günlük yeme içme alışkanlıklarımızdan, misafir ağırlama, akrabalık ilişkileri, evlenme, eğlenme, komşuluk ilişkileri gibi hayatın tüm alanlarını kapsayan kültür, günümüzde dönüşüme uğramaktadır. Küresel kültür taşıyıcıları, hayatın tüm bu alanları üzerinde etkisini göstermektedir. Bunun en önemli göstergelerinden biri, küresel kültürün etkilerine daha savunmasız bir şekilde maruz kalan genç nesillerdir (Aktı, 2012).

Genç, geleceğin bir yansımasıdır ve içinde bulunduğu hali değiştirmeye ve geliştirmeye çalışan bireydir. Gençliğin geliştirmeye çalıştığı unsur, milli kültürdür. Bu noktada milli kültür, Türk milletinin sahip olduğu değer, inanç ve kurumların bütününü ifade etmektedir. Gençliğin milli kültürüyle bütünleşmesi ve kültürünün özüne bağlı kalarak geliştirmesi toplumla sosyalleşme sürecinin son derece sağlıklı ve uyumlu olması gerekmektedir. Günümüzde toplumca en büyük problemlerimizden birini toplumumuzun kendi inanç ve değerlerine yabancılaşması oluşturmaktadır. Bu problemin ortaya çıkışında kendi kültürüyle bütünleşemeyen bireylerin varlığı söz konusu olmaktadır (Türker, 1994). Milli kültür şuuru insanı kendi kendine yabancılaşmaktan koruyan bir güce sahiptir.

Atamız, Türk gencine emanet ettiği, geliştirip ilerletmesinden sorumlu tuttuğu devletin ve milletin, kültür temelinde korunacağını da ’Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür.’ sözü ile bildirmektedir. Türk gençliği; Türk milli kültürünü yaşamak, yaşatmak ve küreselleşen dünya şartlarında kültürümüzü evrensel boyutlara taşımaktan sorumludur (Balkaya, 2000). Özellikle günümüzde dayatılan küresel kültür unsurları sebebiyle, gençlerimiz milli kültürlerine ve geleneksel değerlerine daha çok sarılmalıdırlar.

Gençlerin, milli kültürlerine sahip çıkmaları, onu korumaları geri kafalılık anlamına gelmemektedir. Her toplum, kendisinin devamlılığı için milli kültürüne sahip çıkmak zorundadır. Gençlerin milli kültürü olduğu gibi alıp koruması da söz konusu olmamaktadır. Burada gençlerin, milli kültürün olumlu yönde değişmesini sağlayarak, onu günün şartlarına uydurması gerekmektedir. Böylece hem kültürde dinamiklik geliştirilmekte hem de gencin yaratıcılığıyla yeni bir kültürel boyut elde edinilmektedir (Tezcan, 1985).

Yaşanan bu gelişmeler sonucu gençlerin milli değerlerine daha çok sahip çıkması gereken bu küreselleşme sürecinde, giderek artan sorunlar kısa zamanda ahlak ve kültürel değerler alanına da sıçramış bulunmaktadır. Televizyon aracılığıyla sunulan gösterişli hayatlar, bu hayat standartlarına sahip olmayan kesimleri; umutsuzluk, bıkkınlık, kuralsızlık ve değersizlik gibi anomik, yabancılaşmış ve sağlıksız bir toplum haline dönüştürmektedir. Bu durum da toplumun gelecek kuşağını oluşturacak gençler üzerinde etki bırakmaktadır (Şahin, 2007). Maalesef gençlerimiz tüketimciliğin onlara dayatılması yanında; zengin hayatlara, emeksiz gelir elde etmeye özendirilmekte ve geleneksel değerlerimizi göz ardı etmeye başlamaktadırlar.

Küresel kültürün empoze ettiği, Batının değerlerini esas alan yaşam tarzlarını gençler, kendilerinden önceki nesillere göre daha çabuk benimsemeye hazırdırlar. Bunun nedenini ise; genç nesillerin, çevresinde meydana gelen değişiklikleri önceki nesile göre daha hızlı öğrenmesi oluşturmaktadır. Genç, yeni bilgi, davranış ve tutumları öğrenmeye hazır durumdadır. Öğrenilen her yeni bilgi de, yeni bir davranış biçimi ortaya çıkarmaktadır (Kulaksızoğlu, 1990). Böylece her geçen gün birçok yeniliğin meydana geldiği küresel dünyada gençler, bu yeniliklere hemen adapte olabilmektedir. Fakat adaptasyonun yanında kendi kültürel değerlerinin bir kısmını da göz ardı edebilmektedirler. Gelişen teknoloji ile beraber dünya çapında farklı insan topluluklarının yaşam tarzları, zevkleri, eğlenceleri bizim iç dünyamıza özellikle de gençlerin dünyasına kolayca girmektedirler.

Geleneksel değerlerin önemini kaybetmesi, kültürümüz içinde yer alan hoşgörü, yardımseverlik gibi güzel örnekleri olan değerlerin anlamını yitirmesi toplumsal çözülmeye yol açan bir kültürel yozlaşmaya sebep olmaktadır. Küreselleşmenin tek tipleştirici, kimliksizleştirici ve aynılaştırıcı doğası, dünya üzerindeki gençlerde de kültürel etkisini gençlik kültürlerinin birbirine benzeşmesi şeklinde göstermektedir. Bugünlerde gençlik denildiğinde tüm dünyada ortak tecrübeleri paylaşan ve tüketen bir kesim akla gelmektedir (Şahin, 2007). Geleneksel değerlerini bir kenara bırakan gençler, küresel kültürün unsurlarını benimsemekte ve günlük hayatlarının bir parçası haline getirmektedirler.

Küresel kültür unsurlarının, günlük hayat rutini haline gelmesine bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler aracı olmuş bulunmaktadır. Haberleşme ve interaktif kültürün birleşmesiyle ortaya çıkan elektronik kültür; küresel dünyanın değerlerinin

ve içeriklerinin yerel kültürlere nüfuz etmesini sağlamaktadır. Gençlerin bu bilgi teknolojilerini yoğun kullanmaları, onların yerel alandaki kültürel standartları değişmekte ve yeni küresel popüler gençlik kültürleri yaratmaktadır (Önür, 2007). Gençler özellikle sosyal medya üzerinden kültürel aktivitelerini gerçekleştirmektedirler.

Facebook, Twitter, İnstagram, Youtube gibi popüler olan sosyal medyalarda gençler; katılımcı olmaları ve içerik üretebilmeleri gibi sebeplerle kendilerini bu sosyal medya mecralarında rahat hissetmekte ve yoğun bir şekilde kullanmaktadırlar. Bu mecralarda gençler duygu ve düşüncelerini, dünya görüşlerini, yaşantılarını yazı aracılığıyla paylaşmaktadırlar. Bu noktada hem sosyal medyada hem de gerçek hayatta kültürün taşıyıcısı gençler tarafından kullanılan dildir. Burada gençler kendi kavramları, kısaltmaları ve sembolleri ile yeni bir dil inşa etmektedirler (Yorgancılar, 2018). Bu yeni dilin oluşumundaki kısaltmalar maalesef ki çoğunlukla İngilizce temellidir. Günümüzde bunun örneklerini çevremizde oldukça sık görmekteyiz. Gençlerin sosyal medya hesaplarında kullandığı 'LOL: Laugh Out Loud(sesli gülmek)', 'BAE: Before Anyone Else(herkesten önce sen gelirsin)', 'IDK: I Don't Know(bir bilgim yok)', 'BRUH: Brother(kardeşim) gibi kısaltmalar, onların günlük yaşamlarına da girmiş ve sözel iletişimlerinde yerini almış bulunmaktadır. Elbette gençler zamanı daha verimli kullanabilmek adına böyle bir yol seçse de bu kısaltmaların Türkçe temelli olması, küresel kültüre karşı gençlerimizin milli kültürlerine sahip çıkmaları açısından daha iyi olacağı düşünülmektedir.

Yaşanan tüm bu değişimlerle birlikte milli kültürler zayıflamakta, yozlaşmakta ve yok olma tehlikesiyle yüz yüze kalmaktadır. Bu nedenle milli kültürler, değişim sürecinde önemli hale gelmektedir. Milli kültürler bu aşamada sadece korunmamalı, aynı zamanda geliştirilmelidir. Bu noktada gençlere sorumluluk düşmektedir çünkü içinde bulunulan bu teknolojik gelişmeleri en iyi kullananlar gençlerdir. Milli kültür ile küresel kültür arasında; milli kültürün özünü koruyarak yeni bir kültür ortaya çıkartarak; çağın gerekliliğine uygun hareket etmelilerdir (Tezcan, 1997: 76).

Yenilik ve değişiklikler, toplumda korunması gerekenlerle kaynaştırıldığında anlamlı olmaktadır. Gelenek ile yenilik birbiri ile çelişmemekte, birbirini desteklemektedirler. Bu noktada sosyal mirasın genç nesillere gerektiği gibi aktarılması oldukça önemli olmaktadır. Türkçenin bozulmasına, Atatürk ilke ve

inkılaplarının yozlaşmasına müsaade edilmemeli; toplumumuzu milli ve sosyal niteliğini kaybettirecek yabancılaşmalara karşı korumamız gerekmektedir (Erkan, 1987).

Geçmiş yıllarda yapılan gençlik araştırmalarına göz attığımızda genel olarak Türk gençliğinin geleneksel değerlerine sahip çıktığı görülmektedir. 2009 yılında Küçük, Ankara'daki farklı lise türlerinde 800 öğrenciyle anket uygulaması yoluyla bir araştırma yapmıştır (Küçük, 2009). Bu araştırma sonucu 'Türk inanç ve değerlerine bağlı olmak' ifadesi %97,5 ile önemli olarak görülmüştür. 'Ülkesinin tarihini bilmek' ifadesi %96, 'Gelenek ve göreneklere bağlı olmak' ifadesi %88,5 önemli görülmüştür. Bu yüksek yüzdeler, Türk gencinin geleneksel değerlerine sahip çıkması açısından büyük önem arz etmektedir. Bunlarla birlikte aynı gençler 'Memleket sorunlarına üzülmektense, kendi mutluluğu ile ilgilenmek' ifadesini %61 önemli bulmuştur. Bu durum, küreselleşmenin getirdiği bireyselleşmenin bir yansıması olarak görülebilmektedir. Yine aynı gençler 'Markalı ürünler kullanmak' ifadesini %70 önemli bulmuştur. Bu da küresel tüketim kültürünün, gençlerimizin bir kısmına ulaşarak onları etkilediğinin bir göstergesi olarak sayılabilmektedir.

2009 yılında yapılan bir diğer araştırma ise; Fidan'a aittir (Fidan, 2011). 2009'da Türkiye genelindeki üniversitelerde kayıtlı 1847 lisans öğrencisine uyguladığı anketler sonucu elde edilen verilere baktığımızda gençlerin kültürlerine, geleneklerine sahip çıktığı görülmektedir. 'İnsanın kendi milli ve kültürel değerlerine sahip çıkması gerekir', 'Her ne sebeple olursa olsun kültürümüzden ve geleneklerimizden vazgeçmemeliyiz', 'Toplumumuzun her ferdi tarihini iyi bilmek zorundadır' gibi ankette bulunan ifadelere gençler tamamen katılma şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. Kültürlerine ve gelenek-göreneklerine bağlı olmayı seçen gençler, herhangi bir koşul karşısında da milli değerlerinden vazgeçemeyeceklerini ifade etmişlerdir. Günümüzde dayatılan küresel kültür karşısında gençlerimizin milli değerlerine bu denli sarılması ve bilinçli olması, küreselleşen dünyanın etkilerine maruz kalmamaları oldukça sevindiricidir.

2011 yılında Alptekin, Konya Selçuk Üniversitesinin belirli fakültelerinde 912 öğrenciye anket uygulamasıyla bir araştırma yapmıştır (Alptekin, 2011). Araştırma içinde yer alan 'Bu toplumun kültürünün, gelenek ve göreneklerinin korunması için daha fazla çaba harcanmalıdır' ifadesine katılma oranı oldukça yüksektir.

‘Kültürümüz yabancı kültürlerin olumsuz etkilerine maruz kalmaktadır’ ifadesine ise, gençler kararsız kalmışlardır. Gençlerin bazıları yabancı kültürlerin olumsuz etkilerine maruz kalındığını savunsa da, bir kısmı ise böyle bir olumsuz etkiye maruz kalınmadığını ileri sürmüşlerdir.

Yakın zamanda yapılan bir başka araştırma ise; 2017 yılında Aksoy’un, Balıkesir’de üst sınav puanıyla girilen liselerde öğrenim gören 211 öğrenci üzerinden yapmış bulunduğu anket uygulamasıdır (Aksoy, 2019). Araştırmanın içinde yer alan ‘Ülkemin tarihini bilmek benim için önemlidir’, ‘Türk inanç ve değerlerine bağlıyımdır’ gibi ifadelere verilen cevaplar tamamen katılma şeklindedir. Küreselleşen dünyada Batının bizim kültürümüze ait olmayan değerleri dayattığı noktada, lisede öğrenim gören 14-18 yaş aralığına sahip gençlerden alınan bu bilinçli cevaplar umut vericidir. Bununla birlikte ‘Memleket sorunları yerine kendi mutluluğum ile ilgilenirim’ ifadesine verilen cevaplar katılmama yönündedir. Bireyselleşmenin yoğun yaşandığı bir dönemde buna karşı çıkan bir gençlik, toplumumuz açısından önem arz etmektedir. Lakin ‘Markalı ürünleri kullanmak isterim’ ifadesine gençlerin çoğunun verdiği cevap katılma şeklinde olmuştur. Bu durum da küreselleşmeyle dayatılan tüketim kültürünün gençler üstünde etkili olduğunu bizlere göstermektedir.

Tüm bu gençlik araştırmalarını incelediğimizde gençlerimizin kendi gelenek göreneklerine, örf ve adetlerine sahip çıkmaları, milli kültürlerinin öneminin bilincinde olmaları umut vericidir. Bu durum Türk gencinin sosyo-kültürel değerlerini iyice benimsediğinin ve toplumuyla bütünleştiğinin bir göstergesidir. Gençler milli kültürlerine, Türk örf ve adetlerine, gelenek ve göreneklerine bağlı olmakla beraber bu değerleri korumak için çaba göstermeye de hazır bulunmaktadırlar. Liseden üniversiteye gençler kendi değerlerine önem vermekte ve bu değerleri korumak istemektedirler. Tarihlerine, geçmiş değerlerine özen gösteren gençlerimiz milli kültürlerine tam anlamıyla sahip çıkmakla beraber bazı noktalarda küreselleşmenin etkisi altında kalmaktadırlar. Küreselleşme ile meydana getirilen tüketimciliği esas alan küresel kültür, maalesef gençlerimiz üzerinde de etkili olmuş durumdadır. Gücü elinde bulunduran küresel şirketler ürettiği küresel ürünlerle, gençlere ulaşmış bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda gençlerin büyük çoğunluğu markalı ürün tercih ettiğini ifade etmektedir. Milli kültürlerine, değerlerine sahip

çıkan gençlerimiz, küresel kültür ürünlerini kullanmayı benimsemiş gözükmektedirler. Bu noktada küreselleşmenin tüketim ve tüketimcilik dayatması, gençler üzerinde başarılı olmuş denilebilmektedir. Ancak gençlerimiz için küreselleşme sürecinde milli kültürlerinin önemi hiçbir şekilde azalmamakta, geleneksel değerlerine sahip çıkmaktadırlar.

4.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Küreselleşme en genel haliyle, yerküre üzerinde bir bölgede meydana gelen ekonomik, siyasi ya da kültürel bir olayın tüm dünyada etki yaratması olarak ifade edilmektedir. Herhangi bir bölgede gerçekleşen olayın, gerçekleştiği bölgeden kilometrelerce uzakta olan bir başka bölgeyi etkilemesi, küreselleşmenin dünya çapında ne kadar etkin olduğunun bir göstergesi sayılmaktadır.

Küreselleşmenin özünde zaman ve mekan algısında yaşanan değişim yatmaktadır. Bu algılardaki değişimler sonucu, fiziki sınırlar ve mesafeler anlamını yitirmiş; toplumlar arası ilişkiler ve bağımlılıklar artmaya başlamıştır. Artan toplumlar arası ilişki ve bağımlılıkların arkasında yatan nedeni ise, teknolojik alanda meydana gelen gelişmeler oluşturmaktadır. İletişim ve bilişim teknolojilerindeki baş döndürücü gelişmeler ile birlikte hayatın her alanında meydana gelen değişiklikler ve yaşanan dönüşümler, küreselleşme kavramıyla tanımlanmaktadır.

Dünya çapında ülkeleri birbirine bağımlı hale getiren bu dönüşüm süreci; ekonomik, siyasi ve kültürel boyutlarda meydana gelmektedir. Özellikle gelişen ulaşım ve iletişim teknolojileri neticesinde ortaya çıkan bu bağımlılık, günlük yaşamlarımızda küreselleşmenin etkilerini bizlere hissettirmektedir. Ekonomik anlamda küresel ürünlerin sürekli elimizin altında olması, siyasi anlamda uluslararası ve ulus-üstü kuruluşların etkinliği, kültürel anlamda yabancı kültürlerle kurulan bağlar ve artan benzerlikler küreselleşmenin rahatlıkla görebildiğimiz etkileridir.

Bunlarla birlikte küreselleşmeye yönelik pek çok yaklaşım bulunmaktadır. Günümüzde çoğunlukla benimsenen yaklaşımlar üç grupta toplanmaktadır. Bunlar; küreselleşme karşıtı olan şüpheciler(kuşkucular), küreselleşme yanlısı olan aşırı küreselleşmeciler(radikaller) ve küreselleşme karşısında ulusal sistemlerin yeniden yapılandırılmasını savunan dönüşümcülerdir.

Şüpheciler için abartılmakta olan küreselleşme, yeni bir olgu değildir. Onlar için küresel bir toplum hayal olmakla birlikte, yaşanan değişimler gelir dağılımında adaletsizlik gibi olumsuzluk getirmekten başka bir işe yaramamaktadır. Bu süreçle gelişmiş ülkeler, kendi çıkarlarını gözeten politikaları diğer ülkelere kabul ettirmekte ve kapitalizmi kullanarak sömürgeci bir tavır sergilemektedirler.

Aşırı küreselleşmeciler içinse, küreselleşme süreci ile beraber yeni bir dünya düzeni kurulmaktadır. Onlara göre, küresel kurumlar arttıkça ulus devletler önemini yitirmekte, toplumlar arasındaki yoğun etkileşim ile küresel bir kültür oluşmaktadır. Onlar için bütün bu gelişmelerle birlikte, gelecekte küresel bir uygarlık meydana gelecektir. Ayrıca küreselleşme herkese yarar sağlayacak ve insanların refah seviyelerini arttıracaktır.

Dönüşümcüler ise, şüphecilerin aksine küreselleşmenin gerçekte var olduğunu kabul etmektedirler. Lakin radikallerin küresel uygarlık fikrine katılmamaktadırlar. Onlara göre ulus devletlerin yetkileri biraz kısıtlanmış olsa da küresel yasalara kendilerini uyumlu hale getirerek eski güçlerine kavuşacaklardır. Gelişen teknoloji ve dünyayı saran iletişim ağı ile birlikte kültürler arası ilişkiler ve ülkeler arası bağımlılıklar yoğunlaşmaktadır. Bununla beraber devletlerin geleneksel yapı ve kurumları kendilerini dönüştürerek varlığını devam ettirecektir. Böylece dönüşümcüler bu iki zıt yaklaşıma da karşı çıkmakta ve yaşanan bu sürecin varlığını kabul ederek uyum sağlanması gerektiğini düşünmektedirler.

Bu yaklaşımlarla birlikte günümüzde yaşanan küresel salgın süreci, küreselleşme üzerindeki tartışmaları yoğunlaştırmıştır. Sınırların kapanması, sosyal hareketliliğin durdurulması gibi yaşanan gelişmeler sonucu; radikal yaklaşımı benimseyenlerin 'ulus-devletlerin sonu geldi', 'sınırlar ortadan kalkacak ve küresel bir kimlik ile herkes dünya vatandaşı olacak' gibi iddialarının ne denli geçerli olduğu sorgulanmaya başlamıştır. Tüm bu belirsiz süreçte ulus-devletler en önemli aktör haline gelmiş; kültürel birliğin önemi bir kez daha ortaya konmuştur. Günümüzde toplumlar ve bireyler küreselleşme sonucu birbirlerine ne kadar benzemiş gibi görünse de; milli olanın nasıl öne çıktığı yine gözler önüne serilmiş, tarihsel ve kültürel birlikteliğin getirdiği bağlılık duygusunun her şeyin üstünde olduğu bir kez daha görülmüştür. Geçmişten günümüze yaşanan dünya çapındaki her olay için farklı hükümlerle tartışma konusu yapılan küreselleşme olgusu, gerek varlığı gerekse ulus-devletler ve milli kültürler üzerindeki olumlu olumsuz etkileriyle tartışma konusu olmaya devam edecektir.

Çok boyutluluğu ve karmaşıklığıyla birlikte, üzerinde farklı görüşler bulunan küreselleşme; kimileri için doğal bir süreç iken, kimileri içinse kurgulanmış ve planlanmış bir süreç olarak kabul edilmektedir. İlk tutumu benimseyenler için

kendiliğinden gelişen ve kaçınılmaz olan küreselleşme; ikinci tutumu benimseyenler için Batının emperyalist amaçlarına ulaşmak için bir araç olarak kullandığı bilinçli bir projeyi ifade etmektedir.

Birçok tartışmayı da beraberinde getiren ve üzerinde fikir birliğine varılamayan küreselleşme kavramı, bunun yanında tüm dünyayı çevrelemiş durumdadır. Bu süreç, ülkeleri; ekonomik, siyasi ve kültürel bağlamda kuşatmış bulunmaktadır. Zaman ve mekan kavramları anlamlarını kaybetmiş, hızla gelişen teknoloji ile yerküre üzerinde iletişim ve etkileşim yoğunlaşmıştır. Bu durum, kültürler arası daha önce olmayan bir kültürel değerler alışverişini başlatmıştır. Birbirlerini hiç tanımayan hatta görmeyen insanlar, milliyet ve sınır tanımadan ortak değerler etrafında buluşmaya başlamışlardır.

Gelişen teknoloji ve internet ağı ile tüm dünya birbirine bağlanmış durumdadır. Her saniye el altında bulunan cep telefonları ile tüm dünyada gezilebilmekte, yabancı kültürden bireylerle iletişime geçilebilmektedir. Bununla beraber kitle iletişim araçları ve internet ile Batı temelli yaşam tarzları sürekli gözler önüne serilmekte ve Batı değerlerini temel alan küresel bir kültür oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu küresel kültürün özünü Anglo-Amerikan kültürü oluşturmaktadır. Giyimden beslenmeye, eğlenceden tutumlara bireylerin yaşamlarındaki her alanda bu küresel kültürün etkilerini görmek mümkündür. En başta da küresel kültürün dili olan İngilizcenin yaygınlığı, bu kültürün hayatlarımızda ne denli yer ettiğini ortaya koymaktadır.

Bu gelişmeler karşısında temel tartışmalardan birini, milli kültürlerin geleceği oluşturmaktadır. Gelişen iletişim teknolojileri ve artan ulaşım imkanları ile kültürler arası etkileşimin yoğunlaşması, küresel bir kültür oluşumu, geleneksel değerlerin giderek arka plana atılması gibi yaşanan gelişmeler sonucu milli kültürlerin durumu üzerine tartışmalar başlamıştır. Yine bu konuda da farklı görüşler ileri sürülmüştür. Küresel kültür ile birlikte milli kültürlerin ortadan kalkacağı iddialarının yanında milliyetçi hareketlerin çoğalmasıyla milli kültürlerin, geleneksel değerlerin daha çok önem kazandığı iddiaları bu tartışmada yerini almıştır.

Milli kültür üzerindeki bu tartışmalarda, gençler önemli bir yer teşkil etmektedir. Bir millete ait olan kültürün, nesiller boyu varlığını sürdürebilmesi için kültür aktarımını düzgün bir şekilde gerçekleştirebilmesi gerekir. Nesiller arası kültür aktarımının

gerçekleşmesinde ise, gençler önemli bir yere sahiptir. Genç, kültürünü, gelenek ve göreneklerini doğru bir şekilde öğrenmeli ve kendinden sonraki nesle aktarabilmelidir. Bu aktarımı gerçekleştiremeyen toplumlar, kültürlerinin yozlaşması ve zamanla kaybolması tehlikesiyle karşı karşıya kalabileceklerdir.

Teknolojinin içine doğan ve onunla birlikte büyüyen genç nesiller kendi dünyalarını, hayata dair bakışlarını, değerlerini bu sanal alanda öğrenmekte ve gerçekleştirmektedirler. Gençler, küresel değerlerin içinde bulunduğu sanal alandan yeni adet ve alışkanlıklar edinmektedirler. Geçmişte adet ve alışkanlıklar edinmekte tek kaynak aile ve büyüklerin tutum ve davranışları iken; günümüzde teknoloji sayesinde küresel kültür yeni bir kaynak olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Her türlü değişim ve yeniliğe açık olan gençlik, bu yeni kaynağı da hemen benimsemiştir. Böylece kendilerine yeni adetler ve alışkanlıklar kazandırarak, milli kültürlerine ait eski alışkanlıkların bir kısmını dışlamaktadırlar. Bu durum ise; gelecekte milli kültürlerin silikleşmesine yol açabilecektir.

Küreselleşme ile meydana getirilen ve gençliği etkisi altına alan küresel kültür, temelinde tüketimi ve tüketimciliği barındırmaktadır. İnternet, televizyon ve sosyal medya aracılığıyla her an tüketime teşvik edici küresel ürünlerin reklamları karşımıza çıkmaktadır. Gençler, bu teknolojileri yoğun olarak kullanması sebebiyle tüketimcilik dayatmasına daha çok maruz kalmaktadırlar. Tüketimcilikle birlikte marka tutkunu olma durumu da ortaya çıkmıştır. Küresel markaları satın alıp kullanmak isteyen gençler, bu markaların kendilerine imaj kazandıracağına inanmaktadır. Küresel sermaye sahipleri bir yandan karlarını maksimize ederken; bir yandan da gençler özelinde milli kültürlere müdahale de bulunabilmektedir. Geçmiş yıllardaki gençlik araştırmalarına bakıldığında gençlerin marka kullanmayı önemsedikleri ortaya konulmaktadır.

Tüketimin yanında Batının yaşam tarzı da gençlerimize sunulmaktadır. Özellikle sosyal medya mecralarında popüler olan günlük yaşam videolarına gençlerimiz yoğun ilgi göstermektedir. Artık gençlerimiz ailesiyle, büyükleriyle sevgi dolu kahvaltı sofralarına oturup neşeyle sohbet etmek yerine, kendi odalarına çekilip bilgisayar başında tek başlarına kahvaltı etmektedirler. Bu da gençlerin Batı tarzı yaşama özenmelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ekonomik ve teknolojik açıdan üstünlük sahibi ülkeler, sosyal medya üzerinden kendi toplumsal

değerlerini gençlere aşılamaktadırlar. Bu durum sonucunda bu sanal alanda gün geçtikçe daha çok vakit geçiren gençler, gelenek ve göreneklerinden uzaklaşmaya başlamaktadırlar.

Bu yaşananlarla birlikte dünya genelinde gençler aynı konulara, aynı dizi ve filmlere, aynı şarkıcılara ilgi göstermektedir. Giderek artan bu benzeşme ile gençler için milli olan ne varsa ikinci plana düşmektedir. Artık gençlerimiz dünyadaki gençlik kültürleriyle bir hareket etmekte; geleneksel olanı ise unutmaya başlamaktadır. Gençler hiç yüz yüze gelmediği bireylerle ortak tecrübeler yaşamakta ve paylaşma duygusunu hissetmektedirler. Bir millete ait olan ortak paylaşım duygusunu, gençler, kendi coğrafi sınırından kilometrelerce uzakta olan başka kültürdeki gençlerle yaşamaktadırlar. Geleneksel mekanları genişlemiş olan gençler böylelikle yeni toplumsal aidiyetlere açık hale gelmektedirler. Bu durum da küreselleşmenin sınırları ortadan kaldırdığına bir örnek teşkil etmektedir.

Tüm bu gelişmeler, küreselleşmenin kültürel alanda ne kadar etkin olduğunu gözler önüne sermektedir. Daha çok ekonomik ve siyasi alanda öne çıkan küreselleşme, kültürel alanda birçok değişime sebep olmuş; özellikle küresel kültür kavramının ortaya atılmasıyla milli kültürler üzerinde tartışmalar başlatmıştır. Küreselleşme ve milli kültürlerin bu ilişkisinde genç nesiller, özel bir öneme sahiptir. Küreselleşmenin en çok etkilediği ve ondan en çok faydalanan kesim olan gençler; ayrıca milli kültürlerin varlığının devam etmesinde temel bir rol oynamaktadırlar.

Milli kültürler her toplum için büyük önem arz etmektedir. Bir toplumu toplum yapan en önemli unsur o toplumun kültürdür; zira kültürsüz toplum yoktur. Kültürün sürekliliğini sağlanmasında görev ve sorumluluk gençlere düşmektedir. Gençlerimiz elbette çağa ayak uyduracak, teknolojik gelişmeleri takip edecek, sanal dünya da var olacaklar; lakin bunların yanında geleneksel değerlerine de sahip çıkarak kültür aktarımına katkıda bulunmak durumundadırlar.

Geçmiş yıllarda yapılan gençlik çalışmalarına baktığımızda gençlerimizin; geleneklerine, göreneklerine, örf ve adetlerine önem verdiği görülmektedir. Gençler kendi kültürlerini korumanın gerekliliğinin bilincinde gözükmektedirler. Yapılan çalışmalarda elde edilen veriler, gençlerin büyük çoğunluğunun kültürlerine sahip çıkmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Milli kültürlerine, değerlerine, geleneklerine önem veren gençlerin yine büyük çoğunluğu, aynı zamanda değişime de açık

olduklarını belirtmişlerdir. Bu veriler sonucunda Türk gencinin kültürel değerlerine sahip çıkması, ona önem vermesi, milli kültürümüzün devamlılığı açısından umut vericidir.

Küreselleşmenin genel olarak milli kültürler ve genç nesiller üzerinde olumsuz etkisi olmasına karşın; bizim kültürümüz üzerindeki etkisinin az olduğuna inanılmaktadır. Bu durumun temelinde, Türk kültürünün köklü bir kültür olması yatmaktadır. Türk genci, değerlerinin bilincinde olup, onu korumak ve geliştirmek için çaba göstermeyi istemektedir. Küresel dönüşüm sürecinde Türk genci kendi benliğini korumak için mücadele etmeyi sürdürmeli ve Türk kültürünü dünyaya tanıtıp, yaymayı kendine görev bilmelidir.

KAYNAKLAR

Ahmadov, S. (2019). Kültürel Küreselleşme Aracı Olarak Sosyal Medyann Tüketim Toplumuna Etkisi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi; 1(1)*, 28-39.

Aksoy, E. (2015). Toplum ve Kültür. İ. Çapcıoğlı ve H. Beşirli(Ed.) içinde, *Sosyoloji'ye Giriş* (s. 63-86). Ankara: Grafiker Yayınları.

Aksoy, Ö. N. (2019). Lise Gençlik Değerlerinin Sosyolojik Analizi Balıkesir Örneği. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi; 2(2)*, 166-189.

Aktı, Ü. (2012). Homojenleşme ve Yerelleşme Bağlamında Kültürel Küreselleşme ve Din. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi; 17(27)*, 133-167.

Alakuş, A. O. (2004). Kültür Kavramı Tanımlamalarına İlişkin Bir Analiz. *Milli Eğitim Dergisi; (164)*, 60-70.

Alptekin, D. (2011). *Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Aman, F. (2012). Bronislaw Malinowski'nin Kültür Teorisi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi; 21(1)*, 135-151.

Arslan, M. (2006). Küreselleşme Sürecinde Kültürün Trajedisi ve Türk Kültürü. *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı*, 9-15.

Arslanoğlu, İ. (2001). Kültür ve Medeniyet Kavramları. *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi; (15)*, 243-255.

Aslan, A. (2003). Gençlik ve Teknoloji. *Sosyoloji Dergisi; (10)*, 79-87.

Aydemir, M. ve Acılar, A. (2010). Küreselleşme Sürecinde Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Gelişmekte Olan Ülkelere Etkileri. M. Ercan(Ed.) içinde, *Küreselleşme ve Türkiye'ye Etkileri* (s. 1-25). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Aytekin, İ. (2013). Küreselleşme ve Ekonomik Küreselleşme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi; 1(2)*, 123-134.

Balkaya, İ. (2000). Üçüncü Bin Yıl, Atatürk ve Gençlik. *Atatürk Dergisi; 3(1)*, 135-143.

Baran, A. G. (2013). Genç ve Gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi; 1(1)*, 6-25.

Baş, H. (2017). Türkiye'de Genç Nüfus: Sorunlar ve Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; (27)*, 255-288.

Bauman, Z. (2016). *Küreselleşme.* (Çev.Abdulah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bayar, F. (2011). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi; (32)*, 25-34.

Bayhan, V. (2013). Gençlik ve Postmodern Kimlik Örüntüleri-Üniversite Gençliğinin Sosyolojik Profili(İnönü Üniversitesi Uygulaması). *Gençlik Araştırmaları Dergisi; 1(1)*, 134-157.

Bayhan, V. (2014). Milenyum veya Y Kuşağı Gençliğinin Sosyolojik Bağlamı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi; 2(3)*, 8-25.

Bayhan, V. (2018). Gençliğin Topluma Katılma Örüntüleri. *Gençlik Araştırmaları Dergisi; 6(14)*, 5-22.

Berger, P. L. (2003). Küreselleşmenin Kültürel Dinamikleri. P. L.Berger, & S. P.Huntington(Ed.) içinde, *Bir Küre Binbir Küreselleşme:Çağdaş Dünyada Kültürel Çeşitlilik* (s. 9-27). İstanbul: Kitap Yayınevi.

Beşirli, H. (2004). Küreselleşme Karşıtları ya da Aşağıdan Küreselleşmeciler, Kimler? Ne İstiyorlar? *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları; (1)*, 123-134.

Beşirli, H. (2011). Erkal'a Göre Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Çokkültürlülük ve Kimlik. *Sosyoloji Konferansları; (43)*, 143-152.

Beşirli, H. (2013). *Gençlik Sosyolojisi: Politik Toplumsallaşma ve Gençlik.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

Bonet, L., & Negrier, E. (2015). Genel Sonuç:Ulusal Kültürlerin Sonu Mu? L. Bonet, & E. Negrier içinde, *Ulusal Kültürlerin Sonu Mu?Çeşitlilik Sınavında Kültür Politikaları* (s. 161-182). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Büyükbaykal, C. I. ve Temel, G. (2019). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı ve Gençlik. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS); 5(2)*, 434-447.

Cebeci, İ. (2011). Küreselleşme Yaklaşımları Kapsamında Küreselleşme Sürecinin Tarihsel Değerlendirmesi. *Sosyoloji Konferansları; (43)*, 359-386.

Cuche, D. (2013). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı.* İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Çapcıoğlu, İ. (2008). Küreselleşme, Kültür ve Din. *AÜİFD; (2)*, 153-183.

Çapcıoğlu, İ. ve Beşirli(Ed.), H. (2015). *Sosyolojiye Giriş.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Çelik, C. (2006). Gökalp'in Bir Değişim Dinamiği Olarak Kültür-Medeniyet Teorisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; 21(2)*, 43-63.

Çelik, M. Y. (2012). Boyutları ve Farklı Algılamalarıyla Küreselleşme. *DPUJSS; 2(32)*, 57-73.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1984). *Milli Kültür Özel İhtisas Kömisyonu Raporu.* Ankara: DPT Yayın ve Temsil Dairesi.

Duman, M. (2009). Küreselleşme, Kimlik ve Çokkültürcülük. *Sosyoloji Dergisi;(20-21)*, 99-119.

Dursunoğlu, A. (2010). *Küreselleşme: Pratiksel ve Teoriksel Yaklaşım.* Ankara: Çizgi Kitabevi.

Erbay, Y. (1998). Kavram Olarak Küreselleşme. E. Yediyıldız, Ç. Özdemir ve F. Unan içinde, *Milli Kültürler ve Küreselleşme* (s. 145-154). Konya: Türk Yurdu Yayınları.

Erdem, T. (2016). *Sosyoloji Notları.* (Birinci Baskı). İstanbul: Otorite Kitap.

Erkal, M.E. (2014). *Sosyoloji(Toplumbilimi).* (Onyedinci Basım). İstanbul: Der Yayınları.

Erkan, M. E. (1987). Toplumda Bir Sosyal Grup Olarak Gençlik. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası; 43*, 357-375.

Fidan, S. (2011). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Gençliğin Kimlik Algısı(Üniversite Gençliği Üzerine Bir Araştırma).* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Gelekçi, C. (2005). Küreselleşme-Yerelleşme İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları;(31)*, 263-277.

Gelekçi, C. (2005). Türk Aydınının Küreselleşme Sürecine Bakışı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları; (2)*, 91-112.

Giddens, A. (2014). *Modernite ve Bireysel Kimlik.* İstanbul: Say Yayınları.

Giddens, A. (2016). *Modernliğin Sonuçları.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Göçgün, Ö. (2010). *Atatürk, Milli Kültür ve Medeniyet.* Ankara: Pamukkale Üniversitesi Yayınları.

Gökalp, Z. (2010). *Türkçülüğün Esasları.* İsanbul: Bordo Siyah Yayıncılık.

Gökalp, Z. (2010). *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak.* İstanbul: Bordo Siyah Yayınları.

Gökalp, Z. (2018). *Kültür ve Medeniyet/Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak.* Konya: Gençlik Kitabevi Yayınları.

Gökçe, O. (1998). Milli Kültür ve Küreselleşme. B. Yediyıldız, Ç. Özdemir, & F. Unan içinde, *Milli Kültürler ve Küreselleşme* (s. 285-292). Konya: Türk Yurdu Yayınları.

Görmez, K. (2005). *Küreselleşme ve Yerelleşme.* Ankara: Odak Yayınları.

Güçlü, M. (2013). Gençlik Döneminde Boş Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi; 1(1)*, 158-169.

Güngör, E. (2006). *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.

Gür, B. S., Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z., & Boz, N. (2012). *Türkiye'nin Gençlik Profili.* Ankara: SETA Yayınları.

Güvenç, B. (2018). *İnsan ve Kültür.* İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Güvenç, B. (2019). *Kültürün Abc'si.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Güzel, M. (2006). Küreselleşme, İnternet ve Gençlik Kültürü . *Küresel İletişim Dergisi; (1)*, 1-16.

Habermas, J. (2018). *Küreselleşme ve Milli Devletlerin Geleceği.* İstanbul: Yarın Yayınları.

Halilov, S. (2016). *Medeniyet ve Kültür- Yeni Bir Yaklaşım .* Ankara: Binyıl Yayınevi.

İçli, G. (2001). Küreselleşme ve Kültür. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi; 25(2)*, 163-172.

İçmeli, C. (2003). B.Kaya ve S. Ünal(Ed.), Küreselleşme ve Sosyal Değişme. *Küreselleşme ve Psikiyatri IX. Sosyal Psikiyatri Kongresi 2002,* içinde(306-317). Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.

İnternet: TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu Web Sitesi: https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do#, Son Erişim Tarihi: 27.04.2020.

İnternet: TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu Web Sitesi: http://www.tuik.gov.tr/OncekiHBArama.do, Son Erişim Tarihi: 27.04.2020.

İnternet: TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu Web Sitesi: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028, Son Erişim Tarihi: 27.04.2020.

Kaya, M. (2009). Küreselleşme Yaklaşımları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (13)*, 1-16.

Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi; 5(1)*, 219-230.

Kivisto, P. (2008). *Sosyolojinin Temel Kavramları.* Ankara: Birleşik Yayınevi.

Koçdemir, K. (2005). *Küreselleşme.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Korkmaz, Z. (2006). Günümüz Dünya Koşullarında ve Küreselleşme Sürecinde Kültürün Yeri ve Türk Dünyası. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyatı Dergisi; (20)*, 91-95.

Kösoğlu, N. (2002). *Küreselleşme ve Milli Hayat.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Kösoğlu, N. (2018). *Milli Kültür ve Kimlik.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Kulak, Ö. (2018). *Theodor Adorno: Kültür Endüstrisinin Kıskacında Kültür.* İstanbul: İthaki Yayınları.

Kulaksızoğlu, A. (1990). Gençlik Çağı ve Ülkemizde Gençlik Sorunları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi; (2)*, 133-144.

Küçük, L. (2009). *Lise Gençliği Değerleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Lacarrieu, M. (2015). Küreselleşme Çerçevesinde Yerel İmgelerin ve Kültürel Kimliklerin Oluşumu. L. Bonet, & E. Negrier içinde, *Ulusal Kültürlerin Sonu Mu? Çeşitlilik Sınavında Kültür Politikaları* (s. 25-44). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Mahiroğulları, A. (2005). Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi; (50)*, 1275-1288.

Malinowski, B. (2016). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi.* Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Murat, S. ve Şahin, L. (2011). Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik. *Sosyoloji Konferansları; (44)*, 1-48.

Neuman, L. (2016). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar-1.* Ankara: Yayınodası Yayıncılık Hizmetleri.

Ohmae, K. (1996). *Ulus-Devletin Sonu: Bölgesel Ekonomilerin Yükselişi.* İstanbul: Türk Henkel Dergisi Yayınları.

Okumuş, E. (2017). Modern Toplumda Ahlak ve Gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi; 5(1)*, 79-93.

Oran, B. (2009). *Küreselleşme ve Azınlıklar.* Ankara: İmaj Yayınevi.

Önür, N. (2007). Dijital Bölünme ve Gençlik:Bilgi Toplumunun Sınırlarında Erişilen Toplumsallık. *Sosyoloji Dergisi Ülgen Oskay'a Armağan Özel Sayısı* , 195-233.

Özakpınar, Y. (2013). *Bir Medeniyet Teorisi:Kültür ve Medeniyete Yeni Bir Bakış.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Özakpınar, Y. (2015). *Kültür Değişmeleri ve Batılılaşma Meselesi.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Özel, H. A. (2011). İktsadi Perspektiften Küreselleşme Kavramı ve Gelişimi. *Sosyal Bilimler Dergisi; (2)*, 91-98.

Özkul, O. (2013). *Kültür ve Küreselleşme.* İstanbul: Açılım Kitap.

Ritzer, G. (2011). *Toplumun McDonaldlaştırılması.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ritzer, G. (2012). *Modern Sosyoloji Kuramları.* Ankara: De Ki Yayınları.

Robertson, R. (2003). Küreselleşme ve Geleneksel Dinin Geleceği(Çev.İhsan Çapcıoğlu). *Dini Araştırmalar; 6(17)*, 351-360.

Sadoğlu, H. (2010). Batılılaşma ve Küreselleşme Arasında Türkiye'de Kültür ve Medeniyet Çatışmaları. M. Ercan içinde, *Küreselleşme ve Türkiye'ye Etkileri* (s. 39-58). Ankara: Nobel Yayınları.

Sezen, Y. (2012). *Sosyolojiden İdeolojiye:Küresel ve Milli Arasında Türkiye.* İstanbul: İz Yayıncılık.

Sezgin, O. ve Sezgin, S. (2011). Psiko-sosyal Açıdan Küreselleşme, Empoze Kültür ve Davranışa Yansıması. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi; 1(1)*, 91-122.

Sosyal Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi. (2016). *Türkiye'de Gençlik: Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri.* İstanbul: SEKAM Yayınları.

Steger, M. B. (2005). Ideologies of Globalization. *Journal of Political Ideologies; 10(1)*, 11-30.

Şahin, K. (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet.* İstanbul: Yeniyüzyıl Yayınları.

Şahin, K. (2010). Küreselleşme ve Yeniden Yapılanan Ulus-Devlet. M. Ercan içinde, *Küreselleşme ve Türkiye'ye Etkileri* (s. 27-38). Ankara: Nobel Yayınları.

Şahin, K. (2015). Küreselleşme. İ. Çapcıoğlı ve H. Beşirli(Ed.)içinde. *Sosyoloji'ye Giriş* (s. 331-360). Ankara: Grafiker Yayınları.

Şahin, M. C. (2007). Sanayi Toplumundan Sanayi Sonrası Topluma Farklılaşan Gençlik Hallerinin Sosyolojik Görünümü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi; (2)*, 157-177.

Şentuna, M., & Çelebi, M. (2010). Türkiye'deki Gençlik ve Spor İle İlgili Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Gençlik Politikalarının Değerlendirilmesi ve Bir Model Örneği. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi; 8(3)*, 109-117 .

Şimşek, U., & Ilgaz, S. (2007). Küreselleşme ve Ulusal Kimlik. *Aatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; 9(1)*, 189-199.

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2013). *Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi.* Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

Talas, M. (2003). Küreselleşme ve Kültür. *Küreselleşme ve Psikiyatri*, 227-242.

Talas, M., & Kaya, Y. (2007). Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları. *TÜBAR Dergisi; (22)*, 149-162.

Tanrıverdi, E. G. (2017). *Sosyolojik Açıdan Küreselleşme ve Ulus-Devlet(Giddens,Bauman ve Habermas Örneği).* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tezcan, M. (1985). Gençlik ve Yabancılaşma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi; 18(1)*, 121-127.

Tezcan, M. (1997). *Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Tomlinson, J. (2017). *Küreselleşme ve Kültür.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Topçu, N. (2018). *Kültür ve Medeniyet.* İstanbul: Dergah Yayınları.

Tuncay, S. (2009). Marka Moda ve Müzik Kültürü Bağlamında Gençlik Gruplarının Oluşumu ve Siyasalar Açısından Milliyetçilik ve Ulusal Bilinçle Örtüştürülmesi. *Sosyoloji Konferansları; (39)*, 53-86.

Turhan, M. (2018). *Kültür Değişmeleri(Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik).* Ankara: Altınordu Yayınları.

Türkdoğan, O. (2014). *Kültür-Değişme ve Toplumsal Çözülme.* Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Türker, M. (1994). Gençlik ve Milli Kültür. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi; (1)*, 289-291.

Uygur, N. (2018). *Kültür Kuramı.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Varol, S. F. ve Tayanç, N. K. (2017). Popüler Aramalar, Popüler Kültür ve Kültürel Küreselleşme. *Erciyes İletişim Dergisi 'Academia'; 5(1)*, 132-146.

Yahyagil, M. Y. (2019). *Küreselleşme Girdabında Kültür.* İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınevi.

Yaman, A. (2019). Küreselleşme Süreci ve Küreselleşmenin Yerel Kültüre Etkisi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi; (44) ; DOI Number: 10.17498/kdeniz.649953*, 422-436.

Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel AraştırmaYöntemleri.* Ankara:Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, M. ve Çoban, B. (2020). *Belediyelere Ait Gençlik Merkezlerinde Etkinliklere Katılan Birreylerin Memnuniyet, Beklenti ve Serbest Zaman Doyum Düzeylerinin İncelenmesi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Yıldız, S. (2006). Kültürün Küreselleşmesi ve Toplumsal Boyutta Medya Etkinliğine Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi; 23(2)*, 33-44.

Yorgancılar, S. (2018). Kültürün Yeniden Üretim Aracı Olarak Sosyal Medya'nın Gençliğe Etkisi. *Uluslararası Toplum Araşırmaları Dergisi; 9(16)*, 2511-2532.

Zorlu, A. (2009). Yaşam Tarzı, Tüketim Kültürü ve Gençlik . *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi; 1(1)*, 53-66.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı	: TEKİN Zeynep
Uyruğu	: T.C.
Doğum tarihi ve yeri	: 18.06.1992-Yenimahalle
Medeni hali	: Bekar
Telefon	: 05316292944
E-mail	: zeynepptekinn@gmail.com

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet tarihi**
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi/Sosyoloji	-
Lisans	Gazi Üniversitesi/ Uluslararası İlişkiler	16.06.2014
Lise	Keçiören Lisesi	18.06.2010

İş Deneyimi

-

Yabancı Dil

İngilizce